

Tehlikeli Bir Yol

NATO Konseyi'nin Politikası Üzerine

Boris Ponomaryov

*Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesi
Politik Büro Yedek Üyesi, Merkez Komitesi Sekreteri*

Son zamanlarda savaş ve barış sorunu, tüm dünya halklarını yeni ve daha derin bir uçurumun kenarına getirmiştir. Uzun süredir bu sorun, geniş emekçi yığınları için ciddi bir endişe kaynağı olmuştur. Ancak bu sorun, birbirine taban tabana zıt iki uluslararası olaya ilişkin olarak, özellikle şimdi yakıcı bir duruma gelmiştir:

149 ülkenin temsilcileri, New York'da, silâhsızlanma konusunda yakıcı sorunları tartışmak üzere, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun özel bir toplantısına katıldılar ve dikkatlerini Sovyetler Birliği'nin önerdiği en geniş kapsamlı bir eylem programı üzerinde topladılar.

ABD yöneticileri, 1970'lerin başından bu yana barışsever ulusların ardıcıl çabalarıyla yerleştirilen politik yumuşama çizgisine ters bir dizi karar alırken, aynı tarihlerde Washington'daki NATO Konseyi tepe toplantısında da iki ya da üç beş-yıllık dönemi kapsayan, alışılmadık ölçüde yüksek harcamalara ulaşan, silâhlanmayı hızlandırıcı «uzun erimli bir program» kabul edildi.

Detanta ve âdil uluslararası işbirliğine düşman olan, bunun yerine karaünlü «güç konumları» politikasına öncelik tanıyan etkili çevrelerin baskısı altında ABD politikasında zaman zaman görülen yalpalamalar, uluslararası durumu çapraşıklaştırma eğilimi taşımaktadır.

Çağdaş uluslararası durumun bu özelliğini gözönüne alan Sovyetler Bir-

liği Komünist Partisi ve Sovyet devleti, kardeş sosyalist ülkeler ve öteki barış yanlısı devletlerle birlikte ve dünyadaki milyonlarca insanın yürekten desteğiyle, savaş güçlerine karşı tüm bu yıllar boyunca barışı sağlamlaştırmak için ardıcıl bir savaşım yürütmüştür.

Şimdiye dek bu savaşımında önemli başarılar elde edilmiştir. Bugün detant, artık bir teori, bir slogan ya da safça bir umut değildir. Uluslararası ilişkilerin normalleştirilmesi, ekonomik alanda devletler arasında karşılıklı yarara dayalı somut işbirliğinin yaygın biçimde gelişmesi, bilimsel ve kültürel işbirliğinin genişletilmesi, istikrarlı bir detantı güvence altına alan ikili ve çok yanlı anlaşmaların bağlanması gibi, detant alanında oldukça somut ve elle tutulur birçok kazanım elde edilmiştir. Burada, 1975 yılı yazında en üst düzeyde imzalanan ve Avrupa'da barışın pekiştirilmesi açısından sağlam bir temel oluşturan Helsinki Konferansı Sonuç Belgesi'nin özel bir önemi vardır.

Ama, aynı zamanda, silâhlanma yarışının kızıştırıldığı ve Birleşmiş Milletler Özel Genel Kurulu'nda yapılan konuşmalarda da belirtildiği gibi, bu yarışın insanlığı yılda 400 milyar dolardan yoksun (günde 1 milyar dolardan fazla) kıldığı gerçeğini azımsamak ya da gözardı etmek de yanlış olur.

Sovyetler Birliği ve kardeş sosyalist ülkeler, politik detantı askersel bir detantla pekiştirmek için vargüçleriyle çalışıyorlar. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 24. Kongresi'nde kabul edilen Barış Programı ve 25. Kongre'de kabul edilen Barış ve Uluslararası İşbirliği İçin Daha İleri Savaşım Programı ile Halkların Özgürlük ve Bağımsızlığı İçin adını taşıyan belge, detantı güçlendirme amacı güden gerçekçi ve somut önerileri içermektedir. Bu program önerileri halkların desteğini kazanmış, bir bölümü ise ardıcıl çabalar sonucu yaşama geçirilmiştir.

Ne ki, silâhlanma yarışı süregelmektedir. Bu duruma dikkati çeken Leonid Brejnev, Komsomol'un 18. Kongresi'nde yaptığı konuşmada, «günümüzde en temel, en ivedi olan şey, savaş tehlikesini daha da azaltmayı güvence altına almak ve silâh artışını durdurmaktır» diyordu. Brejnev'in konuşması, bu sorunu çözmeyi amaçlayan yeni ve önemli önerileri içeriyordu.

Sovyet delegasyonunun Birleşmiş Milletler Özel Genel Kurulu'na sunduğu «Silâhlanma Yarışına Son Vermenin Pratik Yolları Konusunda» başlıklı belge bu önerileri odak noktası almış ve pekçok delegeден geniş bir destek görmüştür. Sovyetler Birliği'nin önerdiği eylem planına karşı, ABD'nin etkisiyle NATO Konseyi'nin 80 milyar dolar ek harcamayı öngören yeni ve eşi görülmedik silâhlanma girişimi, tüm dünyaya, tüm barışsever insanlığa tepeden bakıcı bir meydan okumadan başka bir şey olarak değerlendirilemez.

Genel Kurul'da konuşan değişik ülkelerden birçok delege, yıllardır süregelen silâhlanma yarışının üzücü sonuçlarını etkileyici bir biçimde ortaya koydular. Bilim adamlarının yaptığı hesaplara göre, 1947 ile 1978 yılları arasında tek başına Amerika Birleşik Devletleri silâhlanmaya bir trilyon dolardan çok para harcamıştır. Bu rakam, ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'nda harcadığı paranın üç, Birinci Dünya Savaşı'nda harcadığı paranın ise 36 katıdır. Böylece her Amerikalı silâhlanma yarışına 10 bin doların üzerinde bir para ödemek zorunda kalmıştır. Askersel uzmanların belirttiği gibi, «daha yüksek öldürme gücü» olan yeni yeni silâh türleri birbirini ardı sıra ortaya çıkarılmakta ve hizmete sokulmaktadır. Üstelik bu silâhların fiyatları gittikçe daha da artmaktadır. Bu yeni silâh türleri, Birleşik Amerika'da araştırma ve geliştirmeye ayrılan paraların yaklaşık % 40'ini yutmaktadır. 1970'lerin başlarında ABD bu amaçlar için yılda 7 milyar dolar dolayında bir para harcarken, bu miktar 1978 yılında 12 milyar 40 milyon dolardır. Bu rakamın 1980 yılında 14 milyar 200 milyon dolara yükselmesi beklenmektedir.

Her yeni roket, her yeni denizaltı, her yeni bombardıman uçağının toplumsal programlar üzerinde feci bir etkisi vardır. İşte birkaç örnek: Pentagon'un satın aldığı herbiri 130 milyon dolara malolan 8 tane F-14 uçağının tutarı ile 1972 yılında azaltılan konut yapım programına ayrılan miktar birbirinin aynıdır. Pentagon'un 1973 yılında 567 milyon dolara satın aldığı üç nükleer denizaltı, Federal bütçede sağlık, eğitim ve sosyal yardım alanına ayrılan paranın aynı miktarda azalmasına yol açmıştır.

Askersel-sanayi kompleksinin başında bulunan kişiler, ulusal kaynakların böyle canavarcasına boşa harcanmasını haklı gösterebilme çabası içinde, silâh sanayiinin geliştirilmesinin yeni iş alanları açtığını ve ücretleri yükselttiğini ileri sürüyorlar. Ne ki, Birleşik Amerika'da ve öteki kapitalist ülkelerde 16 milyon insanın işsiz olduğunu ve bu sayının azalmadığını bilmeyen kaldı mı?

ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Gus Hall 1974 yılında şu sözleri söylerken ne kadar da haklıydı: «Hükümetin silâhlanma için bizlerden vergi yoluyla çekip aldığı milyarlarca dolar, iş sayısında buna eş düşen bir artış sağlayamamıştır, çünkü yeni yığınsal kırım silâhları yapımı, bundan önceki savaşlarda daha çok insan emeği girdisi gerektiren madde ve işlemlere bugün aynı ölçüde bağlı değildir. Bugün en yüksek işsizlik oranına, silâh sanayiinin baş yeri tuttuğu kent ve eyaletlerde raslanmaktadır.»

Birleşmiş Milletler Özel Genel Kurulu'nun silâhsızlanma konusundaki toplantısı ve Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkeler temsilcilerinin silâhlanma yarışını durdurma, askersel harcamaları azaltma, uluslararası güvenliği sağlama konusunda ayrıntılı ve gerçekçi öneriler içeren konuşmaları, ABD de içinde olmak üzere, doğal olarak her yerde barışsever kamuoyunun geniş desteğini kazanmıştır.

Ama aynı zamanda ABD ve onun NATO içindeki bağlaşığı kimi ülkeler temsilcilerinin Genel Kurul'da yaptığı konuşmalar, bunların silâhların azaltılmasına yönelik herhangi bir gerçek adım atmayı reddeden savaş yanlısı yaklaşımlarında direndiklerini göstermiştir. Çözüm bekleyen sadece iki ya da üç konu dışında, stratejik silâhların sınırlandırılması konusundaki taslak anlaşma ana çizgileriyle belirlenmiş ve imzaya hazır olmasına karşın, bu konudaki ikili Sovyet-Amerikan görüşmeleri birdenbire yavaşlatılmıştır. ABD ve bağlaşıklarının temsilcileri, Orta Avrupa'da silâh ve asker indirmine ilişkin Viyana görüşmelerinde de olumsuz bir tutum içine girmişlerdir.

Ama en ciddi sorun, NATO liderlerinin Birleşmiş Milletler oturumuna bir başka NATO oturumuyla karşı koymayı ne zamandır planlamakta olduklarıydı. Bu oturum Mayıs sonralarında Washington'da yapıldı ve ABD ile ABD güdümündeki NATO'nun yeni bir tehlikeli zikzağıyla damgalandı.

Bu yeni zikzagdan çıkan nedir?

Birincisi, söylediğim gibi, NATO Konseyi 1993'e dek uzun erimli bir silâhlanma programı kabul etti. Sözkonusu programa göre, bu saldırı blokunun üyeleri sürekli olarak daha pahalı, çoğunlukla ABD yapımı olan silâhlar edinerek, askersel harcamalarını her yıl artırma yükümlülüğüne girmişlerdir.

Bu, onların, hele ABD'nin her tür nükleer silâh yapımına son verilmesi, yeni silâh tipleri üretiminin ve orduların genişletilmesinin yasaklanması yolundaki Sovyet önerilerine bu denli inatla karşı koymalarının nedenini açığa çıkarıyor: Demek ki onlar çok daha başka planlar hazırlıyorlardı. Batı basını, NATO Konseyi'nin kabul ettiği uzun erimli programın, son derece pahalı MX roketleri de dahil, yeni roketler, yeni savaş gemileri, uçaklar, tanklar, elektronik savaş aygıtları, vb.nin planlı yapımını içeren yeni silâh tipleri imali için yaklaşık 100 programdan oluştuğuna ilişkin raporlarla dolu.

İkincisi, NATO Konseyi toplantısında ABD Başkanı Carter NATO'nun global operasyonları için yeni bir doktrini dile getirdi: Bu, sözkonusu askeri blokun «sorumluluk alanı»nı, «soğuk savaş»ın doruğuna vardığı 1949 Nisanında imzalanan Kuzey Atlantik Bloku Antlaşması'nda belirlenen sınırların çok ötesine taşan geniş alanlara keyfi bir biçimde yaymayı öngörüyor.

O tarihte bile, Antlaşma'nın 6. Maddesi, üye ülkelerin topraklarını, «Kuzey Atlantik bölgesi, Yengeç Dönencesi'nin Kuzeyi»ndeki adaları, Akdeniz'i ve Avrupa'nın o sıralar Antlaşma ülkelerine bağlı işgalci güçlerin konakladığı kesimlerini kapsayan Antlaşma sınırlarını açıkça belirlemişti. Bugün, NATO bu kuşağın sınırlarının ötesine, özellikle Afrika'ya, askersel müdahale hakkına sahip bulunduğunu ileri sürmektedir ve bu müdahale

hakkına sahip bulunduğunu ileri sürmektedir ve bu müdahaleyi şimdiden başlatmıştır. NATO silâhlı güçleri «Kara Kıta» üzerinde bir köprübaşı haline getirmek istedikleri Zaire'de askeri harekâta girişmişlerdir.

Üçüncüsü, NATO oturumunda ABD resmi makamlarının ilk kez kendi çıkarları, NATO'nun çıkarları ile detant politikasına açıktan açığa karşı çıkan ve savaşa hazırlanma çağrısı yapan Çin yönetiminin çıkarları arasında bir bağın bulunduğunu açık açık belirtmiş olduklarını kayda geçmek gerekir. Bu, ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski'nin ve öteki NATO ülkeleri temsilcilerinin Pekin ziyaretleri ile açılan yolun devamıdır. Bu resmi ziyaretler sırasında Batı liderleri kendi blokları ile Çin arasında bir «çıkâr birliği»nin varolduğunu açıkça dile getirdiler.

Kuzey Atlantik ülkelerinin basını, Çin'i «NATO'nun 16. üyesi» olarak tanımlıyor. Bu formül Pekin yöneticilerinin o denli hoşuna gitti ki, Teng Hsiao-ping bunu benimsediklerini bildirmekte gecikmedi. Buna bağlı kaydadeğer bir başka olgu da, ABD ve onun bağlaştığı hükümetlerin, daha önceden verdikleri olanca güvenceye karşın, Çin'i askersel amaçlarla kullanılabilir malzemeyle donatmaya başlamalarıdır. Aynı zamanda Çin silâhlı güçlerinin heyetleri NATO ülkelerine ziyarette bulunuyor ve silâh satın almak üzere görüşmeler yapıyorlar.

Tüm bunlar, ABD'nin NATO'ya, son birkaç yıl zarfında Üçlü Komisyon'da işlenip geliştirilen bir çizgiyi, detantla, sosyalist toplulukla ve halkların kurtuluş hareketiyle savaşmak üzere saldırgan askersel bloku yaygınlaştırma çizgisini dayatma çabasında olduğunu yeterince açıklıkla ortaya koyuyor.

Bu saldırgan ve – daha doğru söylememe izin verin – tehlikeli gidiş kimi NATO ülkeleri yöneticileri arasında bile ihtiyatla karşılanmış ve itirazlara yolaçmıştır. Haberlere göre, bu ihtiyatlı tavır ve itirazlar, ötekilerin yanısıra Türkiye Başbakanı Ecevit ile Kanada Başbakanı Trudeau'dan gelmektedir.

Ülkesinin ABD ile «özel ilişkisi» bulunduğu görüşünden hareketle genellikle ABD politikasının her yönünde sadık bir biçimde destek veren Britanya Başbakanı Callaghan, silâhlanma yarışının vahim ekonomik sonuçlarına ilişkin kaygılarını ve NATO'nun hareket alanını Afrika'ya yayma konusunda ihtirazi kaydını açıkça dile getirdi.

Şansölye Schmidt'in detantın sağlamaştırılmasından ve sosyalist ülkelerle işgörürlü işbirliğinden yana olduğunu tekrar tekrar belirttiği Federal Almanya Cumhuriyeti'nde de silâhlanma giderilerindeki artışlar konusunda duyulan ciddi kaygılar belirtilmiştir.

ABD yönetimi, bu gibi kuşku ve duraksamaları silmek ve aynı zamanda silâhlanma yarışındaki yeni sıçramanın ağır yükünü kendi halkının omuz-

Ama aynı zamanda ABD ve onun NATO içindeki bağlaşığı kimi ülkeler temsilcilerinin Genel Kurul'da yaptığı konuşmalar, bunların silâhların azaltılmasına yönelik herhangi bir gerçek adım atmayı reddeden savaş yanlısı yaklaşımlarında direndiklerini göstermiştir. Çözüm bekleyen sadece iki ya da üç konu dışında, stratejik silâhların sınırlandırılması konusundaki tas-lak anlaşma ana çizgileriyle belirlenmiş ve imzaya hazır olmasına karşın, bu konudaki ikili Sovyet-Amerikan görüşmeleri birdenbire yavaşlatılmıştır. ABD ve bağlaşıklarının temsilcileri, Orta Avrupa'da silâh ve asker indirime ilişkin Viyana görüşmelerinde de olumsuz bir tutum içine girmişlerdir.

Ama en ciddi sorun, NATO liderlerinin Birleşmiş Milletler oturumuna bir başka NATO oturumuyla karşı koymayı ne zamandır planlamakta olduklarıydı. Bu oturum Mayıs sonralarında Washington'da yapıldı ve ABD ile ABD güdümündeki NATO'nun yeni bir tehlikeli zikzağıyla damgalandı.

Bu yeni zikzagdan çıkan nedir?

Birincisi, söylediğim gibi, NATO Konseyi 1993'e dek uzun erimli bir silâhlanma programı kabul etti. Sözkonusu programa göre, bu saldırı blokunun üyeleri sürekli olarak daha pahalı, çoğunlukla ABD yapımı olan silâhlar edinerek, askersel harcamalarını her yıl artırma yükümlülüğüne girmişlerdir.

Bu, onların, hele ABD'nin her tür nükleer silâh yapımına son verilmesi, yeni silâh tipleri üretiminin ve orduların genişletilmesinin yasaklanması yolundaki Sovyet önerilerine bu denli inatla karşı koymalarının nedenini açığa çıkarıyor: Demek ki onlar çok daha başka planlar hazırlıyorlardı. Batı basını, NATO Konseyi'nin kabul ettiği uzun erimli programın, son derece pahalı MX roketleri de dahil, yeni roketler, yeni savaş gemileri, uçaklar, tanklar, elektronik savaş aygıtları, vb.nin planlı yapımını içeren yeni silâh tipleri imali için yaklaşık 100 programdan oluştuğuna ilişkin raporlarla dolu.

İkincisi, NATO Konseyi toplantısında ABD Başkanı Carter NATO'nun global operasyonları için yeni bir doktrini dile getirdi: Bu, sözkonusu askeri blokun «sorumluluk alanı»nı, «soğuk savaş»ın doruğuna vardığı 1949 Nisanında imzalanan Kuzey Atlantik Bloku Antlaşması'nda belirlenen sınırların çok ötesine taşan geniş alanlara keyfi bir biçimde yaymayı öngörüyor.

O tarihte bile, Antlaşma'nın 6. Maddesi, üye ülkelerin topraklarını, «Kuzey Atlantik bölgesi, Yengeç Dönencesi'nin Kuzeyi»ndeki adaları, Akdeniz'i ve Avrupa'nın o sıralar Antlaşma ülkelerine bağlı işgalci güçlerin konakladığı kesimlerini kapsayan Antlaşma sınırlarını açıkça belirlemişti. Bugün, NATO bu kuşağın sınırlarının ötesine, özellikle Afrika'ya, askersel müdahale hakkına sahip bulunduğunu ileri sürmektedir ve bu müdahale

hakkına sahip bulunduğunu ileri sürmektedir ve bu müdahaleyi şimdiden başlatmıştır. NATO silâhlı güçleri «Kara Kıta» üzerinde bir köprübaşı haline getirmek istedikleri Zaire'de askeri harekâta girişmişlerdir.

Üçüncüsü, NATO oturumunda ABD resmi makamlarının ilk kez kendi çıkarları, NATO'nun çıkarları ile detant politikasına açıktan açığa karşı çıkan ve savaşa hazırlanma çağrısı yapan Çin yönetiminin çıkarları arasında bir bağın bulunduğunu açık açık belirtmiş olduklarını kayda geçmek gerekir. Bu, ABD Başkanı'nın Ulusal Güvenlik Danışmanı Brzezinski'nin ve öteki NATO ülkeleri temsilcilerinin Pekin ziyaretleri ile açılan yolun devamıdır. Bu resmi ziyaretler sırasında Batı liderleri kendi blokları ile Çin arasında bir «çıkarcı birliği»nin var olduğunu açıkça dile getirdiler.

Kuzey Atlantik ülkelerinin basını, Çin'i «NATO'nun 16. üyesi» olarak tanımlıyor. Bu formül Pekin yöneticilerinin o denli hoşuna gitti ki, Teng Hsiao-ping bunu benimsediklerini bildirmekte gecikmedi. Buna bağlı kaydadeğer bir başka olgu da, ABD ve onun bağlaştığı hükümetlerin, daha önceden verdikleri olanca güvenceye karşın, Çin'i askersel amaçlarla kullanılabilir malzemeyle donatmaya başlamalarıdır. Aynı zamanda Çin silâhlı güçlerinin heyetleri NATO ülkelerine ziyarette bulunuyor ve silâh satın almak üzere görüşmeler yapıyorlar.

Tüm bunlar, ABD'nin NATO'ya, son birkaç yıl zarfında Üçlü Komisyon'da işlenip geliştirilen bir çizgiyi, detantla, sosyalist toplulukla ve halkların kurtuluş hareketiyle savaşmak üzere saldırgan askersel bloku yaygınlaştırma çizgisini dayatma çabasında olduğunu yeterince açıklıkla ortaya koyuyor.

Bu saldırgan ve – dobra dobra söylememe izin verin – tehlikeli gidüş kimi NATO ülkeleri yöneticileri arasında bile ihtiyatla karşılanmış ve itirazlara yolaçmıştır. Haberlere göre, bu ihtiyatlı tavır ve itirazlar, ötekilerin yanı sıra Türkiye Başbakanı Ecevit ile Kanada Başbakanı Trudeau'dan gelmektedir.

Ülkesinin ABD ile «özel ilişkisi» bulunduğu görüşünden hareketle genellikle ABD politikasının her yönünde sadık bir biçimde destek veren Britanya Başbakanı Callaghan, silâhlanma yarışının vahim ekonomik sonuçlarına ilişkin kaygılarını ve NATO'nun hareket alanını Afrika'ya yayma konusunda ihtirazi kaydını açıkça dile getirdi.

Şansölye Schmidt'in detantın sağlamaştırılmasından ve sosyalist ülkelerle işgörürlüğünden yana olduğunu tekrar tekrar belirttiği Federal Almanya Cumhuriyeti'nde de silâhlanma giderilerindeki artışlar konusunda duyulan ciddi kaygılar belirtilmiştir.

ABD yönetimi, bu gibi kuşku ve duraksamaları silmek ve aynı zamanda silâhlanma yarışındaki yeni sıçramanın ağır yükünü kendi halkının omuz-

larına yıkmak amacıyla, Birleşik Amerika'ya, bağlaşıklarına ve hani nerdeyse tüm dünyaya yönelik hayali bir «Sovyet tehdidi» üzerine gürültülü bir kampanya açtı.

Leonid Brejnev SBKP'nin 24. Kongresi'nde şöyle diyordu: «Emperyalistler ne zaman saldırgan tasarılarını gizleme zorunluluğunu duysalar, hemen «Sovyet tehlikesi» efsanesini hortlatmaya kalkışılar. Hint Okyanusu'nun derinliklerinde ve sıradağların doruklarında bu tehdidin kanıtlarını bulmaya uğraşılar. Ve tabii ki, herşeye NATO'nun askeri dürbünlerinden baktınız mı, Avrupa ovalarında Sovyet tümenlerinin Batı'ya saldırma hazırlıkları içinde olduğundan başka bir şey keşfedemezsiniz.» NATO propagandası şimdi de, Afrika'ya yönelik hayali bir tehlikenin varlığından dem vuruyor!

Bir yalanın üzerine öbür yalanı yığıp duran bu baylar işlerine öylesine dalıp gitmişlerdir ki, bir dediklerinin öbürünü tutmadığının farkında bile değiller. Bunlar bir yandan, Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelerden gelen bir tehlikeden korktuklarını yineleyip dururlarken, öte yandan politikalarını belirleyen söylevlerinde Birleşik Amerika'nın dünyada herkesten güçlü olduğunu ve hatta karşı karşıya gelmeye hazır bulunduğunu ilân ediyorlar. Ama akli başında her politikacı onlara, şu soruyu soracaktır: «Baylar, eğer bu denli güçlüyseniz, neden korkuyorsunuz?»

Birleşik Amerika'daki en ileri görüşlü politik liderler, ABD ve bağlaşıklarını silâhlara 80 milyar dolar daha fazla ek harcama yapmaya sözümona zorunda bırakan hayali «Sovyet tehdidi» savının gerçek yüzünü görebilmektedirler. ABD Senatosu Dış İlişkiler Komitesi Başkan Yardımcısı Senatör Church, örneğin, 1 Haziran günlü konuşmasında alaylı bir dille, şu anda Washington'da tek bir oyunun sergilendiğini, onun da «Ruslar Geliyor» olduğunu söyledi. Bunun bir soğuk savaş belirtisi olduğunu sözlerine ekleyen Senatör Church, böylesi bir isteri tirmandırma çabasının ABD'nin Siyah Afrika'daki olaylara süregiden müdahalesini haklı çıkarma amacını taşıdığını vurguladı. Church bu «oyun»dan üzüntü duyduğunu belirtti ve SALT anlaşmasındaki ikinci aşamanın onaylanması için gerekli politik destek zayıflarsa, bunun sonuçlarının feci olacağını söyledi.

Aynı gün, bir başka senatör (Mc Govern), Başkan Carter'in Annapolis'teki konuşmasına karşılık olarak, böylesine şiddetli bir karşı karşıya gelişte çıkarı olmayan Amerikan halkı arasında, Sovyet düşmanı isteriyi yaygınlaştırmanın hiçbir anlamı olmadığını belirtti.

Atlantik'in her iki yakasındaki öteki birçok yönetici ABD'nin ve onun NATO'daki bağlaşıklarının politikasındaki bu yeni zikzaktan duydukları büyük tehlikeyi dile getirdiler.

Ulusal güvenlik bahanesi, NATO ülkelerinin silâhlanmaya hız vermesindeki yeni dönemin tüm bir mantık yapısını oluşturuyor. Ama şu soru

akla geliyor: Sorunu en güvenilir bir biçimde çözenin yolu nedir? Burada, iki çizgi öne çıkıyor.

Birleşik Amerika ile ortaklarının şimdiki çizgisi, eski ama nicedir gözden düşmüş olan şu belge uyarınca, silâhlanmayı sürekli artırmak ve yenilemektir: «Barış istiyorsan, savaşa hazırlan.»

Sosyalist ülkelerin çizgisi ise, eşitlik ve eşit ölçüde güvenlik ilkesi temelinde karşılıklı silâh indirimi çizgisidir. Biz, NATO ülkeleri ile Varşova Antlaşması ülkelerinin askersel güç ve silâhları, herhangi bir taraf tek yanlı üstünlük elde etmeye kalkışmadan, derece derece azaltıldığı takdirde, devletlerin ulusal güvenliklerinin daha güvenilir bir şekilde sağlanacağı inancındayız. Sosyalist ülkeler, bu anlayışa dayalı olarak formüle edilmiş önerileri tekrar tekrar ileri sürmüşlerdir.

Gerçekler, NATO liderlerinin bu yaklaşıma kulaklarını tıkadıklarını gösteriyor. Onlar, askersel bütçelerini yükseltmeye inatla devam ettiler. 1949'da ABD ile bağlaşıklarının askersel harcamaları toplam 18,7 milyar dolardı; bu miktar 1959'da 61,2 milyar dolar; 1969'da 106,5 milyar dolar ve 1977'de 174,7 milyar dolar oldu. 1977/78 mali döneminde yalnızca Birleşik Amerika'nın askersel giderleri 112,7 milyar doları bulacaktır; 1978/79 mali döneminde ise Pentagon 128 milyar dolar istemektedir.

Sonuç ne? ABD'nin ve bağlaşıklarının ulusal güvenlikleri bugün 1949, 1959 ya da 1969'dakinden daha mı sağlam? Silâhlanma harcamalarının böyle çılgıncasına artırılması, karşı karşıya gelme tehlikesini, yeni bir savaş riskini azaltmaya yarıyor mu? ABD yönetimi, «ulusal güvenliği sağlama bağlamak için» yeni silâhlara daha çok gerek olduğunu söyleyip duruyor.

Yetmişli yıllarda uluslararası gerilimlerde bir yumuşama görülmesi, detantın yaşama girmesi ve Amerika ile Avrupa'daki insanların başları üzerinde temiz bir gökyüzü bulmaları, hiç de Mont Blanc tepesi kadar yüksek silâh dağları yığılmasının ürünü değildir, tersine Varşova Antlaşması Örgütü'ne bağlı sosyalist ülkelerin, tüm barışsever güçlerin desteğiyle, «soğuk savaş»ı durdurabilmiş, işgörür ve karşılıklı yarara dayanan işbirliğini kurabilmiş ve silâhlanma yarışının kimi köklerinin kopartılmasını sağlayan bir dizi uluslararası anlaşmanın bağlanmasını gerçekleştirebilmiş olmasının sonucudur.

Son günlerdeki olaylar, bir yandan NATO'nun, öte yandan saldırgan Kuzey Atlantik blokunun toplu darbelerine karşı koyabilmek amacıyla sosyalist ülkelerin oluşturmak zorunda kaldıkları Varşova Antlaşması Örgütü'nün özünü tümüyle ortaya sermiştir.

Varolduğu andan beri NATO'nun çizgisi gerginliği artırma, sürekli saldırganlık, hiç durmaksızın silâhlanma, Zaire'ye müdahale örneğinde ol-

duğu gibi başka devletlerin içişlerine karışma, tehdit, tehdit ve yine tehdit olagelmıştır.

Varşova Antlaşması Örgütü'nün çizgisi ise, barışı güçlendirmek, Avrupa'da ve öteki bölgelerde güvenliği sağlamak, detantı gerçekleştirip pekiştirmek, politik detantı askersel detanta dönüştürmek ve silâh indirimini yaşama geçirmek üzere yorulmak bilmez bir savaşımdan ibaret olmuştur. VAO, bu savaşıma daha ilk varolduğu andan bu yana sürdürmüştür ve asgari haktanırılık adına konuşacak olursak, kimi alanlarda önemli başarılar kazanmış olduğunu teslim gerekir.

Avrupa'da İkinci Dünya Savaşı sonrası belirlenen sınırların dokunulmazlığı kuralını getiren antlaşmalar imzalanması önerisi; Tüm-Avrupa Konferansı'nın toplanması; Helsinki Sonuç Belgesi'nin köşetaşı olan devletlerarası ilişkilerde geçerli temel ilkelerin formülasyonu; Konferans'ın en üst düzeydeki son toplantısının gerçekleştirilmesi; Orta Avrupa'da silâh ve asker indirimine ilişkin görüşmeler, vb. gibi gelişmelerin VAO'nün hesabına kaydedilecek başarılı girişimler olduklarını anımsayalım.

VAO'nün başka birçok barışçı girişimi de olumlu bir karara vardırılmayı bekliyor. Bunlar arasında, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na katılan tüm temsilcilerin birbirlerine karşı nükleer silâha ilk başvuran taraf olmamayı karara bağlayan bir antlaşma imzalama çağırısını; nükleer silâh denemeleri üzerine genel ve tam bir yasak koyma önerisini; Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin her iki Alman devletinin nükleer silâhları reddetmesi önerisinin desteklenmesini ve DAC ile FAC topraklarında bulunan başka devletlere ait silâhlı güçlerin bu cins silâhlar taşımamaları önerisini; NATO ile VAO'nün aynı anda dağıtılması ve başlangıç adımı olarak her iki kuruluşun askersel örgütlerinin kaldırılması yönündeki defalarca yinelenen öneriyi ve daha birçok barış girişimini sayabiliriz.

Bu arada, bütün bu yıllar, on yıllar boyunca NATO Konseyi'nin başlıca uğraşısı ne olmuştur? Yalnızca bir tek şeyle ilgilenmiştir o: Silâhlanma için yeni yeni planlar yapmak, silâhlanma harcamalarını artırmak ve bozgunculuğu ilerletmek. Bu uğursuz eylemler, belki zaman zaman barışa sadakat yeminleriyle örtülebilir, ne ki bu yalnızca dikkatleri başka yöne çevirmek içindir.

Varşova Antlaşması Örgütü, insanoğlunu savaştan korumaya çalışırken, NATO Konseyi oturumunun uluslararası durumu gerginleştirmeyi, silâhlanma yarışını kamçulamayı ve savaş tehlikesini büyütmeği amaçladığını kavramak için, salt bu iki çizgiyi karşılaştırmak yetecektir.

Yukarıda ele aldığımız son dönemin bütün olayları, emperyalistleri, NATO Konseyi tarafından 30–31 Mayıs 1978'de Washington'da tezgahlanan uğursuz planları uygulamaktan alıkoyabilecek olan ve bunu mutlaka yapması gereken en geniş halk yığınlarının dipdiri eylemine duyulan

gereksinmeyi ivedilikle dayatmaktadır. Bu gereksinme, yalnızca uluslararası durumu daha da istikrarsızlaştıracak olan silâhlanma yarışında öngörülen yeni raundu önleme açısından değil, aynı zamanda, son dönemde önemli adımların atılmış olduğu silâhsızlanma yolunda gerilimleri yumuşatmaya doğru ilerleme açısından da sözkonusudur.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi ve devletimiz, sosyalist topluluktaki öteki kardeş partiler ve devletler gibi, kesinlikle hep bu doğrultuda çalışmıştır. 15 Haziran 1978 günlü Pravda'da «Günümüzde ABD Hükümetinin Politikası Üzerine» başlıklı yazıda şöyle deniliyor: «Sovyet halkı, barış yolunu seçmiştir ve bu yoldan saptırılmayacaktır. Biz, detantın ve milyonlarca insanın barışçı bir geleceğe besledikleri umutların, kendileri ve çocukları için onurlu bir yaşam olasılığı umutlarının mezara gömülmesine katılmamız için yapılan çağrılarını kabul etmiyoruz.» Yazı, şunu vurgulayarak devam ediyor: «Sovyetler Birliği, uluslararası detanta doğru ve şayet Birleşik Amerika'dan aynen karşılık gelecek olursa, ABD ile iyi ve karşılıklı yarara dayanan ilişkileri geliştirme yönünde izlediği çizgiyi bir kez daha onaylıyor.» Ama geçmişteki deneyim aynı zamanda, barış savaşımında belirleyici başarılar kazanmak için yeryüzündeki tüm barış yanlısı, ilerici, demokratik güçlerin birlikte çaba harcamaları gerektiğini de gösteriyor. Bu güçlerin hareketi ne denli geniş ve etkin olursa, NATO'nun saldırgan halk düşmanı planlarını gerçekleştirememesinin güvenceleri o denli büyük olur.

Leonid Brejnev, 29 Haziran 1976'da Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'ndaki konuşmasında, kalıcı bir barışı elde etmenin büyük bir enerji, sebatkârlık ve ısrarcılık isteyen zor bir iş olduğunu belirtti. Ekim Devrimi'nden hemen sonra Lenin'in yaptığı şu uyarıyı anımsattı: «Barışın kolayca sağlanabileceğini ve biz daha onun sözünü eder etmez burjuvazinin barışı bize gümüş tabak içinde sunacağını sanmak büyük safdillik olur.» Bugün bu uyarı özellikle geçerlidir.

En geniş emekçi yığınlarının emellerini dile getiren komünistler her zaman barış ve toplumsal ilerleme savaşımının en önünde yer almışlardır. Onlar büyük bir güçtür ve yoldaşça dayanışmanın yüce ilkesine bağlı olan Komünist ve İşçi Partileri'nin birbirine sarılmışlığı ve uyumlu eylemi ne denli büyük olursa, bu gücün etkinliği de o denli yüksek olur. Bu nedendir ki, Berlin'de oybirliğiyle benimsenen Avrupa Komünist ve İşçi Partileri Konferansı'nın sonuç belgesi, Avrupa kıtasında barış ve toplumsal ilerleme savaşımı ile yeryüzünün öteki kesimlerindeki barış ve toplumsal ilerleme savaşımı arasındaki karşılıklı bağlantıya son derece büyük bir özen göstermiştir.

Berlin Konferansı'na katılanlar, gerici büyük sermaye çevrelerinin detant politikasını kösteklemeye ve devletlerarası ilişkilerde gerginlik ve cephe-

leşme atmosferini geri getirmeye çalıştığını vurgulayarak, detantı pekiştirmek için, silâhlanmanın hızlandırılmasına karşı ve barış için etkinlikle çalışma kararında birleştiler.

Konferansın sonuç belgesinde şöyle deniyor: «Komünistler, bu ruhla, enternasyonalist, yoldaşça ve gönüllü işbirliğini ve dayanışmayı, Marks, Engels ve Lenin'in yüce fikirlerine dayanarak, her partinin eşitlik ve egemen bağımsızlığı, içişlerine karışmazlık ve ilerici toplumsal dönüşümler ve sosyalizm savaşımında değişik yollar seçimini özgürce yapmalarına saygı ilkelerine titizlikle bağlı kalarak geliştireceklerdir.»

Birleşik Amerika ile onun dümen suyunda giden NATO çevrelerinin uluslararası gerginliği artırma, silâhlanma yarışı ve askersel müdahaleleri tırmandırma yönünde yeni bir tehlikeli manevraya kalkıştıkları günümüzde barış karşısında yükselen tehditle savaşta komünistlerin bu savaşkan işbirliği özel bir önem kazanmaktadır.

Bu savaşım cephesini genişletme çabasındaki komünistler, komünist olmayan ilerici-devrimci-demokratik ve sosyalist partilerle olan bağlarını derinleştirmeye devam etmeyi ödev bilirlir. SBKP'nin 25. Kongresi'nde, bilimsel komünizm ile sosyal demokrasinin reformizmi arasında ideolojik yakınlaşma diye birşeyin asla sözkonusu olamayacağı; ama ulusların güvenliğine duyulan kaygı, silâhlanma yarışını durdurma, faşizm, ırkçılık ve sömürgeciliği geri püskürtme zorunluluğunun bizi, barış davası karşısındaki sorumluluklarının bilincinde olan sosyal demokratlarla – bu, sosyal demokrat işçiler için daha da çok geçerlidir – birleştirebileceği ve birleştirdiği vurgulanmıştı. Geçenlerde Sosyalist Enternasyonal tarafından düzenlenen silâhsızlanma konferansı, böyle bir işbirliğinin olanaklı ve istenir olduğunu kanıtlamıştır.

Savaşçı ve saldırgan güçlere karşı savaşımdaya işçi sınıfının, öbür emekçilerin, geniş yığınların yığınsal eylemi son derece önemlidir. Bu açıdan, uluslararası sendikalara, kadın, gençlik ve öğrenci örgütlerine bugün daha da sorumlu bir örgütleyicilik rolü düşmektedir.

Günümüzde, ivedi ekonomik ve toplumsal sorunlarını çözebilmek için barışa şiddetle gerek duyan bağlantısız devletler, savaş tehlikesine karşı dünya çapında bir savaşım cephesinin oluşturulmasında özel bir yer tutmaktadırlar. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin dayanışma hareketinin, NATO'nun bu kıtaların sorunlarına zorbaca müdahalesini geri püskürtme savaşımında etkin bir yer almakta yaşamsal çıkarları vardır.

Son olarak, geçen otuz yıl zarfında en çeşitli politik görüş ve dinsel inançlara bağlı yüz milyonlarca insanı silâhsızlanma savaşımına seferber ederek yönlendiren büyük bir güç haline ulaşmış olan dünya barış hareketine özel bir rol düşmektedir. Yeni bir Stokholm Silâhsızlanma Çağrısı için barış savaşçıları tarafından 700 milyon imza toplanması, hareketin

potansiyelleri ve sürekli artan saygınlığı hakkında inandırıcı bir kanıt sunmaktadır.

Burjuvazinin bu hareketi umursamayabildiği, çalışmalarını yasakladığı ve yöneticilerine giriş-çıkış vizeleri vermeyi reddedebildiği günler artık geçmişte kalmıştır. BM Özel Genel Kurulu oturumu sırasında, Dünya Barış Konseyi New York'ta silâhsızlanmayı desteklemek üzere kendi önlemlerini uyguladı ve Başkanı Romeş Çandra, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim'a silâhlanma yarışına son verilmesi istemi için açılan imza toplama kampanyasının sonuçlarını içeren bir cildi resmen sundu.

Barış Güçleri Forumu çerçevesinde dünya barış hareketi, tüm insanlığın yaşamsal çıkarlarına karşılık veren bu savaşım cephesini genişletmek üzere, öteki halk akımlarıyla işbirliğine girmiştir.

Barış davasından yana çıkan güçler son derece muazzamdır. Bunlar uyum ve amaçbirliği içinde hareket ettikleri takdirde, emperyalistlerin bir hücumla kalkma yolundaki bu yeni girişimlerinin savaş kışkırtıcılarının tüm eski tasarıları gibi feci bir bozguna uğrayacağı kuşkusuzdur.

Dolayısıyla, durum, barış ve detantı pekiştirmekte yaşamsal çıkarı olan tüm güçleri hiç oyalanmadan toplayıp birleştirmek için çalışmayı gerektiriyor. Dünyanın dört bir yanından gelen haberler, bu anlayışın dünya kamuoyunun en çeşitli kesimleri arasında gittikçe daha geniş ölçüde yayılmakta olduğunu gösteriyor.

Kömünist ve İşçi Partileri, ulusal kurtuluş savaşımının başı çeken güçleri, uluslararası demokratik örgütler ve barış hareketi, emperyalistlerin denetim altında tutulmasını ve NATO'nun barış davasını tehlikeye düşüren uğursuz planlarının boşa çıkartılmasını kararlılıkla talep eden seslerini daha bir yükseltmişlerdir.

Uluslararası Sendikal Hareketin Yeni Aşaması

Enrique Pastorino

Dünya Sendikalar Federasyonu Genel Sekreteri

Sendikal hareket yükseliyor. Bunalım içinde kıvranan sanayileşmiş kapitalist ülkelerdeki toplumsal kabarışlar gittikçe daha çok sayıda emekçiyi örgütlü ve kendiliğinden savaşıma çekiyor. Sendika hareketi gelişmekte olan ülkelerde de serpilip geliyor ve deney kazanıyor. Sosyalist ülkelerdeki sendikaların yapıcı girişkenliği, sosyalizmi ve komünizmi kurma ve dünya barışını sağlama uğraşındaki rolleri, ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerleme için savaştan tüm güçlerle dayanışmaları, günümüz dünyasında önemi gitgide artan bir etmen durumuna geliyor.

Bu yılın Nisan ayında Prag'da toplanan Dokuzuncu Dünya Sendikalar Kongresi, hareketin büyüyen gücünü ve onun ana öğelerinin tüm dünyadaki emekçilerin daha sıkı birliği için çalışmaya kararlı olduklarını canlı bir biçimde gösterdi.

Bu kongre, uluslararası sendikal hareketin 150 yıllık tarihinde en temsili olanıydı. Kongre'ye 126 ülkeden 303 sendikayı temsilen bine yakın delege katıldı. Kongrenin bir özelliği de, çalışmalara katılan ve karar tasarılarının oluşturulmasına yardımda bulunan delege ve gözlemcilerin % 60'ından çoğunun DSF'ye üye olmayan örgütlerden gelmiş olmasıydı – bu, ideoloji ve uluslararası üyelik bağına bakmaksızın birleşmeye olan özlemin gittikçe arttığına açık bir göstergesidir.

Kongre ayrıca, hareket içinde yeralan süreçlerin, sınıf savaşımının şu anki aşamasına özgü köklü değişikliklerin organik bir parçası olduğunu da göstermiştir.

Bu süreçlerin karmaşıklığı, toplumsal gelişmenin değişik aşamalarında bulunan ülkelerdeki sendikal etkinliğin ve sendikaların üstesinden gelmek zorunda oldukları sosyal-ekonomik ve politik görevlerin karmaşıklığını yansıtır ve aynı şekilde bu görevler sözkonusu ülkedeki somut sınıfsal koşullar tarafından belirlenir. Ancak Kongre aynı zamanda, emekçilerin çıkarlarına bağlı bütün sendikaları aynı derecede ilgilendiren belibaşlı ekonomik, toplumsal ve politik sorunların varolduğunu da vurguladı.

Bu sorunlardan birkaçını ele almak istiyorum.

Kapitalist Ekonomik Bunalımın Keskinleşmesi ve Sosyal-Ekonomik Savaşımın Yeni Düzeyi

Kapitalizmin keskinleşen ekonomik bunalımı, enflasyon, işsizlik, emekçilerin toplumsal kazanımlarından çoğunu yitirmeleri ya da yitirme ola-

sılığı, kimi ülkelerdeki politik istikrarsızlık, bütün bunlar sendikaların çalışmalarını ciddi ölçüde etkilemiştir. Sendikalar, yığınların toplumsal protestolarını dile getirerek, varlığını hemen hemen tüm kapitalist ve bağımlı ülkelerde şu ya da bu biçimde duyuran işçi ve demokrasi hareketinin yeni yükselişine ağırlıklı bir katkı yapıyorlar. Yığınlar, güçlükler karşısında ne boyun eğiyor, ne de moral kırıklığına uğruyorlar. İnsanlık onurlarını korumak için, insanca çalışma ve yaşam koşulları için, özgürlük, barış, ulusal kurtuluş ve toplumdaki lâyik oldukları yere kavuşmak için savaşıyorlar. (1) Sınıf savaşımının denenip sınanmış bir biçimi olan grev hareketi yeni boyutlara ulaşmıştır: 1919–1939 arasındaki 20 yılda, ortalama yılda 3,6 milyon kişi greve katılırken, 1956’dan 1976’ya dek geçen 20 yılda ortalama rakam yılda 7,7 milyondan 60 milyona çıktı. Bu rakamların tam bir görünüm sunacağı kuşkuyla birlikte, bunlar savaşımındaki hızlı gelişmeyi göstermektedir.

Ve yalnızca katılan işçi sayısı sınırlı bir gelişme de değil bu. Bileşimi değişmiş, yakın zamanlara dek büyük toplumsal çatışmalardan uzak yaşayan ülkelere de yayılmıştır. Örneğin, Türkiyedeki metal işçileri sekiz aylık zorlu bir grev sonucu çok şeyler kazandılar. Baskılara karşın İran’da da grevler çoğalıyor. Bolivya’lı madenciler çetin engellere karşın uzun bir grev savaşı verdiler ve önemli kazanımlar elde ettiler: Genel siyasal af, atılan işçilerin yeniden işe alınması, sendikal özgürlükler üzerindeki yasağın kalkması gibi. Ulus çapında genel grev artık ender rastlanan bir olay değil. Yalnızca Fransa, İtalya, Belçika ve sendikal hareketi uzun bir geçmişe dayanan belirli ülkelerde görülmüyor. Birleşik Amerika ve Federal Almanya gibi tekelci sermayenin «emin» kalelerinde de grev hareketi daha bir etkinlik kazanmıştır.

Belirleyici özellik, bu gibi eylemlerin bizzat emekçilerin kendileri tarafından başlatılmasıdır. Emekçiler yaşam düzeylerindeki genel kötüleşmeye boyun eğmiyor ve istemlerini elde etmenin tek yolunun bu uğurda savaşmak olduğunu biliyorlar. Daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma koşulları için, sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için, çokuluslu şirketlerin keyfi yönetimine karşı ve silâhlanma yarışına son verilmesi için greve gidiyorlar. Bu savaşım, sendikaların güçlendirilmesi ve işyeri, işkolu, ulus ve bölgeler düzeyinde birliğin sağlanması için iyi bir temel oluşturuyor.

Kongre’de ulus, işkolu ve bölgeler temelindeki daha geniş bir sendikal işbirliğinin, tüm yararlarına karşın, uluslararası bağlar ve işçi sınıfı ve sendika dayanışması zararına elde edilmemesi gerektiği düşüncesi de dile getirildi. Şu ya da bu örgütün veya ulusal sendika merkezinin dünya

(1) Kongre’de verilen şu rakamlar bunalımın toplumsal sonuçlarını açık seçik gösteriyor: Geçen yılın sonunda gelişmiş kapitalist ülkelerde 18 milyon işsiz; yarım gün çalışan 280 milyon kişi ve yılda sadece 50–90 ABD dolarıyla yoksulluk içinde yaşayan 650 milyon insan.

sınıf sendikaları birliği DSF'den yalıtılması; yerel, ulusal ya da bölgesel ödevlerin işçi hareketinin dünya ölçüsündeki savaşımının karşısına dikilmesi, hiç kuşkusuz, sendikal birliğin gelişimi açısından geri bir adımdır.

Büyük sermayenin uluslararasılaşması nesnel bir süreçtir. Kapitalist ülkelerden çoğunun ekonomik ve politik yaşamını ikiyüz uluslararası tekel kontrol etmektedir. Bu uluslararası tekeller, bunalımlardan ve yığınların iş ve yaşam koşullarının hızla kötüye gitmesinden elde ettikleri kârla, gün geçtikçe güçleniyor, daha da etkili bir duruma geliyorlar. Ellerindeki mali kaynaklar üretimi, politika ve propaganda aygıtını uluslararası yayılmaları için kullanmalarına, faaliyet gösterdikleri ülkelerin bağımsızlık ve egemenliklerini hiçe sayarak, ekonominin tüm dallarının kökünü kemirmelerine, ekonomik dengesizlikleri körüklemelerine olanak veriyor. Bu durumda, sendikal hareket, karşıtlarından daha gevşek bir birlik içinde olma lüksünü gösteremez. Burjuva hükümetleri ile çokuluslu şirketlerin eşgüdümlü toplumsal ve ekonomik politikalarına emekçilerin birleşik uluslararası dayanışmasıyla karşı çıkılmalıdır. Bu, herşeyden önce, emekçilerin dımsel çıkarları için, adil ücret ve elverişli çalışma koşulları için, her türlü ayrımcılıktan uzak yeni ve adaletli bir dünya ekonomik düzeni için karşılıklı yapara, ulusal bağımsızlığa saygı ve işçilerine karışmama temelinde dayalı ekonomik ilişkiler için verilen savaşımı uyumlu kılmak demektir.

Sendikaların Rolünün Artması

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki egemen çevreler artık, ne örgütlü işçi sınıfının ve sendikal hareketin gücünü görmezden gelebiliyor, ne de, kısmen de olsa, sendikaların tavırlarını ve istemlerini hesaba katmadan, kendi sosyal-ekonomik politikalarını uygulamaya sokabiliyorlar. On-onbeş yıl önce kapitalist politikayı belirleyenler, sendikaları, «tarihsel», çağı geçmiş, geleceği olmayan ve sönüp giden bir şey diye, günümüzün gereklerinden ve toplumun «ortak» çıkarlarından habersiz, toplumun ilerlemesine köstek olan «bencil» bir güç diye defterden silmeye çalışırlarken (2), bugün değişik bir telden çalışıyorlar. Şimdilerde sendikaların gelişimine, iş politikası üzerindeki etkilerine, hükümetin politikasını güçlendirme ya da zayıflatma yeteneklerine ilişkin sözler pek revaçta. Ama, aynı zamanda, sendikaları şu ya da bu yolla «ehlileştirme», burjuva devletinin sadık bir uşağı durumuna sokmak, ekonomik ve politik istemlerini birbirinin karşısına çıkarmak için, çağdaş toplumda onların rol ve yerini silikleştirme yolunda birçok yeni (ya da, daha doğrusu, diriltilmiş eski) girişim de vardır. Bu girişimler, sendikalarda anarko-sendikalizmin hortlatılmasıyla kendini gösteriyor. Böylesi girişimlerden maksat; işçi sınıfının ve toplumun önünde

(2) Bkz. M. Shanks, The Stagnant Society, Londra 1961.

duran tüm sosyal-ekonomik ve politik sorunları çözümlenebilecek, kendi kendine yeterli, bağımsız bir güç niteliğinde bir sendika imajı yaratmaktadır. (3)

Bu görüşler yeni değildir. Birinci Dünya Savaşı'ndan önceki yıllarda sendika hareketi bunların zararlı etkilerinin deneyini yaşamıştır. Ne ki, nüfusun bileşimindeki değişme, sınıf savaşımına politikadan habersiz büyükçe bir grup insanı çekmiş olduğu için, bu görüşlerin belirli bir toplumsal tabanı da vardır. Toplumsal değişimin gereğini kavramaya başlayan yığınların belirli bir kesimi, bunun yalnızca sendikalar eliyle, sınanmış sendikal savaşım yöntemleriyle gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır. Bunun kökü, sendikaların «herşeye kadir» olduğu, işçi sınıfının kendi politik partisine gereksinimi bulunmadığı ve sendikaların «toplumun dönüştürülmesinde temel sorumlulukları» yüklenmesi gerektiği yanılığında yatmaktadır. (4)

DSF, tüm tarihi boyunca, sendikal bağımsızlığı geliştirmek için; ulusal, bölgesel ve uluslararası sendikal örgütlerin kendi programlarını herhangi bir dış baskıdan uzak, bağımsız olarak benimseyip uygulama ve sendikal olmayan örgütlerle bağlar kurma hakkı için ardıcıl bir çaba göstermiştir. Sendikal bağımsızlığın berkitilmesiyle sendikalizmin ortak hiçbir yanı yoktur. Tersine, sendikaları işçi sınıfının politik partilerinin karşısına dikmek, işçi sınıfının çıkarlarıyla çelişir. Sendikaların politik rollerinin artması ve politik örgütlerle daha yakın bağlar kurması, bir ve aynı sorunun iki yanından, yani işçi sınıfının ekonomik ve politik savaşım biçimlerinin birbirine sınıksız kenetlenmesinden başka bir şey değildir.

Burjuva ve sağ-reformist politikacı ve kuramcıların izledikleri yine revaçta olan bir başka eğilim de, sendika hareketini tekeli devlet kapitalizmi sistemiyle «bütünleştirmek»tir. Somut olarak bu, sendikalara ve genellikle emekçilere tekeli devlet sisteminin sosyal-ekonomik programlamasının amaçlarını ve ruhunu benimsetmeyi ve onları «kendi ekonomik isteklerini öne sürmekten kendi istekleriyle vazgeçirme»yi ifade eder. Pratikte böyle bir «bütünleşme», «ulusal pasta»nın (gelirin) emekçilerle kapitalistler arasında kapitalist sistem uyarınca pay edilmesine razı olma anlamına gelir. Günümüzdeki bunalım, enflasyon ve aşırı fiyat artışları koşullarında böyle bir «pasta paylaşımı»ndan amaçlanan şeyin, kapitalist «kendi kendini sınırlama» izlenimi yaratmak ve gerçekte tekellere halkın cebinden daha fazla kâr aktarmak olduğu özellikle gün gibi ortadadır. Bu yüzden burjuva hükümetleri ile işverenlerin «sınıf barışı»nı, «sınıf işbirliği»ni savu-

(3) Bkz. E. Maire, Pour un socialisme démocratique: contribution de la C.F.D.T., Paris 1971; J. Brecher, Strike, San Fransisko 1972; A. Leion, Den Svenska modellen, Stokholm 1974.

(4) Sendikalist görüşlerin çoğu kez ültro-solcu lider ve ideologlarca ortaya atıldığını deneyim göstermiştir.

nan reformist sendika liderleriyle işbirliğine girebildikleri kimi tek tük örnekleri hesaba katmazsak, geniş yığınlar gözlerinin boyanmasına izin vermiyorlar. Sendika üyeleri, işverenlerle ve hükümetlerle böyle bir «işbirliği»ne olan muhalefetlerini gözle görülür biçimde hızlandırmışlardır: Böylesi bir «işbirliği» durumunda, sendikaların birçok yükümlülük altına girmelerine karşın, sendika üyeleri bundan ya çok az şey kazanıyorlar, ya da kesinlikle hiçbir şey kazanmıyorlar. (5)

Ve nihayet, sosyalist ve kapitalist ülkeler sendikalarını birbirine düşürme ve aralarında işbirliği ve bağlar kurmanın olanaklılığı, yararlılığı konusunda kuşku saçma girişimlerinde sendikalist eğilimler belirli bir rol oynadı. Bu, sosyalist sendikaların ekonomi ve devlet işlerinin yönetimine katılmakla sözümona koruyuculuk işlevlerini kısmen yitirdikleri, egemen partilere teslim oldukları ve demokrasilerinden, bağımsızlıklarından ödün verdikleri bahanesiyle yapılıyor.

Emekçilerin iktidarda bulunduğu sosyalist ülkelerde sendikaların konusu ve rolünün, büyük sermayenin egemenliğindeki kapitalist ülkelerde etkinlik gösteren sendikalarınkinden farklı olduğu yadsınamaz. Kapitalist ülkelerde sendikalar kapitalist tekellerin ve devletin sömürsüne, baskısına karşı savaşıyorlar. Oysa sosyalizmde sendikalar ekonomik ve toplumsal işlerin yönetimine emekçilerin çıkarları doğrultusunda tam yetkiyle katılmaktadırlar. Sendikalar ile sosyalist devletin ortak sosyal-ekonomik amaçları, kapitalist ülkelerdeki sendikaların baş vurduğundan farklı biçim ve yöntemler gerektirir ve sosyalist ülkelerdeki sendikalar daha başka sorunlarla karşı karşıyadır. Ne ki bu, onların koruyuculuk işlevlerinden «vazgeçtikleri» anlamına asla gelmez. Leonid Brejnev sendikaların görevlerinden söz ederken şöyle yazıyor: «Nitekim sendikaların ödevi, emekçilerin çıkarlarını savunmaktır. Şu ya da bu işletmenin yöneticileri, iş yasalarına ya da emekçilerin toplumsal gereksinimlerine karşı kayıtsız davrandıkları zaman, sendikalar kesinlikle ve kararlılıkla harekete geçmektedirler. Geçen yıl bu gibi yöneticilerden 10 bin kadarının işine, sendika komitelerinin isteği üzerine, son verilmiştir.» (6)

Sosyalist ülkelerde partilerin sendikaların «yerini aldığı»nı, onları bağımsızlıklarından tümüyle yoksun bıraktığını söylemek yanlış olur. Gerçek, sosyalist ülkelerde sendikaların ve öteki yığın örgütlerinin işbaşındaki komünist partilerinin yönlendiricilik rolünü tanıyıp benimsemiş olduklarıdır; partiler bu rolü, sendika üyelerinin güvenini kazanmış sendika üyesi par-

(5) İngiliz işçi hükümeti ile sendikalar arasında 1974 yılında bağlanan «toplumsal anlaşma» buna güzel bir örnektir. Sendikaların ücret artışlarını sınırlamayı kabullendikleri sözleşmenin ana maddesi, işçilerin gerçek gelirlerinde bir düşme getiriyordu. Sözleşme, sendika üyeleri arasında geniş bir infial uyandırdı ve 1977'de resmen yenilenmedi.

(6) Bkz., Barış ve Sosyalizm Sorunları, Aralık 1977.

tililer aracılığıyla, demokratik yöntemlerle yerine getirir. Demek ki, sorun Parti'nin sendikaların yerini alması ya da onları bağımsızlıktan yoksun kılması değil, tersine sendikalarla sosyalist devlet arasında mantıken yeni tür bir ilişkinin, sosyalizm ile komünizmi kurma yararına bir ilişkinin doğmasıdır.

Dünya Sendikalar Kongresi, kapitalist ve gelişmekte olan ülkeler sendikaları arasındaki işbirliği üzerinde önemle durdu. Bugün değişik toplumsal sistemlerdeki sendikal çalışmaya ilişkin temel sorunların içtenlikle tartışılmasının uluslararası işçi hareketi açısından ne denli büyük önem taşıdığını gösterdi. Ayrıca, kapitalist sistemde uygulanan ölçütleri model olarak almanın yanlış ve gerçek dışı olduğunu da gösterdi. Sendikaları işçi sınıfı partilerinin karşısına dikme ya da onları tekeli devlet kapitalizmi sistemiyle bütünleştirme çabalarıyla birleştğinde, böylesi niyetler kişiyi yalnızca çıkmaz bir sokağa götürür.

Barış ve Silâhsızlanma İçin

Sendikaların toplumsal ve ekonomik ilerleme, sendikal ve genel demokratik hak ve özgürlükler savaşımı, toplumsal sistem ayırdetmeksizin tüm ülkelerin çıkarına olan barış uğrundaki çabalarından ayrılmaz.

20. yüzyılın sonlarına yaklaşırken milyonlarca erkek ve kadının dehşet verici koşullarda yaşamakta olduğunu unutmaya zerrece hakkımız yok. Açlık, yetersiz beslenme, bilgisizlik, salgın hastalıklar, işsizlik ve yoksulluk hâlâ bizlerle birlikte. Emekçilerin insan onuruna yakışır özgürlüğe, esenliğe ve barışa kavuşmaya hakları vardır; onlar milyonlarca insanı fizik ve moral bakımdan çökerten eşitsizlik ve felaketlerin bir daha görülmemesi için dünyanın değiştirilmesini istiyorlar. Toplumsal adaletsizlikten ve ne biçimde olursa olsun sömürüden kurtulmuş bir dünya düzeninin kurulduğunu görmek istiyorlar.

Ama bunun için barış gerek. Doğal zenginlikler, insan kaynağı ve maddi kaynaklar artık çılgınca bir silâhlanma yarışı için, savaş hazırlıkları için kullanılmamalıdır. Dünyanın her yerinde insanlar, kişisel yaşamlarının, ulusal kaynaklardan akıllıca yararlanmanın, basiretli bir nüfus politikasının, çevre korunmasının, uluslararası işbirliğinin, daha geniş bilimsel araştırma ve teknolojik devrim kazanımlarının uygulanmasının hep barışa bağlı olduğunu kavriyor.

Yığınlar ve onların sendikaları, dünya nüfusunun büyük bir bölümü açlığın sınırında tehlikeli bir yaşam sürerken, hiçbir eğitim ve kültür olanağına sahip değilken ve bir sürü ülke ve koskoca kıtalar hâlâ ekonomik geri kalmışlık içindeyken, her yıl yüz milyarlarca doların savrulup gitmesine bir türlü akıl erdiremiyorlar. Nüfusun çalışabilir ve faal kesimini oluşturan

milyonlarca erkek ve kadın topluma yararlı bir çalışma içine giremiyor, güç ve yeteneklerini öldürme sanatını, ya da öldürücü silâhları tasarlayıp imal etmeyi öğrenerek boşa harcıyorlar.

Ama bugün dünyada silâhlanma yarışına son vermeye ve insanoğlunu tehdit eden tehlikeyi savuşturmaya yetenekli toplumsal güçler vardır. Sosyalist ülkelerin büyüyen kudreti, kalıcı barış için çalışan yığın hareketlerinin – ve sendikalar da bunlar arasındadır – yükselen etkinlik ve nüfuzu sayesinde dünya güçler dengesi barış, ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerlemeden yana kaymıştır. Barış hareketinin çabaları yeni bir dünya savaşı tehlikesini azaltmış, uluslararası iklimi yumuşatmış ve değişik toplumsal sistemlere sahip ülkeler arasında insan uğraşının pek çok alanını kapsayan karşılıklı yarara dayalı işbirliğini ileri götürmüştür.

Bununla birlikte, yeni bir savaş tehlikesi hâlâ vardır. ABD'nin nötron bombası üretme kararı, gezegenimizin cansız bir çöle dönüştürülmesi tehlikesini büyütmektedir. Silâh yapımcıları, gerici tekelci burjuva çevreleri ve askersel-sanayi kompleksinin sözcüleri azami kâr hırsıyla, milyonlarca insanın yaşamını feda etmeye hazırdırlar. Onlar, kapitalist ekonominin hızla askerselleştirilmesinden, dünyanın çeşitli yörelerinde süregiden emperyalist sömürden sorumludurlar. Sosyalist ülkelerin politikasını karaçalıp çarpıtarak, dünyadaki ilerici güçlere saldırarak ve bir «Sovyet tehdidi» düz-mecesini yayarak halkı aldatıyorlar.

Barışı pekiştirmek ve silâhlanma yarışını durdurmak, bütün emekçilerin davası ve örgütsel bağlılığına, ideolojik dünya görüşüne bakmaksızın tüm sendikaların hedefidir.

Ne denli küçük olursa olsun, silâhsızlanmaya doğru atılan her adım, bir işsize iş, bir aç a ekmek, hastaya bakım, bir çocuğa ya da bilgisize öğrenim yaşlı bir yurttaş a emeklilik, bir gence iyi ve ilginç bir meslek, herkes için elverişli çalışma koşulları ve daha iyi bir geçim düzeyi demektir. Bunlar, bütün uluslararası ve ulusal sendika merkezlerinin konumlarının çakıştığı hedeflerdir, bu bir diyalog, işbirliği ve ortak eylem platformudur.

Eylem Birliği ve Uluslararası Dayanışma İçin

Tek bir yazıda günümüz sendika hareketinin bütün sorunlarına değinmek olanaksızdır. Ancak aydınlatmak istediğim bir nokta var ki, bu, Dokuzuncu Dünya Sendikalar Kongresi'nin çalışmalarında ve tüm belgelerinde önlerde yer alan bir sorundur. Bu, yığınların dayanışmasını ve sendikal birliği pekiştirme sorunudur.

Dünya sendika hareketindeki bölünmeden «soğuk savaş»ın sorumlu olduğu bilinen bir şey. Fakat farklılıkları halletmenin ve eylem birliğini sağlamanın ancak DSF'nin ana ilkelerine sırt çevirmesiyle mümkün ola-

bileceğini söylemek yanlış olur. Bu yalnızca, sendikal hareket içinde «soğuk savaş»ı sürdürme arzusunda olanların işine gelir. Geçmişten ancak, değişik ideolojik ve politik görüşlerdeki ulusal sendika merkezleri arasında işgörür, eşit ve gelişen bir işbirliği için, emekçilerin dirimsel çıkarlarının savunulmasında, barış ve güvenlik uğrunda eylem birliği için savaşım vererek kopulabilir. Hedeflerde ve savaşım yöntemlerinde yakınlığı giderek artmasından dolayı, bu doğrultuda gelişen bir süreç vardır. Umuyoruz ki, Dokuzuncu Dünya Sendikalar Kongresi'nde Dünya Emek Konfederasyonu (WCL), İngiliz, Arap ve Afrika sendikaları, Latin Amerika Sendikalar Birliği Daimi Kongresi, vb. gibi DSF üyesi olmayan sendikal örgütlerin hazır bulunması onlarla işbirliğimizi güçlendirmek için iyi bir temel hizmeti görecektir. DSF, Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu'nun (ICFTU) çağrımıza karşılık vermeyi ve Kongre'ye delege göndermeyi olanak dahilinde görmeyişini derin bir üzüntüyle karşılamaktadır. (?) Bu, DSF, dünya sendikal birliği ruhuyla ve emekçilerin çıkarları doğrultusunda ICFTU ile ilişkileri geliştirme yolundaki adımlarını geri alacak demek değildir.

Kongre'nin benimsediği Politika ve Eylem Belgesi, DSF'nin çalışmalarında uluslararası yükümlülüklerine, emekçilerin dünya çapındaki dayanışmasını ilerletmeye öncelik vereceğine ilişkin ciddi bir sözdür. Bu görevler arasında, barış ve detantı geliştirmek için, silâhlanma yarışına, emperyalizm ve militarizme karşı, nötron bombasına, sömürgeciliğe, yeni sömürgeciliğe, faşizme, ırk ayrımına, ırkçılığa ve çokuluslu şirketlere karşı, ekonomik ve politik demokrasi için, tüm ulusların ekonomik ve politik bağımsızlığı ve adil bir ekonomik düzen için çaba harcamayı sayabiliriz. Dayanışma geleneklerini her zaman savaşkanlık geleneği olarak görmüş olan DSF, işçi dayanışmasını daha etkin kılmaya, onu yeni bir düzeye yükseltmeye ve ona daha derin bir anlam kazandırmaya devam edecektir.

Kongre'de benimsenen Evrensel Sendikal Haklar Duyurusu, emekçilerin politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel hakları uğrundaki savaşımında eylem birliği ve sendikaların dünya çapında dayanışması için güzel bir temeldir.

Dokuzuncu Dünya Sendikalar Kongresi, uluslararası sendikal çalışmada son yılların en önemli olayıydı. Kongre, sendikal hareketin gelişiminde tarihsel bir köşe taşıdır. Birleşik çabalar sayesinde DSF'nun çalışmalarını daha da yetkinleştirmeye, ulusal, bölgesel ve uluslararası sendikal birliği güçlendirmenin ilke ve biçimlerini formüle etmeye olan ortak isteği gözler önüne sermiştir. Emekçileri ve sendikaları parlak bir gelecek için, barış, esenlik, özgürlük ve ekonomik ve toplumsal ilerleme için verilen savaşımında yer almaya çağırıyoruz.

(?) ICFTU ulusal ve işkolu örgütlerinden 100'ü aşkın temsilci Kongre'ye katıldılar.

Gelişmiş Sosyalizmi Kurmada Önemli Bir Etken

Antonin Kapek

*Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi Prezidyum Üyesi,
ÇKP Prag Kent Komitesi Birinci Sekreteri*

Bilimsel komünizmin sonul ereği ve Çekoslovakya Komünist Partisi ile kendi ülkelerinde sosyalist kuruluşa kılavuzluk eden öteki kardeş partilerin bu ereğe dayalı politikaları, sınıfsız bir toplum kurmaktır. İşçi sınıfı iktidarının elde edilmesi ve perçinlenmesi, bu ereğe ulaşmanın politik önkoşuluydu. Bugün, gelişmiş sosyalizm kuruculuğu aşamasında sınıfsal ve toplumsal ayrımların silinip gitmesi, giderek daha fazla, bilimsel-teknik devrimin başarılarını sosyalizmin üstünlükleriyle bağdaştırmadaki beceriye bağlıdır. Bu yüzden, bilimsel-teknik devrim sorunları bizim için salt ekonomik değil, aynı zamanda politik bir önem de taşır. Bu sorunlar teorik bir Marksist-Leninist çözümlenmeden geçirilmektedir ve Komünist Partisi'nin pratik etkinliğinin önemli bir alanıdır.

Marksist görüş, bilimin tarihsel açıdan dinamik, devrimci bir güç olduğu (1) yolundadır, bu nedenle ÇKP bilimin her yönüyle geliştirilmesine ve ürünlerinin olabildiğince hızla yaşama geçirilmesine büyük bir özen göstermektedir. Bilim ve teknolojinin gelişimi ile toplumun gelişmesi arasındaki karşılıklı ilişkinin somut tarihsel biçimlerini çözümleyen Marks, burada ana eğilimin bilimin giderek başlı başına bir üretici güç haline dönüşmesi yönünde olduğunu göstermiştir. Deneyim bilimsel komünizmin kurucusunun bu öngörüsünü, ve bununla birlikte, onun kapitalizmde bilimsel ve teknik ilerlemenin burjuva toplumundaki çelişkilerin şiddetlenmesine yol açmasının kaçınılmazlığı ve emekçilerin durumları üzerinde, bireyin gelişimi üzerinde olumsuz bir etki yapacağı yolundaki görüşünü de tümüyle doğrulamıştır. Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmenin damgasını vurduğu yüzyılımızın, özellikle ikinci yarısının tarihi, yalnızca sosyalizmin, bilimin insancıl ve devrimci özünü tümüyle ortaya çıkarma ve bilimsel, teknik ve toplumsal ilerlemeyi uyumlama olanağını sağlayabileceğini göstermektedir. Sovyet iktidarının daha ilk yıllarında Lenin, sosyalizmin ancak yüksek düzeyde gelişmiş teknoloji ve en son bilimsel bulgular temeli üzerinde kurulabileceğini vurgulamıştı. (2)

Sosyalizmin, bilimsel ve teknik ilerlemenin toplumun ve bireyin hizmetinde çalışmasını sağlayan ve onu toplumsal ilerlemede güçlü bir etken kılan özellikleri nelerdir?

(1) Karl Marks ve Frederik Engels, Seçme Yapıtlar (Üç Ciltlik), c. 3, s. 162-163.

(2) Bkz. V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, c. 27, s. 339.

Kapitalizme karşıt olarak, sosyalist toplum bilimiyle üretimi dengeli bir biçimde bağdaştırır, bu da ulusal ekonomide tüm yeniden-üretim çevriminin kontrol edilmesini olanaklı kılar. Bilimsel ve teknik ilerleme, yeniden-üretim her evresini etkiler ve bunun da iki yönü vardır: Teknik düzeydeki değişimleri kapsayan teknolojik yön ve toplumda kurulan üretim ilişkilerinin niteliğini yansıtan toplumsal yön. İşte bu yüzden ki, bilimsel ve teknik ilerleme, araştırma ve geliştirmeye, bunların üretimde uygulanmasına indirgenemez; çünkü böylesine dar, tek yanlı ve salt teknik bir yaklaşımla bilimsel ve teknik gelişmenin özü kavranamaz. Onun toplumsal tabanı aynı derecede önemlidir ve hatta toplumsal ilişkilerin devrimci dönüşümü açısından bu önem canalıcı bir nitelik taşır. Sonuç olarak, bilimsel ve teknik ilerlemenin toplumdaki hangi sınıfa ve ne tarzda hizmet edeceğini belirleyen sosyal-ekonomik sistemin karakteridir.

Bilimsel-teknik devrim, günümüzde bilimsel ve teknik ilerlemenin en üst biçimidir. Ana içeriği dünya çapında kapitalizmden sosyalizme ve komünizme geçiş olan bir çağda ortaya çıkmış, biçimlenmiş ve yolalmıştır.

Dünyanın karşıt toplumsal sistemlere – sosyalizm ile kapitalizm – bölündüğü ve halkların kurtuluş savaşlarının yükseldiği karmaşık koşullarda üretici güçlerin yapısı ve dinamiklerinin kerteli olarak yenibaştan biçimlendirilmesine doğru götüren süreçler kaçınılmaz olarak toplumsal süreçlerle kaynaşmakta ve toplum yaşamının her alanına gittikçe artan bir etki yapmaktadır. Marks, Engels ve Lenin'in koydukları ve Marksist bilim adamları ve Komünist ve İşçi Partileri'nin teorik çalışmalarıyla geliştirilen üretici güçler ile üretim ilişkilerinin diyalektiğinin bilimsel, materyalist biçimde kavranması, toplum ve bireyin gelişimi ile bilim ve teknolojinin ilerlemesi arasındaki iç bağının anlaşılmasına yarar. Bugün bu kavram, bilimsel-teknik devrimin özü ve onun toplumsal, kültürel, moral ve diğer sonuçları hakkındaki enine boyuna bilimsel tartışma için başlangıç noktasıdır. Bu alanda, birlikte çalışan Çek ve Sovyet bilimcileri, dünyanın saygısını kazanan bir yığın iş başarımlarıdır.

1971'de toplanan ÇKP 14. Kongresi, Marksist-Leninist bilimsel-teknik devrim görüşünün ışığında, bu sürece egemen olmamızın, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki dünya çapında karşılaşmada utku kazanmamızın belirleyici koşullarından biri olduğunu söyledi. Kongre, bilimsel ve teknik ilerlemenin ülkemizin ekonomik ve toplumsal koşullarındaki giderek büyüyen rolünü vurguladı; bu oluşumu, bir yandan pek geniş ekonomik gelişme kaynaklarının hizmete sokulması, öte yandan onun yeni etkenlerinin, özellikle bilimsel-teknik devrim ve uluslararası sosyalist ekonomik bütünleşmenin gittikçe önem kazanması karakterize etmektedir. Bundan ötürü, Kongre, bilimsel ve teknik ilerleme potansiyellerinin tam kullanımının, sosyalist ekonomimizin daha ileri gelişmesi için olanak dahilindeki biricik seçeneği sağlayacağını saptadı.

1976'daki 15. ÇKP Kongresi bu politik çizgiyi benimsedi ve işleyip geliştirdi. Şimdi Parti'nin çabaları, bunun pratikte gerçekleştirilmesine bağlı somut görevlerin ardıcılıkla yerine getirilmesi üzerine yoğunlaşmıştır. Gerçekten de, bu alanda bazı başarılar elde etmiş olduğumuzu söyleme hakkını kendimizde buluyoruz.

Çekoslovakya şimdi geniş ve çok gelişmiş araştırma olanaklarına sahiptir. Bugün bu alanda 165.000 erkek ve kadın çalışmaktadır, 1970'de bu rakam 147.000'di. Son birkaç yılda Parti ve hükümet, bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırmaya yönelik bir dizi somut önlemi uygulamaya koymuştur. Bu önlemlerin, ulusal ekonomide yeni ürün geliştirmenin bütün ana öğeleri – planlama, yönetim, finansman ve fiyat oluşumu mekanizmasından tutun da, bilim ve üretim arasındaki örgütsel ilişkilere dek – üzerinde her yönüyle kapsamlı bir etki yapması hedeflenmiştir. Sonuçta, Beşinci Beş Yıllık Plan Dönemi'ndeki (1971–1975) ürünlerin % 40'ından fazlası dünya ekonomik ve teknik standartlarına ulaşmıştır.

Gelişmiş bir sosyalist toplumun kurulması, bellibaşlı üretim süreçlerinin her yönüyle otomasyon ve mekanizasyonuna yolu açan bir bilimsel ve teknik ilerleme düzeyine gerek duyar. Modern, bilgisayarla işleyen otomatlar, söz yok, artık bir alet değil ama bizzat kendisi bir dizi makineden meydana gelen bir teknik sistemdir. Üretime, otomatikleştirilmiş sistemlerin giderek ve daha geniş ölçüde yerleştirilmesi, ulaşım ve haberleşme olanakları ve hizmetler sanayiinin donatımı, gelişmiş sosyalizm ve komünizmi kurmanın ana çizgisidir. Nihayet, sosyalist toplumsal ilişkilerle bütünleştiği zaman, insanın üretimdeki konumu ve emeğinin niteliğinde devrimci değişiklikler yaratan evrensel sanayi biçimi, otomasyondur.

Komünist oluşumun yapısı, bilimsel-teknik devrimin doğasında varolan eğilimlerle tam bir uyum içindedir. Bu, birçok ülkede sosyalist devrimin utkuya ulaştığı sırada ekonomik gelişme düzeyinin sanayileşmiş kapitalist ülkelerdekinden daha düşük olması olgusunun önemsizleştirilemeyeceği ya da geçersiz kılamayacağı bir nesnel kuraldır. Bugün bile, Çekoslovakya ve öteki sosyalist ülkeler, henüz kimi madeni eşya türlerinde ve emek verimliliğinde en ileri kapitalist ülkelerin gelişme düzeyine ulaşmak uğraşındadırlar.

Bununla birlikte, sosyalizmin bilimsel ve teknik potansiyelinin ve gelişip serpilme olanaklarının tam bir portresini görebilmek için maddi ve teknik temel in kurulmasının bugün pekçok Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi ülkesinde tamamlanmak üzere olduğunu ve bunun bilimsel-teknik ilerleme alanında kapitalist ülkelerle olan yarışmada yeni bir aşamayı başlatacağını hatırdan çıkarmamak gerekir. KEYK ülkelerinin ekonomik gelişme hızındaki üstünlüğü ve aralarındaki bilimsel, teknik ve ekonomik işbirliğinin giderek daha da sıklaşması, reel sosyalizmin kerteli olarak,

ama gittikçe daha hızla ve güvenle bilimsel ve teknik ilerlemenin ön saf- larına doğru geçmesinin öncüllerini sağlamaktadır. ÇKP Genel Sekreteri ve Çekoslovakya Devlet Başkanı Gustav Husak şöyle diyor: «Ekonomik gelişmede yolalmamızın ana çizgisi, Sovyetler Birliği ve KEYK ülkeleri ile sosyalist ekonomik bütünleşmeyi genişletmek ve derinleştirmektir. Bu dinamik işbirliği, sosyalist ülkeler emekçilerinin maddi ve kültürel gerek- sinimlerinin daha tam bir şekilde karşılanmasını, emek veriminin ve üre- tim etkinliğinin serpilip gelişmesini ve önemli genel sorunlara niteliksel açıdan daha iyi çözümler bulunmasını sağlar.»⁽³⁾

Örnek olarak, İnterkosmos programı çerçevesinde uzay araştırmalarının- daki ilerlemeyi gösterebiliriz. Çekoslovakya, uzay araştırmaları için gere- ken niteliklere bakacak olursak, sınırlı ekonomik kaynaklara sahip görece küçük bir ülkedir. Eğer Çekoslovakya birbirine sınırsız kenetlenmiş sosya- list ülkeler ailesinin bir üyesi olmasaydı, yurttaşlarından birini yörüngedeki istasyona herhalde kolay kolay gönderemezdi.

Bilimsel ve teknik ilerlemede sosyalist ülkelerin bir başka üstünlüğü daha vardır. *Partimiz ve kardeş partiler bu alandaki politikalarını geliştiren, onun toplumsal özü üzerinde her zaman ısrarla dururlar.* Bizim için yakıcı önem taşıyan ve her zaman bu önemini korumuş olay şey, bilimsel ve teknik ilerlemeden kimin yararlanacağı, bunun emekçi halka, kişiye ve tüm olarak topluma ne vereceği noktasıdır. Sosyalizm ile kapita- lizmin bilimsel-teknik ilerlemeye ve onun sonuçlarının değerlendirilmesi sorununa yaklaşımlarındaki karşıtlık en belirgin biçimde burada ortaya çıkıyor. 1960'larda kapitalist ülkelerde bilimsel-teknik devrime ne büyük umutlar bağlanmış olduğunu hepimiz anımsıyoruz. 1970'lerde kapitalist toplum, işsizliğin giderek artmasıyla birlikte yeni bir ekonomik bunalıma doğru sürüklenirken, iç çelişkilerinin daha bir derinleşmesi yüzünden bu umutlar gerçekleşmedi. Sonuçta, kapitalist ülkeler nüfusunun bazı kesim- leri bilimsel ve teknik ilerlemeden düş kırıklığına kapıldı ve hatta bilim ve teknolojiyi lânetler duruma geldi.

Bu, apaçık şu sonucu ortaya çıkarıyor: Kâr, bilimsel ve teknik iler- lemenin ardında yatan sürükleyici güç ise, toplum yüksek bir fiyat ödemek zorundadır. Bilim, ancak insanın insan tarafından sömürsünün her biçimini dışlayan ve bilimsel ve teknik kazanımların dengeli bir biçimde emekçilerin yararına kullanılmasını olanaklı kılan belirli toplumsal koşul- larda tam anlamıyla gelişebilir ve toplumun pratik yararına sunulabilir. Kapitalizm böyle bir şeyi sağlayabilmekten yoksundur.

Yalnızca sosyalizmin, hem bilimsel-teknik devrimin, hem de toplumsal ilerlemenin gereklerini karşılayacak bilimsel ve teknik başarıları gerçekleştiren biçimlerini üretebileceği gerçeği artık her geçen gün daha açıkça

⁽³⁾ Rude Pravo, 1 Haziran 1978.

gözönüne seriliyor. Bizim kendi deneyimimiz ve öteki sosyalist ülkelerin deneyimleri, yeni, komünist ilişkilerin, ötekilerin yanısıra, toplumun tüm moddi ve teknik temelinin yenibaştan yapılandırılmasını – ki, bugün bilimsel-teknik devrim bunun bir aracı durumundadır – doğuracağı yolundaki Marksist-Leninist öğretinin doğruluğunu göstermektedir. Bu nedenle, bilimsel ve teknik ilerlemenin yönlendirilmesi önemli bir politik görevdir. SBKP'nin 25. Kongresi'nde, Leonid Brejnev şöyle diyordu: «Biz komünistler, bilimsel ve teknik devrimin insan ve toplum çıkarlarıyla uyumlu doğru bir yönelime ancak sosyalizmde sahip olabileceği inancından hareket ederiz. Karşılığında, toplumsal devrimin sonul ereklere, komünist toplumun kurulması, ancak hızlı bir bilimsel ve teknik ilerleme temelinde gerçekleştirilebilir.»⁽⁴⁾

En başta, ulaşılmış bulunan bilimsel ve teknik ilerleme düzeyinin insana muazzam güçler sunmasından dolayı, bilimsel-teknik devrimin toplumsal içeriği bugün özel bir önem kazanmıştır. Bu güçler insanoğlunun her yönlü gelişme potansiyellerini kat kat yükseltmek amacıyla kullanılabilir, ama aynı zamanda tüm insanlığı yıkıma uğratacak bir silâh haline de gelebilir. Günümüzdeki bilimsel-teknik devrim, 19. yüzyılın sanayi devrimiyle karşılaştırıldığında, yalnızca çok daha geniş bir kapsam ve teknolojiye daha hızlı bir değişim etkisi göstermekle kalmıyor, ama aynı zamanda öncelikle üretici güçlerin yapısında ve maddi üretimin karakterinde, bunların aracılığıyla da, tüm insan yaşamında niteliksel değişimlere yolaçıyor. Bundan ötürü, bilimsel-teknik devrimin, bireylerin ya da grupların kısa erimli ya da kişisel kazançlar uğruna insanoğlunun varlığının ta temelini tehlikeye düşürmelerini önlemek üzere, toplumca denetim altına alınması zorunludur. Bundan ötürü, bilimsel-teknik devrimin, kapitalizmde özel mülkiyet ilişkilerinin işleminde olageldiği gibi, rasgele ya da otomatik olarak gelişmesine göz yumulamaz. Bu, uygarlığın ilerlemesini yavaşlatabilir, yolundan saptırabilir, hatta uygarlık üzerinde ölümcül etki yapabilir.

Toplumsal süreçlere her yönüyle ve bilinçle yol gösterme zorunluluğunun vaciciliği, şimdilerde öylesine açıklığa kavuşmuştur ki, kimi burjuva yöneticileri bile bunu kabul etmek durumunda kalmışlardır. Ne ki, kendine özgü çelişkilerinden ötürü, kapitalizm bu görevin üstesinden gelme yetisinden yoksundur. Bunun yerine getirilmesi, üretim araçlarının toplumsal mülkiyetini yerleştirerek toplumsal süreçlere tüm olarak toplum yararına dengeli bir yön tutturma olanağı sağlayan ve buna uygun politik aleti, işçi sınıfı iktidarı ile onun temel kurumu olan sosyalist devleti yaratan toplumun sosyalist dönüşümünden ayrılamaz.

Bununla birlikte, sosyalizmin bu potansiyellerinin ve üstünlüklerinin oto-

⁽⁴⁾ SBKP, 25. Kongresi. Belgeler ve Kararlar, Moskova 1976, s. 56–57.

matikman, kendi kendine gerçekleştirdiğini varsaymak yanlış olur. Sosyalist toplum kendiliğinden güçlerin körükörüne etkinliğinin sonucu değildir, toplumsal gelişmenin nesnel yasallıklarının giderek daha derin bir ilgisi ve amaçlı kullanımı temelinde doğar ve gelişir. Sosyalizmin potansiyellerinden olabildiğince yararlanmak ve bilimsel-teknik ilerlemeyi toplumsal ilerlemeye bağlamak için, Komünist Partisi'nin bilinçli, amaçlı ve esasta politik etkinliğine gerek vardır.

Partimiz, gerek ülkesinin işçi sınıfı ve tüm emekçileri karşısındaki, gerekse uluslararası işçi sınıfı ve komünist hareket karşısındaki sorumluluğunun tam bilincindedir. Partimiz, bilimsel ve teknik ilerlemenin yönetimi ve bu alandaki kendi politik çizgisini yetkinleştirme konularını sürekli olarak gözönünde bulundurmıştır. Nitekim 1974'de, Partimizin Merkez Komitesi Plenumu'nda bu konulara ilişkin özel bir görüşme yapılmıştır.

ÇKP, bilimsel ve teknik ilerlemeye yol gösterecilik rolünün, bilimsel ve teknik gelişme düzeyinden ve ülkemizin potansiyelleri ve gereksinimlerinden kaynaklanan temel hatlarını belirlemek ve bunları sosyal-ekonomik, politik ve kültürel gelişmenin erekleri ve çizgileriyle birbirine bağlamayı içerdiği inancındadır.

Bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırmak amacıyla sosyalizmin bütün üstünlüklerinden yararlanmak, ÇKP'nin bu alandaki politikasının önemli bir yönüdür. Bu üstünlükler şunlardır: Üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti, planlı ekonomi; bilimsel ve teknik kazanımlardan yararlanmayı önleyen sosyal-ekonomik engellerin yokluğu; olanak ve kaynakları ana hatları boyunca tüm ülke çapında yoğunlaştırma olanağı; ve devletçe yürütülen tutarlı bir teknik politikası. Sosyalizmin üstünlüklerinden söz ederken, geniş halk yığınlarının bilimsel ve teknolojik gelişmede dolaysız bir çıkarı bulduğuna dikkat çekmek gerekir; çünkü, yığınlar, hızlı bilimsel ve teknik ilerlemenin ve toplumsal üretimin gelişmesinin onların yaşam düzeylerinin yükselmesine ve çalışma koşullarının iyileşmesine yardımcı olduğunu kendi deneylerinden öğrenmişlerdir.

Dolayısıyla, ÇKP'nin bilimsel ve teknik ilerleme politikasının iki ana yönü vardır. Bir yandan, geniş kapsamlıdır ve bilimsel-teknik gelişmeyle sosyal-ekonomik büyümenin öteki etkenlerinin birbirlerine bağlanmasını sağlar; öte yandan insanın yararını amaç alan insanlı bir doğrultusu vardır ve bilimsel-teknik devriminin birey ve toplum üzerindeki tüm etkilerini dikkate alır.

1978 yılı Mart ayındaki Çekoslovakya Komünist Partisi Merkez Komitesi Plenumu'nda konuşan Genel Sekreter Gustav Husak şöyle dedi: «Bilimin yalnızca insan emeğinin niteliğinin değil, aynı zamanda insanın tüm maddi ve manevi yaşam tarzının da değişmesine yardımcı olduğunu henüz herkes anlamış değildir. ÇKP 15. Kongresi'nde bilimsel ve teknik iler-

leme uğrındaki savaşımının tüm Parti için birincil bir görev olduğu vurgulanmıştı. Doğru yöndeki teknik ilerleme savaşımına yol göstermek, teknik yenileşmeyi desteklemek için elden geleni yapmak ve teknik program-sızlık ve eylemsizlikle durmadan savaşmak komünistlerin ödevidir.

«Bu aynı zamanda, yüksek bir işçilik, etkinlik ve tasarruf düzeyine ulaşma göreviyle yakından ilişkilidir.»⁽³⁾

Bilimsel ve teknik ilerleme hızının artırılması, üretimin teknik ve teknolojik tabanının giderek yenilenmesi, ürün kalitesinin ve yönetimde etkinliğin iyileştirilmesi bugün Partinin ekonomik politikasında büyük bir öncelik taşımaktadır. Üretim tekniği temelinde yapısal değişiklikler yoluyla emek üretkenliğinin artırılmasına özel bir dikkat göstermekteyiz. En başta tüm olarak ulusal ekonominin teknik gelişme düzeyini belirleyen sektörlerde emek üretkenliğinin en büyük hızla gelişmesini sağlamaya çalışmamızın nedeni budur. Nitekim, Altıncı Beşyillik Plan Dönemi'nde makine yapımıcılığına ve bu çerçevede içinde atom enerjisi üretme ve kimya sanayii için işyerleri kurma, komple hidrolik donatım setinin bitirilmesi, vb. gibi programların uygulanmasına özel bir yer ayırdık. Sanayi ürünlerindeki %90 artışın yüksek emek veriminden elde edileceğini hedeflemiş bulunuyoruz.

Bilim ve teknolojiye planlamayı, yönetimi ve gelişimin organizasyonunu yetkinleştirmek ve bunların başarılarını ulusal ekonomide daha hızlıca kullanıma sokmak için de çalışmaktayız. Bu, bir uçta temel araştırma biçimindeki «saf bilim»le, öbür uçta yeni madeni eşya ve teknoloji biçiminde bunun maddileştirilmesi, uygulamaya konmasıyla birlikte, sistemin her ögesini kapsar. Bilim – makina – üretim sisteminin tüm ögelerinin uyumlu gelişimine özel bir önem veriyor ve bilimsel-teknik kazanımları uygulama işinde çalışan bütün komünistleri bu görevin yerine getirilmesine yöneltmeye uğraşyoruz. ÇKP MK'nin Mayıs 1974 tarihli Plenum kararlarından birinde şöyle deniliyor: «Komünist olan tüm yürütme görevlilerinin bilimsel ve teknik ilerleme görevlerini yerine getirmeyi bir Parti ödevi saymalarını sağlamak yönünde çaba harcanmalıdır. Bu görevleri unutmak ya da savsaklamak, yükümlü bulunduğu sektör açısından taşıdığı Parti sorumluluğu duygusunu yitirmek ve Parti Tüzüğü'nün komünistlere yüklediği ödevlerden kaçmak anlamına gelir.»

ÇKP bu görevlerin nasıl yerine getirilmesini bekliyor? Çalışmamız epeyce geniş bir yelpaze üzerinde yürütülmektedir, ben burada yalnızca Prag Parti örgütünün çalışmalarına ilişkin kimi ana noktaları ele almakla yetineceğim. Hepsinden önce, emekçilerin yaratıcı girişim ve çalışmalarını özendirerek bilimsel ve teknik ilerlemeyi hızlandırma, ve bilim, makina ve üretim arasındaki bağları yetkinleştirme çabası söz konusudur.

(3) Rude Pravo, 18 Mart 1978.

Elbette, bilimsel ve teknik ilerlemenin pek çok kesiminde Prag'ın başta gelen bir yeri vardır. Bu olgu, en başta üretim kolaylıklarının geniş ölçüde burada yoğunlaşmış olmasından, bir dizi Prag işletmesinin tarihi eskilere dayanan ilerici geleneklere, muazzam tasarımlara ve teknolojik deneyime sahip oluşundan ve Prag işçi sınıfının yüksek bir ustalık, bilinç ve disiplin düzeyinde bulunmasından kaynaklanmaktadır. Kentimiz ayrıca, sayısız araştırma ve geliştirme örgütlerinden ve yüksek okullarından oluşan güçlü bir bilimsel ve teknik potansiyele sahiptir.

Kent sınırları içinde yaklaşık 250.000 kişi üretimle ilişkilidir. Araştırma ve geliştirmede 58.000 erkek ve kadını çalışıyor, ki bu, bu alandaki ülke uzmanlarının tam tamına üçte biridir. Araştırma ve geliştirme işletmelerinin dışında çalışan 45.000 uzman ve Çekoslovak Bilimler Akademisi'ne bağlı bir dizi kurumda ve yüksek okullarda görevli bilim personeli de bilimsel ve teknik ilerlemeye katkıda bulunmaktadır. Bütün bunlar, Prag'da bilimsel ve teknik gelişmeyi dinamikleştirmek için, ve kentimizin kalkınmasını boydanboya uyumlu kılmak üzere, bilimsel ve teknik ilerleme ile sosyalist yaşam tarzının biçimlendirilmesi arasında organik bir bağlantı kurmak suretiyle bir örnek oluşturarak, ulusal ekonominin tümünde benzer eğilimleri iletirmek için elverişli önkoşullar yaratmaktadır.

ÇKP Prag İl Komitesi, bilim ve teknoloji ile üretim arasında daha sıkı bağlar kurmaya elverişli olan bu koşulları kayda geçerek, şu belge altında bir hareket bağlatmak çağrısında bulundu: «Altıncı Beşyıllık Plan Döneminin Görevlerini Yerine Getirmek Üzere Bilim ile Üretimi Birbirine Bağlayın.»

Bu çağrı kentlin sanayi işletmelerinde ve bilim adamlarının geniş bir bölümünde yaygın bir yankı buldu. Hareket durmaksızın hızlanmakta ve her geçen gün daha geniş ölçüde yaygınlaşmaktadır. Bu hareket, teknik alanındaki aydınların yaratıcı girişim ve çalışmalarının, işçilerin, teknisyenlerin ve yürütme görevlilerinin girişim ve çalışmalarını birleştirilmesine büyük ölçüde yardımcı olmuştur. Çabaların böylece birleştirilmesi, kolektifin gayretlerinin bu birleşmenin ürünlerini olabildiğince hızla pratiğe geçirme ve önemli teknik sorunları çözme konusunda üzerinde yoğunlaştırılmasını sağlayan sosyalist yükümlülüklerin benimsenmesinde yararlanmıştır. Genel kural olarak bu gibi yükümlülükler Parti şubelerinin etkin katılımıyla benimsenmiştir.

Şimdi bu hareketin ilk ürünlerini derleyebiliriz. Hareket, Prag'da mühendis ve teknisyenlerin yaratıcı girişim ve çalışmalarını gözle görülür bir biçimde teşvik etmiş ve bilimsel ve teknik ilerlemenin önemli bir etkeni olup çıkmıştır. Pekçok işletmede, planların hazırlanması ve uygulanmasında bir araç işlevi görmüştür, yani ekonomik kalkınma yönetiminin bileşen bir parçası haline gelmiştir. Bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi, üretimin teknik düzeyinin yükseltilmesine, ürün ve teknoloji dizilerinin yenilen-

mesine, üretim programlarında değişiklikler yapılmasına, düzenleme ve yönetimin yetkinleştirilmesine ve kentteki çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olur.

Bilim ve teknolojiye, bunlardan yararlanılmasına ilişkin Parti politikasının bir başka özelliği de, ÇKP'nin bu alandaki bellibaşlı her kararın yalnızca teknik-ekonomik etkisini değil, aynı zamanda toplumsal ve politik sonuçlarını da dikkatle gözlemleyip değerlendirmesidir. Bu nedenle, ekonomik rasyonellik ve etkinlik açısından tatmin edici olmakla birlikte, olumsuz sosyal-politik sonuçlar doğuracak bilimsel ve teknik ilerleme biçimlerine kulak asmayız.

Yine aynı nedenle, ÇKP'nin bu alandaki politikası öylesi bir yapıya sahiptir ki, bilimsel ve teknik ilerleme, toplumsal ilerlemenin görevlerine bağımlıdır ve ekonomi ile kültürün gelişme doğrultularını belirleyen topyekün devlet planının hedeflerine yöneliktir. Parti'nin ekonomik, bilimsel, teknik ve toplumsal politikayı uyumlama çağrısı ÇKP 15. Kongresi'nin 1976-1980 Döneminde Çekoslovakya'nın Ekonomik ve Toplumsal Gelişme Direktifleri'nde dile getirildi.

ÇKP, bilimsel-teknik devrim koşullarında emeğin öz ve karakterinin değişmesinden kaynaklanan sorunlara büyük önem verir. Ağır el emeğinin payının azalması, uzmanlaşmanın ve insan gücü vasıflarının gelişmesi, her yönlü otomasyon ve makineleşmeye geçilmesi ... bütün bunlar, emek üretkenliğinin artması açısından son derece önemli olmakla birlikte, salt üretim sorunları olmaktan daha öte bir anlam da taşırlar. Bunlar aynı zamanda büyük bir sosyal-politik öneme de sahiptirler, çünkü sınıfların ve toplum gruplarının çıkarlarına etki ederler ve personel, özellikle işçi eğitimine ilişkin tüm sistemin yenibaştan yapılandırılmasını gerekli kılarlar. ÇKP Merkez Komitesi'nin girişimi ile ve yolgöstericiliğinde hazırlanan Çekoslovakya'da eğitim sistemini daha ileri boyutlarda geliştirme planı, pek çok genç işçi için tam bir orta öğrenimden geçme koşullarının yaratılmasını öngörmektedir.

Sorunun başka bir yönü, yeni tekniğin benimsenmesi de çok önemlidir. Sosyalizmde bu sürecin pürüzsüzce yolalmayacağı, özellikle personelin sinirsel ve zihinsel çalışmasındaki artıştan, işlemlerin tekdüzeliklerinden ve öteki benzeri etkenlerden kaynaklanan çeşitli güçlükler ve çelişkiler üreteceği bir giz değildir. Sık sık «emeğin insanılaşması» diye geçen bu sorunların farkındayız ve bunları çözüme kavuşturmayı amaçlamaktayız. Nitekim, güvenlik tekniklerinin yetkinleştirilmesine, işyeri sağlık koşulları ve estetiğine, aşırı çalışma yorgunluğunun giderilmesine, vb. büyük özen göstermekteyiz.

Kapitalist ülkelerde de benzer önlemler alınmakta olduğunu biliyoruz, ancak bunların, işin ve kâr sağlamanın çıkarları tarafından dayatılan

sınırları vardır ve bu dar çerçeve içinde bile emekçilerin zorlamaları sayesinde uygulanabilmektedir. Dahası, bu türden önlemler burjuva toplumunda «çalışmayı insancılaştırmak» için yapılabilecek olanların en son durağıdır.

Öteki yönetici kardeş partiler gibi, bizim Partimiz de kendine anlamlı bir hedef koymuştur. Bu, çalışmayı yaratıcı kılmaya ve işin bir neşe kaynağı haline gelmesini ve bireyin kişiliğini yükseltmesini sağlamak üzere her emekçi ve toplum için gerekli koşulları oluşturmaktır. Bu görev, üretimi yeni bir teknik temel üzerinde yenibaştan yapılandırmaktan da öte bir görevdir, çünkü bunun çözümü her düzeyde yeni toplumsal ilişkilerin oluşturulmasını gerektirir: İşletmeden ve işyerindeki üretim ekibinden tutun da, tüm olarak toplumun sosyal-ekonomik ve politik örgütlenmesine dek her düzeyde. Sosyalizm, bütün sınıfların ve toplumsal grupların temel çıkar birliğini sağlayan, insanların onları kişiliklerinden yoksun kılan bir çalışma sürecine sokulmalarını önleyen ve geniş yığınları toplum yönetimine katan böylesi ilişkileri yaratmıştır. Partimiz, emekçilerin emeğin içeriği ve karakterini belirleyen önlemlere, işletmenin toplumsal gelişmesinin planlamasına vb. katılma biçimlerini, pratikte aklanmış olan bu mevcut biçimleri sürekli yetkinleştirme çabasındadır. Ayrıca yeni biçimler de arıyoruz. Emekçilerin üretimin ve toplumsal kalkınmanın yöneticiliğine, kültürel, bilimsel ve teknik yaratıcılığa daha geniş ölçüde katılmasının, emeği yaşamın başta gelen değeri ve bireyin gelişmesinde büyük etken haline kerteli olarak dönüştürmenin temel koşulu olduğuna inanıyoruz.

Ülkemizde bu süreç hangi esaslar üzerinde yol almıştır? Birincisi, Parti ve sendikalar işyerlerinde üretim konferanslarının rolünü artıracak adımlar attılar. Gittikçe daha geniş bir sorunlar dizisiyle boğuşmaktayız ve kararlarımız yürütüm ve yönetim organlarının çalışmaları üzerinde giderek daha fazla bir etki yapmaktadır. İkincisi, yeni fikir ve icatlar yönünde gelişen bir hareket var. Üçüncüsü, üretim kolektiflerinin temsilcileri hükümet kuruluşlarının şubelerine üyediler ve çalışmalarına etkin olarak katılırlar. Dördüncüsü, emekçilerin toplumsal etkinliğine daha büyük bir ivme kazandırmak amacıyla, yönetim tarzı ve yöntemleri kerteli olarak gözden geçirilmektedir. Bu amaçla, sosyalist çalışma ekipleri ünvanını kazanmak için, ileri deney değiş tokuşu yoluyla en iyi yöntemlerin yayılması ve işyerlerinde toplumsal kalkınma planlarının çerçevelenmesi ve yaşama geçirilmesinde yardımlaşma vb. için yarışma kampanyaları açmış bulunuyoruz.

Yaşama tarzı toplumsal ilerlemenin bir ölçütüdür. Partimiz, sosyalist yaşam tarzının yetkinleştirilmesinin her şeyden önce yeni insanın oluşumuyla bağlantılı olduğuna inanıyor. Elebette, her insanı adamakıllı olgun bir kişiliğe kavuşturma görevi ancak komünist toplum tarafından tamamıyla yerine getirilebilir. Yine de, Partimiz bugünden eğitim, yetiştirme ve kültür alanında ardıcıl ve etkin bir politika yürüterek, bunun zeminini

oluşturmaya çalışmaktadır. Bu bakımdan, yukarıda sözü geçen belginin – «Altıncı Beşyillik Plan Döneminin Görevlerini Yerine Getirmek Üzere, Bilim ile Üretimi Birbirine Bağlayın» – öneminin, yalnızca ulusal ekonomimizin etkinlik ve kalitesini yükseltmekte etkili bir araç oluşundan gelmediğine inanıyoruz. Bu hareketin, kolektivizm, işçi sınıfı ile halk aydınları arasında dostluk ve işbirliği, gibi sosyalist yaşam tarzına özgü özelliklerin pekiştirilmesine ve iş ve politika alanında etkinlik ve girişkenliğin geliştirilmesine yardımcı olması açısından da bir değer taşıdığı inancındayız.

Partimiz, teknolojik ilerlemeye yolgöstericilik çabasında başarının güvencesi olarak, bu çalışmanın bilimsel bir temele oturmasını ve halkın maddi ve kültürel düzeyini sürekli yükseltme ereğine bağımlı kılınmasını – ki, halkın şaşmaz desteğini alması bundandır – görmektedir. Sosyalist toplum ülkelerinde ekonomik, bilimsel, teknik ve temel toplumsal sorunların başarıyla çözümlenmesi muazzam bir uluslararası önem taşır, çünkü bu, dünya üzerinde gittikçe daha çok sayıda insanı, sosyalizm ile hümanizmin ayrılmaz olduğuna, ve bilimsel ve teknik ilerlemenin ancak ve ancak sosyalist toplumda insanoğluna yararlı bir yaşam tarzı sağlayabileceğine inandırır.

Savaşan Yığınların Birliği

Sri Lanka Komünist Partisi 10. Kongresi'nin Sonuçları

Pieter Keuneman

Sri Lanka Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri

1978 Martındaki Sri Lanka Komünist Partisi'nin 10. Kongresi'nden önce, Merkez Komitesi'nin örgütlediği, alabildiğine geniş parti-içi üç tartışma yapıldı. Bu tartışmalar sırasında Partimizin son on yıllık deneyimini özelleştirel bir değerlendirmeden geçirdik. İçerisinde daha önce hiç karşılaşmadığımız pekçok şey bulunduğundan, bu deneyim eşsizdi.

SLKP, tarihinde ilk kez, ulusal burjuvazinin partisi Sri Lanka Özgürlük Partisi (SLOP) ile bir Birleşik Cephe kurdu. Tarihinde ilk kez hükümete katıldı.

Salt bu iki etken bile deneyimimizde bu dönemi eşsiz kılmaya yeter. Kongre belgelerinde görüleceği gibi, bunun hem olumlu, hem de olumsuz özellikleri vardı.

SLKP ülkedeki olumlu politik ve sosyal-ekonomik değişimler üzerinde oldukça büyük bir katkıda bulunabildi. Sosyalist Parti (SLSP) ve SLOP ile Birleşik Cepheye girdiğimiz için 1970 seçimlerinde gerici partileri yenilgiye uğratabildik. Bu, sol ve demokratik güçlerin büyük bir kazanımıydı. Bunun sonucu doğan ortamda yığınlar önemli sosyal-ekonomik ilerleme önlemlerini elde etmek amacıyla hükümet üzerinde etkin bir baskı kura bildiler.

Yeni cumhuriyet anayasasının kabulü (1972) politik bağımsızlık savaşının tamamlanışını vurguladı. Bir dizi önlem ekonomik bağımsızlık savaşının ilerletilmesini sağladı – sanayide, ticaretle, yani özellikle dışalım-dışsatım ve toptan ticaretle, ve ayrıca plantasyon ekonomisinde kamu sektörünün büyük ölçüde genişletilmesini belirtebiliriz. Devlet, bankacılık sistemindeki payını önemli ölçüde büyüttü. Ama herhalde bu yıllardaki en önemli ilerleme, 1975'de, gerek yabancı gerekse Sri Lanka'lılara ait büyük plantasyonların ulusallaştırılması idi.

Sınırlı da olsa bir toprak reformu yapıldı. Partimiz kent ilişkilerindeki değişikliklere, özellikle kokuşmuş gecekondu ağalığının fiilen kaldırılmasına özel bir katkı yapmıştır. Demokratik ve sendikal haklar da genişletildi. Tüm bunlar yorulmak bilmez bir savaşım gerektiriyordu, ne ki geçen

dönemin olumlu özellikleri zaman zaman azımsanıyor ve olağan bir şey sayılıyor.

Genel olarak önemli ilerlemeler kaydedildi. Yine de, bunun gerçekleşmesinde çabası bulunan güçler Temmuz 1977 seçimlerinde büyük bir yenilgiye uğradılar. Bu yenilginin nedeni SLKP Merkez Komitesi'nin Ağustos 1977 tarihli bir kararında ve aynı yılın Kasım ayında Merkez Komitesi'nin Parti içi tartışma için çıkardığı bir belgede ayrıntılı olarak ele alınıyor.

En başta, Güney Asya alt-kıtasındaki çeşitli ülkelerin nasıl olup da birbirine benzer deneyimleri yaşadıklarını kendi kendimize sormalıyız. Ne olursa olsun, bunun nedenlerinden biri, bu alt-kıtadaki ulusal burjuva hükümetlerinin, dünya kapitalist sisteminin bunalımının çok şiddetli biçimler almaya başladığı sıralarda yani 1970'lerin başlarında ilerici güçlerden destek bulmasıdır. Bu hükümetler bu alt-kıtadaki ülkeleri kapitalist dünya ekonomisine bağımlılığın yolaçtığı vahim durumdan çekip çıkaracak gerekli etkin kararları alabilecek nitelikte değildiler.

O halde, Sri Lanka'da böylesi bir hükümetin önünde açık olan yalnızca iki yol vardı. Birincisi – dış politika alanında – dünya sosyalist topluluğu ve öbür gelişmekte olan ülkelerle ilişkiler kurmak. İkincisi – iç politika alanında – sosyal-ekonomik ilişkilerin sosyalist yönelimli bir tarzda köklüce yeniden düzenlenmesi.

Ne yazık ki, ulusal burjuvazinin partisi SLOP duruma hakim olduğu için bu gerçekleşemedi. Bu parti, önce milliyetçi bir yaklaşımla ve burjuva demokrasisi çerçevesinde, daha sonra da yabancı sermayeyle işbirliği içinde ve baskıcı yöntemlere gittikçe daha çok başvurarak kapitalist yoldan gelişme politikası izledi. Sonraki yıllarda SLOP liderliği Sri Lanka ekonomisini dünya kapitalist sistemine daha sıkı bir biçimde bağlamaya çabaladılar. Bu, dışsatıma yönelik ve tarıma dayalı sanayiye ağırlık verilerek gerçekleştirildi. Aynı zamanda, sosyalist ülkelerle olan ilişkiler az-çok dengede tutuldu, hatta zaman zaman düşüş gösterdi.

Sonuçta, ülke ekonomisi dünya kapitalist bunalımının etkisine tama miyle açık bırakıldı. Enflasyon hızla arttı ve işsizlik öyesine tehdit edici boyutlara ulaştı ki, çoğu genç olmak üzere çalışabilir durumdaki her dört kişiden biri işsiz kaldı. Temel maddeler zor bulunuyordu, fiyatlar yüksekti ve bunun sonucu olarak da yürürlüğe konulan olanca ilerici önleme karşın, halkın yaşam koşulları kötüleşmekte devam ediyordu. Bütün bunlar, sağ güçler tarafından halkın desteğini kazanmak amacıyla kullanıldı.

Birleşik Cephe ve hükümet içinde iki eğilim vardı. Biri, sol partileri ve SLOP'nin demokratik öğelerini içeren yığınların temsilcisi olan akımdı. Dışarıdan da, daha köklü değişimler isteyen işçi sınıfı, sendikalar ve öteki yığın hareketlerinden hükümete baskı yapıyordu.

Ama başlıca eğilim ulusal burjuvazinin çıkarlarını temsil ediyordu. Gerçi, ulusal burjuvazinin Birleşik Cephe'nin ilk aşamalarında, önce politik iktidarı ele geçirmek, sonra da iktidarda kalabilmek için sol güçlerin desteğine gereksinimi vardı. Ulusal burjuvazi bu uğurda bir dizi ödün vermek zorunda kaldı. Ancak, onun hükümetteki temsilcileri sol güçlere verilen ödüllerin ve olumlu değişikliklerin kapitalist gelişme çerçevesinden öteye gidemeyeceğini her fırsatta açıkça belli ettiler. Temmuz 1977 seçimleri gelip dayandığı zaman bu değişikliklerin yığınlar üzerinde umulan politik etkiyi yapmaması yüzünden bu, sol ve demokratik güçlerin yenilgi nedenlerinden biri oldu.

Bundan başka, değişiklikler ilerledikçe, yığınlar eylemlerini yükselttiler, daha geniş çaplı ulusallaştırma istemleri yoğunluk ve ısrarlılık kazandı ve ülkede kapitalist ilişkiler sorunu kendiliğinden gündeme girdi. Böyle olunca da ulusal burjuvazi bu gidişe bir son vermeyi kararlaştırdı. SLOP'nin sağcı yönetimi, Sosyalist Parti'nin kimi hatalarını bahane ederek önce onu hükümetten uzaklaştırdı. (1) Ardından, sağa kaymayı protesto eden işçi sınıfına, öğrencilere ve öteki demokratik kesimlere karşı saldırıya geçti. (2) Partimizin bu güçleri desteklemesi sonucunda ortaya çıkan durum, bağlaşıklık bundan böyle sürdüremeyeceğimizi gösterdi ve biz hem hükümetten, hem de Birleşik Cephe'den ayrıldık.

Bundan sonra Partimiz, Sosyalist Parti ve SLOP'nden ayrılan radikal bir kesimle birlikte Birleşik Sol Cephe'yi (BSC) kurdu. Ancak BSC, halkın gözünde ne Birleşik Ulusal Parti (BUP) ne de SLOP karşısında yaşayabilir bir seçenек kimliğine kavuşamadı. Çok geç kalmıştı Cephe; genel seçim adaylarının belirlenmesinden iki hafta önce kurulmuştu. Seçimler sırasında ancak manifestosunu basıp dağıtabildi. Ve BSC 500.000 oy aldığı halde, parlamentoda tek bir sandalye kazanamadı.

Sol ve demokratik güçlerin Temmuz 1977 seçimlerindeki yenilgisinin baş nedeni ulusal burjuvazi ve SLOP liderliğinin politikası idi. Ancak, bu olumsuz gelişmede Partimizin de ne ölçüde sorumlu olduğunu saptamak zorunluğumuz vardır. Bu amaçla, SLKP'nin sağ oportünist nitelikte bir dizi hataya düşmüş olduğunu ortaya çıkaran en özeleştirel bir tahlil yaptık.

İlk olarak, son on yılda Sri Lanka ulusal burjuvazisi içerisinde, en başta da onun SLOP'nin yönetiminde bulunan kesimi içerisinde yeralan değişimleri adamakıllı bir incelemeden geçirmemiştik. Bu kesim 1950 yıllarında «ufak burjuvazi»nin (3) temsilcileri diye adlandırabileceğim kişilerce oluş-

(1) SLSP temsilcileri hükümetten 1975 yılında çıkarıldı. (Redaktör Notu.)

(2) Ayrıntılı bilgi için Bkz., K. P. Silva, «Sri Lanka'daki Değişiklikler», BSS, Ocak 1978.

(3) Yazar, «küçük (petty) burjuvazi»den ayrı olarak, ücretli işçi çalıştıran orta ve küçük işletmeci burjuvaziden oluşan bir kesimi anlatmak amacıyla, «ufak (small) burjuvazi» terimini kullanıyor. (R. N.)

turulmuştu. O günlerde emperyalizmle, yabancı sermayeyle ve sömürgeci kuruluşun bir parçası haline gelmiş bulunan ve yeni kesimlerin gelişmesine engel olan büyük burjuva çevreleriyle çatışma içindeydiler. İşçi sınıfı hareketi ile işbirliği yapma gereğini duymaları ve ondan destek aramaları bu yüzdendir.

Ama 1970 yıllarına gelindiğinde durum değişti: «ufak burjuvazi» geniş ölçüde bir büyük burjuvazi olmuştu ve tekeli gelişimin ilk belirtileri ortaya çıkmaktaydı. İç pazar onlar için pek küçük kalmaktaydı ve dışarıda yeni pazarlar bulma kaygısı içindeydiler. Ne var ki, teknolojik gerilikleri, döviz yetmezliği ve bazı hammaddelerin yokluğu bir engel oluşturmaktaydı ve bütün bunlar da yabancı sermayeyle işbirliğini körüklemekteydi. Başlangıçta seyrek raslanan bu gelişme, sonunda ulusal burjuvazinin önde gelen kesimlerinin daimi çizgisi olup çıktı. Ve bu da, ulusal burjuvazinin bir birleşik cepheye önderlik edebilme kapasitesinin yitip gitmiş olduğunu ve savaşımızda bir bağlaşıklık olarak gittikçe daha az güvenilir bir hale gelmekte olduğunu, emperyalizmle uzlaşma eğiliminin gün geçtikçe arttığını anlatıyordu.

Şayet bütün bunları gereğince hesaba katmış olaydık, SLKP daha ırtık taktikler benimserdi. Gelgör ki, biz, hâlâ ulusal burjuvazi içindeki değişikliklerin pek de öyle büyük olmadığını inancındaydık. Özne değerlendirilmeler bilimsel, sınıfsal çözümlemenin karşısında ağır basıyordu. Büyük yanlışlarımızdan biri buydu.

İkincisi, SLKP, Birleşik Cephe'nin ulusal burjuvazi karşısındaki taktiklerini uygulamaya koyarken, doğru ve yeterli sınımadan geçmiş birlik ve savaşım taktiklerini gereğince kullanamadı. Ana görevin Birleşik Cephe hükümetini ayakta tutmak olduğuna inanarak, birliğin üzerinde fazlaca durduk, savaşımı küçümsedik, Komünist Partisi'nin bağımsız rolünü vurgulamakta yetersiz kalışımız çok kötü bir yanlıştı.

Savaşlarımızın çoğunu hükümet ve Birleşik Cephe içerisinde sınırlı tutarak, yığınlara yeterince indirmedik. Bunun sonucu olarak, yığınlar Partimizin politikası ile ulusal burjuvazinin politikası arasındaki ayrımı her zaman açıklıkla yayamıyor ve sık sık bizi onlarla aynı kefeye koyuyorlardı. Doğal olarak, bunun cezasını çektik.

Kongre'de belirtildiği gibi, tüm deneyimiz, komünistlerin parlamento çalışmalarının her zaman için önde gelmesi gereken yığın savaşımına dayanması gerektiğini gösterdi. Aynı şekilde, Komünist Partisi'nin Birleşik Cephe içerisindeki etkinliğinin başarıya ulaşması, her zaman yığın savaşımlarıyla desteklenmesine bağlıydı. Tutumumuzun yığınların gözünde açık olması gerekir, çünkü ancak bu takdirde onlar Parti hakkında, onun eylem ve hareketleri hakkında doğru bir anlayışa sahip olabilirler. Ve bir uzlaş-

ma gereği doğduğu zaman da, yığınlar bunu ancak bizim bir önceki dönemdeki gerçek konumumuzu bildikleri takdirde anlayabilirler. Aksi halde, yalnızca tartışma ve anlaşma sonuçlarına bakarak yargıya varacaklardır. Ve şayet yığınsal eylem, yığın savaşımı geliştirilmemişse, yığınlar Parti'nin bağımsız tavrının ne olduğunu ve ne yapmaya çalıştığını asla bilemezler.

SLKP'nin hataları aynı zamanda bazı nesnel etkenlerden kaynaklanıyordu. Bunlardan biri, küçük burjuva kesimlerin ülkenin politik yaşamı üzerindeki muazzam etkisiydi. Bir ötekisi, son otuz yılda işçi sınıfı hareketinin bileşiminde yer alan büyük değişmeydi. Komünist Partisi'nin etkisi altında büyümüş ve onun yönettiği dev savaşımına katılmış olan işçi sınıfının yaşlı kuşağının geniş bir kesimi artık bu sınıfın saflarında değildi. Kimi emekliye ayrılmış, kimi de ölmüştü. Hint kökenli pek çok göçmen işçi yurduna dönmüştü. Bu sırada sanayide devlet sektörünün genişlemesi yüzünden, büyük sayıda eğitim görmüş köylü genç işçi sınıfı hareketine girdi; bunların yaşlı yoldaşlarımız kadar büyük deneyimleri yoktu. Komünist Partisi'nin işçi sınıfı örgütlenmesindeki rolünü bilmiyorlar, ve doğal olarak onun kısmi savaşımalarını anımsamıyorlardı. Bu durum Parti'nin çalışmasında önemli güçlükler yarattı. Dahası, Partimizin geniş bir bölümü de çeşitli küçük burjuva kesimlerini temsil eden «beyaz yakalı işçileri»den oluşuyordu.

Tüm bunlar, Partimiz'de hem sağ eğilimlerin, hem de bazı ultra-sol eğilimlerin boyverdikleri bir temel oluşturdu. Ancak bu belirli dönemde ağır basan sağ eğilimdi. 1977 Kasım tarihli belgemiz bu durumun Parti'nin çeşitli etkinlik alanlarına nasıl yansıdığını ve örneğin, üyelerinin Marksist-Leninist eğitimlerinin derinleştirilmesine, ikincisi proletaryanın Parti içerisindeki oranının çoğaltılmasına, ve üçüncüsü bu gibi görüngüler karşısında uyanıklığının yükseltilmesine olan zorunluğu gösteriyor. Bir yandan Parti'nin birliğini korurken, öte yandan çalışmalarındaki hataları düzeltmek istiyorduk. Bunda başarılı olduğumuz inancındayım. Pek çok düşman unsur Parti'de bir bölünme yaratma ümidiyle bulanık suda balık avlamaya kalktığı halde, Kongre sonuçları bunun gerçekleşmediğini gösteriyor.

Kongre, parlamento dışı yığın savaşımını etkinliğimizin başlıca biçimi yaparak, tüm Parti'nin, tüm üyelerin gayretleriyle durumun düzeltilebileceği sonucuna vardı: Şimdiki politik durumda yapılması gereken budur.

Şimdiki hükümet iktidara sınırsız bir demagoji yaparak geldi. Birleşik Ulusal Parti, burjuvazinin ve büyük toprak sahibi zümrelerin en tepedeki bölümünün partisidir. Gelgör ki, onlar, partinin «yeni bir imaj» kazandığı, değiştiği, daha radikal, bir çeşit demokratik sosyalist parti haline geldiği iddiasıyla bu gerçeği gizlemeye çalıştılar. Herkese herşeyi vaadettiler.

Yiyecek bulamayanlara kişi başına haftada sekiz libre ⁽⁴⁾ tahıl vaadtiler. İşsizlere iş vaadedildi, hatta BUP'nin utkusundan sonra derhal iş bulmalarına yarayacağı söylenen bazı kartlar dağıtıldı. Evsizlere konut sağlamaya söz verildi. Ulusal azınlıklara adil bir davranış görecekları vadedinde bulunuldu, vb. BUP liderleri, Birleşik Cephe hükümetinin, en başta da SLOP liderliğinin hatalarından yararlandı. BUP liderleri aynı zamanda, pek doğal olarak, kapitalistlere çıkarlarının ve varlıklarının korunacağına ilişkin söz verdiler.

Bu kampanyanın sonucunda BUP, oyların % 51'ini (3,3 milyon) almaya karşın, parlamentoda mutlak çoğunluğu elde etti (168'den 139'u). SLOP 1,7 milyon oy ile 8 sandalye, Birleşik Sol Cephe ise yarım milyon oy kazandı. Ama ülkemizdeki sözümona demokratik seçim sistemi o denli tuhaftır ki, Birleşik Sol Cephe yarım milyon oyuyla hiç sandalye kazanamazken, 350.000 oy alan Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi (TBKC) 18 sandalye ile muhalefetin ilderi olabilmıştır.

BUP iktidara geçer geçmez gerçek yüzünü gösterdi. İzlediği ana çizgi, kapitalist gelişme yolunun yıkım politikasını en vahşi yöntemlerle batakten kurtarma çabasıdır. Yabancı sermayeye birbiri ardına ödünler vermektedir. Ülkemizin egemenliği ve politik bağımsızlığı, «yabancılarla ait bölgeler», «sınai üretkenlik kuşakları» veya «serbest ticaret bölgeleri» denen bir sistemle tehlikeye düşürülmekte ve kemirilip durmaktadır; bu bölgeler şimdi yabancı sermayenin, ne vergi yasaları ne de iş yasaları tarafından, veya herhangi bir Sri Lanka yasası tarafından engellenmeksizin yatırım yapması ve kâr transfer etmesi için oluşturulmaktadır.

BUP hükümetinin politikasındaki bir diğer temel özellik de, pazar güçlerinin «serbest hareketi»ne tanınan önceliktir. Bu hükümet, planlamanın uygulanagelen en kusurlu biçimlerini bile bir yana atmış ve bir «serbest pazar ekonomisi» kurmuştur. Ulusallaştırılmış pek çok işletme, buralara yönetici sıfatıyla atanma görünümünde, eski sahiplerine geri verilmiştir. Tarımdaki kooperatif sektörü şiddetli saldırılara hedef olmaktadır. Başka bir deyişle, ülkenin gelecekteki gelişimi tümüyle kapitalist sınıfa emanet edilmiştir.

Aynı zamanda, yığınların yaşam düzeylerine karşı bir hareket girişimi de sözkonusudur. Uluslararası Yeniden İnşa ve Kalkınma Bankası'ndan (IBRD) gelen bir istem üzerine rupi, yaklaşık % 120 devalüe edildi. Nüfusun yarısına ait tüketim yardımları kesildi ve üç yıl içerisinde tamamen kaldırılması bekleniyor. Bu saydıklarımız hükümetin halk düşmanı önlemlerinin tam bir listesini sunmaktan uzaktır.

Burjuva demokrasisi, BUP'ni, giderek büyüyen bir dirençle karşılaşmış olan bir politika yürütmekten alıkoymuştur. İktidar partisi daha da otoriter

⁽⁴⁾ 8 Libre = 3,6 Kg. – çn.

yönetim biçimlerine geçmek durumundadır ve bunu her yolla gerçekleştirme çabasıdadır: Anayasa halihazırda değiştirilmiş ve bir başkanlık sistemi getirilmiştir; şimdi de İngiliz modeline benzer bir iki partili rejim dayatmak ve sol partileri politika sahnesinden uzaklaştırmak amacıyla seçim sistemini değiştirmek yolunda çabalar var. Gösteriler yasaklanmış ve sendikaları kazandıkları haklardan yoksun bırakmak amacıyla yasalar çıkarılmıştır. Resmi ve gayriresmi eşkiyalık ve terörizm araçlarıyla politik muhalefeti bastırma çabaları sürmektedir.

Ne var ki, BUP hükümeti henüz tüm bunları yapabilecek ölçüde oturmuş değildir. Hükümetle halk arasında özellikle seçim kampanyası sırasında BUP liderlerinin vaadlerine kanmış olanlar arasında çelişkiler hızla büyümektedir. Parlamentodaki BUP çoğunluğunun, parlamento üyelerini BUP'ye oy vermiş olan kendi destekleyicilerinin eleştirilerine, saldırı ve tehditlerine karşı koruyacak özel bir yasa çıkarmaya zorlandığından kuşku duyulamaz. Bu partinin liderliği şimdi BUP'ne bağlılık koşuluyla oluşturulacak özel bir askersel polis gücü kurmaktadır. Bu müfrezeler daimi polis gücü kadar büyük olacaktır. Gerçekte bu, tamamiyle pratik amaçlarla «yıldırım komandoları» oluşturma yönünde bir girişimdir.

Ancak, BUP yöneticileri, otoriter rejim kurma çabalarında, işçi sınıfı ve sendika hareketinin gücüne dayanan ülkenin sağlam demokratik geleneğini karşısında bulmuştur. Halk hükümetin dayatmak istediği otoriter önlemlere boyun eğmeyecektir. Gerçi hükümet halkın kafasını iyice bulandırmak amacıyla kitle iletişim araçları üzerindeki denetiminden daha fazla yararlanma çabasıdadır. Ama, BUP liderleri saygınlıklarındaki azalmayı bir türlü durduramamışlardır. Hergün bunun yeni bir kanıtını görüyoruz. Bugüne dek hiçbir Sri Lanka hükümeti halkın desteğini bu denli hızla yitirmemiştir. Halk yığınlarıyla hükümetin aktif bir biçimde karşı karşıya gelecekleri dönem hızla yaklaşıyor.

SLKP'nin önümüzdeki dönemde başlıca görevi, halkın bağımsızlık koşullarında geçen yirmi yılda kazandıklarını korumak ve bunları BUP hükümetinin şiddetli saldırılarına karşı savunmaktır. Bu, herşeyden önce, demokratik hakların, halkın geçim düzeyinin ve dirimsel çıkarlarının savunulması demektir.

Parti'nin 10. Kongresi böylesi bir savaşım yürütmeye hazır olan bütün güçlerle birlikte hareket edeceğimizi bildirdi. Burada kesinlikle herhangi bir ayırım yapmıyoruz. Ne genel seçimlerde nerede yer aldıklarına, ne de Komünist Partisi'ne karşı takındıkları tavıra bakmıyoruz. Bu kötülüklerin birine veya birkaçına karşı savaşıma hazırlıklı iseler, biz kendi payımıza, onlarla somut konularda birlikte hareket etmeye hazırız.

Şu sırada çeşitli partilere eğilimli sendikalar tarafından kendi haklarına yönelik saldırılara karşı, rupi üzerindeki devalüasyonun yol açtığı reel

ücretlerdeki azalmalara karşı ve sendika düşmanı yasalara karşı bir savaşım yürütülür. Son dönemde Komünistlerin yönetimindeki sendikalar geniş bir eylem cephesi oluşturmada inisiyatifini ele aldılar ve bu savaşım pek iyi bir gelişme içerisinde. Yüksek öğrenimde egemen çevrelerin izlediği politikaya karşı öğrencilerin yürüttükleri savaşım da aynı durumdadır.

Partimiz bu çalışmayı yürütürken hep gerçekçi bir yaklaşım içerisinde. Halkın farklı bilinç ve savaşıma hazırlık düzeylerinde bulunduğunu hesaba katmaktayız. İşte bu nedenle, imza toplama, grev, gösteri, vb. gibi çeşitli savaşım biçimlerini kullanmaya her an hazırız.

Dış politika şimdiki savaşımımızın diğer bir cephesidir. Burada sorun, sosyalist topluluk ülkeleriyle geleneksel dostluğun ve ayrıca bağlantısızlık hareketinin olumlu, anti-emperyalist içeriğinin savunulmasıdır. Büyük bir halk desteğine sahip olan bu dış politika çizgilerimize açıktan karşı çıkmak hükümet için zordur. Yine de, bu politikanın olumlu özünü boşaltmak yönünde giderek daha inatçı çabalar içerisine girildiği gözlenmektedir.

SLKP, bağlantısızlığın ilerici kapsamını, yumuşama ve silâhsızlanmayı savunma, ve ulusal kurtuluş ve toplumsal ilerleme güçlerine yönelik darbelerini yoğunlaştırmakta olan emperyalizmin yıkıcı eylemlerine karşı koyma savaşımını yönlendirmede büyük bir rol oynayabilir. Şimdiye değin bu yöndeki çabalar yetersiz kalmıştır. Bu durumu düzeltmeli ve bu alanda kazanılmış bulunan konulardan geri bir adım atmama kararlılığında olmalıyız.

Komünistler savunma savaşlarıyla uğraşmanın yetersizliğini anlıyorlar. Kazanımlarımızı savunmakla birlikte, burada kalamayız; ileri gitmeli ve toplumsal ilerlemede yeni önlemler için çalışmalıyız. Komünist Partisi, BUP ve SLOP'nin izledikleri kapitalist kalkınma politikasına karşı bir seçenek ileri sürmek zorundadır. Böyle bir seçenek politikasının temel içeriği şöyle olmalıdır:

- Varolan kazanımların savunulup pekiştirilmesi;
- Ekonomik bağımsızlığın kazanılması, yığınların dâimsel gereksinimlerinin savunulması, toplumsal yaşamın tam demokratikleştirilmesi ve toplumsal ilerleme davasında ileri gitme yoluyla anti-emperyalist ve demokratik devrimin önde gelen görevlerinin hızla yerine getirilmesi;
- Gelecekte sosyalist yönelimli gelişme yoluna geçişin güvence altına alınması;
- Dış politika alanında, sosyalist toplulukla ve emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı barış uğrunda savaşan öteki devletlerle sıkı bağlar kurulması.

Aynı zamanda, BUP ile SLOP karşısında, yaşayabilir gerçek bir seçenek niteliği taşıyan bir politik örgütlenme oluşturmak zorundayız. Bu işe eli-

mizdekinden başlamalıyız, elimizde olan da Sosyalist Partiyi de kapsayan bir Birleşik Sol Cephe'dir. Elbette ki bu, ülkedeki tüm sol görüşlerin tam bir temsilcisi değildir, ancak iki ana sol partiyi kapsamaktadır ve ülkemizde onlar olmadan ciddi olarak herhangi bir sol cephe düşünülemez.

Birleşik Sol Cephe önce pekiştirilmeli, ikinci olarak da yaygınlaştırılmaldır. Bu, ülkemizin koşullarında tamamiyle uygulanabilecek bir biçimde ve halkın anlayabileceği bir açıklıkla formüle edilmiş olan, ortak bir ereği, sosyalist yönelimli gelişme açınımlarını dile getiren bir birleşik programı gerekli kılmaktadır. SLKP, bu konudaki önerilerini Birleşik Sol Cephe'nin görüşüne sunmuştur.

Bu tür bir birleşik program benimsendikten sonra, öteki sol grupları da BSC'ye çekme çalışmasına girişebiliriz. Sri Lanka'da bunlardan çok sayıda vardır. Bazıları ultra-soldur, öbürleri ise hangi konumda yer aldıklarının kendileri de pek farkında değillerdir. Pekçok kimse arasında, sol cephede yer almak için kendine solcu demenin yeterli olduğu yolunda yaygın bir görüş egemendir. Ama komünistler için kabul edilemez bir şeydir bu. Biz, böylesi bir birleşik program için ve onun temelinde çalışmak isteyenlerle birleşiriz.

Elbette komünistler, sol güçlerin tek başlarına başarılı bir savaşım veremeyeceklerinin bilincindedirler. Biz, bugün SLOP'ni destekleyen ya da bağımsız olan ve şimdi olduğu gibi yabancı sermayeye peşkes çekilmesine, yabancı sermaye ve büyük burjuvaziye özel lütfkârlık gösterilmesine karşı olan küçük ve «ufak» burjuva güçler de dahil, geniş demokratik güçlerin katılmasını isteriz. Şimdilik sol güçlerle birleşmeye belki de hazır olmayan ve SLOP içerisinde kalan kentli ve köylü aydınları da geniş bir birleşik cepheye katmak isteriz. Bununla birlikte, bu parti ulusal burjuvazinin egemenliği altında kaldığı sürece, onunla partilerarası düzeyde herhangi bir birleşik cephe sözkonusu olamaz. Kongre bunu en belirgin bir dille açıklamıştır.

SLKP, geniş bir demokratik cephenin çekirdeğini, yolgösterici gücünü sol partilerin oluşturması gerektiği konusunda da her türlü kuşkudan uzaktır. Bu, salt partilerin eşitlenmesi ya da tepedeki liderler arasında bir anlaşma olmayacaktır; yığınların savaşan bir cephesi, önderlik rolünün işçi sınıfına ait olduğu ve çekirdek olarak da işçi sınıfı ve köylülerle bağlaşıklık halindeki radikal küçük burjuvazinin bir eylem cephesi olması gerekir.

Cephenin etkinliği, şimdilerde yeni ve ilerici akımların, sınıfsal ve politik kutuplaşmada bir hızlanmanın, özellikle de radikal küçük burjuvazide bir yükselişin gözlenmekte olduğu ulusal azınlıklara yayılmalıdır. Tamil Birleşik Kurtuluş Cephesi'nin (TBKC) resmi liderliği burjuva ve küçük burjuva unsurların bir karışımıdır, ancak şu anda küçük burjuva unsurların

yükselmekte olduğunu sanıyoruz. TBKC liderlerinden bazıları, 10. Kongre-mizin Tamil'li azınlığın birleşik bir Lanka devleti çerçevesi dahilinde bölgesel özerklik temelinde kendi yazgısını belirleme hakkını tanıyan bildiriminden olumlu biçimde söz ettiler. Geçmişte bu yönde bazı hatalar yapmıştık, ancak 10. Kongre bunların düzeltileceği esasları belirledi.

Parti içi yaşamımızda 10. Kongre, ilk olarak sağcı eğilimlere son verme zorunluluğunu öne çıkardı. Aynı zamanda, sağ sapmaların yerine ultra-sol bir sapmayı geçirme yönündeki girişimlerle savaşıma zorunluğu da vardır. Burada önemli olan, Marksist-Leninist çizgiyi titizlikle uygulamaktır.

İkinci olarak, büyük bir çabayla Parti'ye işçileri kaydetmeliyiz. Fabrikalarda ve öbür işletmelerde Parti kolları oluşturmak, bunları sağlamlaştırmak zorunluğu vardır. Bugün «beyaz yakalı işçiler» arasında pekçok kolumuz vardır, ama sanayi işçileri arasında bunların sayısı yetersizdir. Şimdiye değin buna yeterince dikkat gösterilmemiştir. Ayrıca, işçi sınıfı önderlerinin politik çalışma yürütmelerine ve sendikalarındaki önderlerimizin yalnızca ekonomik savaşımın önderleri değil, aynı zamanda politik önderler olmalarını sağlamak da gereklidir. Bu, Parti'nin işçi sınıfı hareketi içerisindeki etkinliğinin başlıca görevlerinden biridir.

Üçüncü olarak, – otuzbeş yıldan bu yana ilk kez – köylüler arasındaki çalışmayı gözardı etmenin üstesinden gelme görevi öne konmuştur. Geçmişte bu çalışmayı, zaman zaman, bir avuç dağınık bölgede yürüttük, öte yanda köylünün ana kitlesini boş bıraktık. Bu doğrultuda yoğunlaşmak zorunludur. Kırsal yerleşim bölgelerinde çalışırken, en başta tarım işçileri ve yoksul köylüler, mevsimlik işçiler ve ortakçılar üzerinde durmaktayız. Bu kesimlerin herbiri için Parti somut istemler belirlemiştir.

SLKP, bugün zengin köylüler ile bürokrasinin egemenliği altında bulunan kırdan, yaşamın örgütlenişini değiştirme görevini getirmiştir. Parti, tarım kooperatiflerinde ve öbür tarımcılık kurumlarında güçler dengesini değiştirmeye, köy emekçilerine buralarda daha fazla ağırlık kazandırmaya ve bunların sözkonusu organlarda yönetici durumuna gelmelerini sağlamaya uğraşmalıdır. Parti yeni bir tarım reformu istemini ileri sürmüştür.

Kongre ayrıca, gençlik arasında daha bir gayretlice çalışma görevini getirdi. Gençliğin safları arasında bugün daha kalabalık sayılarda radikal kesimler vardır. Partimizin geçmişte düştüğü bazı yanılgılar yüzünden bunlar bizden uzaklaşmışlardı; bizi Yerleşik Düzen'in bir parçası olarak görüyorlardı. Onlar politika alanına girdikleri zaman biz henüz hükümet-tedydik. Biz, onların istemde buldukları kimselerdik, yoksa onların savaşımını yönlendiren kimseler değil. Ve bizim onları seferber edememişimiz, pek çoğunun çeşitli ultra-sol gruplara kapılıp gitmelerine neden oldu.

Bugün gençlik, ultra-sol'culuğun kendisini bir yere götüremeyeceğini ve sağ gerici partilerin, öteki bir çok şeyle birlikte, kişisel sorunlara tek

tek bireysel çözümler (en başta iş) önererek onların oportünizminden yararlanmaya çalıştıklarını gittikçe daha iyi kavıyor. Bazıları buna katlanamayıp pes ederken, öbürleri de giderek daha fazla, sol partilere yönelmeye başlıyorlar.

Genel olarak Kongre büyük bir başarıydı. Kuşkusuz pek çok güçlüklerle karşılaştık; Parti'nin sayısız düşmanları bir bölünme umuyorlar ve çözüle-
meyecek sorunlarla karşılaşacağımızı ileri sürüyorlardı.

Oysa, Kongre'de, Parti birliği çerçevesinde, serbest bir tartışma oldu. Eleştiriler, şiddetli olmakla birlikte, en başta Parti'nin geçmişteki çalışma tarzına ve somut durumlarda Parti'nin önderliğini yaşama geçirmesine ilişkindi. Temel şey sonuçtur. Kongre'nin sonucu ise, tüm belgelerin oybirliğiyle benimsenmiş olmasıdır. En büyük tartışmaya yolaçan, Parti'nin yeni politik ortamdaki görevlerine ilişkin tezler konusunda bile yalnızca beş kişi karşıt, bir kişi de çekimser oy kullandı.

Şunu da belirtmek gerekir ki, delegelerin bir çoğu – % 40 kadarı – bir Parti Kongresi'ne ilk kez katılmakta ve Parti demokrasisini iş başında görmek fırsatına ilk kez kavuşmaktaydı. Bu delegelerden bazılarının, görüş değıştokuşundaki sertlikten ötürü kafaları karışmış olabilir, ancak Parti'nin birliği son aşamada gözler önüne serilmiştir. Bu, onların, Parti'nin rolünü, Parti demokrasisinin rolünü kavramalarına yardım edecektir. Bu, onların Parti'nin gücünün, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde birleşme yeteneğinde yattığını anlamalarına yardım edecektir.

Kongre'de bu ilkelerde sebat etmenin, bunların temeli üzerinde ve uluslararası komünist hareketin safları arasında birliğin önemi de oybirliğiyle vurgulandı. Çeşitli ülkelerin sosyalizme değışik yollardan ulaşacağı biçimindeki yadsınamaz gerçek, evrensel geçerlilik taşıyan bilimsel Marksist-Leninist ilkelere karşıt konamaz.

Partimizin büyük dünya komünist hareketi içinde yer alması tükenmez bir güç ve esin kaynağıdır. Soylu komünizm davasının tüm savaşçılarıyla dayanışmasını yineleyen SLKP, anti-Sovyetizm zehirini bu harekete zerketme yönündeki tüm girişimleri kesinlikle reddeder. Biz her zaman, Lenin'in Partisi SBKP'yle ve utkan sosyalizmin ilk ülkesiyle dostluğa sadık kalacağız.

Parti şimdi Kongre kararlarını yerine getirme göreviyle karşı karşıyadır. Bu kolay olmayacaktır. Önümüzde yetkililerle şiddetli bir karşı karşıya gelme dönemi, bir yığın savaşımı dönemi var. Hükümetin Partimizi yasadışı bırakma girişimleri de bir kenara atılamaz.

SLKP, ilerici hareket içerisinde ve yığın hareketinin çeşitli kesimlerinde 1977 Temmuz yenilgisiyle başlayan ve hükümetin baskı politikası ile,

örgütlediği terörist eylemlerle korunan moral çöküntüsünü parçalayıp yoketmelidir.

İlerici, sol hareketi şimdiki çıkmazından çekip çıkarmayı amaçlayan olumlu çözümlerle öne çıkmamız, Partimizin hesabına iyi bir nottur. Bugüne dek hiçbir parti bu işi başarabilmiş değildir. Çözümlerimizi genel olarak bilinir hale getirdikçe, bunları benimseyenlerin sayısı giderek çoğalacaktır. Bu oluşumun ilk işaretleri gözönündedir. İşlerin doğru yönde gittiğinden ve Partimizin bu gelişmeye belirleyici katkıyı yapabilecek yetekte olduğundan eminiz.

TÜSTAV

Amerikan Emperyalizmi ve Filipinlerin Bağımsızlığı

Felisisimo Makapagal

Filipinler Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri

Filipinler'de bu ilkbaharda, sıkıyönetimin yürürlüğe girmesinden beş yıl sonra ilk kez genel seçimler yapıldı. Bu seçimlerin amacı, sınırlı da olsa, çok önemliydi: Geçici parlamento organına, yani geçici Batasan Pambansa'ya bölgesel temel üzerinde temsilciler seçilmesi öngörülüyordu. Bu geçici organ, sıkıyönetime son verilmesine kadar yasama işlevlerini yerine getirebilecek, böylelikle de sıkıyönetime son verilmesi ve ulusal parlamento olan Batasan Pambansa'nın toplanması hazırlığı yapılmış olacaktı. Hükümet yetkililerinin sözlerine göre, seçimler bir «normalleşme önlemi»ydi ve sıkıyönetim temeline dayalı yönetimden, yakın gelecekte, uyumlu bir biçimde parlamenter politik sisteme geçilmesini, aynı zamanda şimdiki rejimin beş yıllık varlığı boyunca elde ettiği kazanımlarını pekiştirmeliydi.

Seçim kampanyasının kendisi de en azından bu kadar önemliydi. Seçimler, Filipin halkının olanca dikkatini önünde duran sorunlara çekmesine yardım etti, bugünkü güçler oranının ülkenin, politik ve ekonomik bağımsızlığa götüren yola koyulduğu şu anda, ülkeyi tehdit eden eski ve yeni tehlikelerin açıkça belirlenmesine yararı oldu. Sayısı yüzü aşan yabancı gazetecilerin, öncelikle ABD basını temsilcilerinin ve aynı zamanda CIA'nın görev verdiği nice kalemşorların Filipinler'e koşmuş olmaları, bu ülkede ve benzeri ülkelerde seçimlerin sonuçlarına ne büyük bir önem verildiğini göstermeye yeterli bir olgudur.

ABD Müdahalesi Sorunları

Filipinler Komünist Partisi (FKP), seçimönü döneminde cumhurbaşkanı Markos yönetiminin her şeyden önce yerel politika ve ekonomiye yabancılara karşımasına, özellikle ABD ve Japonya'nın karşımasına parmak basmış olmasını en önemli olgu sayıyor. Savaş sonrası tarihinden bu yana ilk Filipin hükümeti, Amerika'nın Filipinler'in içişlerine karşıma sorunu üzerinde ulusal tartışmanın girişimcisi olmuş, dışarıdan ülkenin politik bağımsızlığını baltalamaya yönelik sinsi planları olanca içyüzüyle açıklamaya başlamış bulunuyor. Bundan ötürü de, FKP, seçimlere açıkça, politik parti haklarıyla katılmasına izin verilmemiş ve böylelikle geçici bir

yenilgiye uğramış olmasına karşın, son seçimleri anti-emperyalist hareket yararına büyük bir ileri adım sayıyor.

Her şey, hükümetin Amerika'nın içişlerine karışma girişimlerini suçlama kararının daha çok hükümet ile Birleşik Amerika arasındaki çelişkilerin önemli ölçüde keskinleşmesinin bir sonucu olduğunu gösteriyor. Seçimönu kampanyasının başlamasından birkaç ay önce, Markos yönetimi, ABD'nin tutumundan ileri gelen ve «insan haklarını savunma» kampanyası biçimini alan «yabancı baskı»nın varlığına değgin imlemelerde bulundu. Bu kampanyanın amacı, ABD'yle ülkemiz topraklarındaki Amerikan askersel üslerinin geleceğı ve iki devlet arasında yeni bir ekonomik anlaşma imzalanması konusunda yürütölen ve süröncemeye uğratılmış olan görüşmelerde Filipinler'in konumunu zayıflatmaktı. Ne var ki, daha bu yılın Ocak ayından başlayarak olayların gelişmesi, sözkonusu yabancı baskı karşısında Filipinler'in konumunun gitgide sağlamlaşığıını gösteriyordu. Aşağıda sıralayacağımız uğraklar bunun böyle olduğunu kanıtlıyor:

– Cumhurbaşkanı Markos, Birleşik Amerika'nın İnsan Hakları ve İnsan-cil Sorunlar devlet sekreteri yardımcısı Pat Derian'a, ülkemizi ziyareti sırasında (P. Derian ülkemizde durumu inceledi ve giderek sözkonusu alanda birçok haksızlıklar üstüne ders vermeye kalkıştı), Filipinler'in «insan haklarına, bunu bizden başkaları istedikleri için değgil, buna kendimiz inandığımız için saygılı olduğı»nu söyledi;

– Filipinler Maliye Bakanı Sesar Virata, ABD yetkililerinin, ölkede yerel doğal kaynakların sömürmede ve özel girişimcilikte Amerikan patronlarına Filipin yurttaşlarıyla «eşit haklar» tanınmasını öngören ve süresi 1974 yılında dolan bağıtlığın yeniden canlandırılmasını rica ettiklerini açıkladı. Amerikan tekelleri, yeni sömürgecilik ticareti yıllarında «Bella Yasası»nın «eşitlik» saydığı böylesi bir ayrıcalığıa sahiptirler.

– Birleşik Amerika Temsilciler Meclisi üyesi Lestr Volf'ün ülkemizden ayrılmadan önce verdiği demeç, yani ölkedeki Amerikan askersel üslerinin gerektirdiğı harcamaların bir bölümünü Filipinler'in yüklenmesini istemesi Filipinler'de sert tepkiyle karşılandı. Savunma Bakanı Huan Ponse Enrile, bu demece karşılık, sözkonusu üsleri Filipinler'den çok ABD'nin gereksindiğini söyledi.

– Bir nükleer elektrik santrali kurulması için «Westinghaus» firmasıyla antlaşma yapılmasında bağıt belgesinin Malakanyan (cumhurbaşkanlığı sarayı) adına spekülötörün biri ve başkanlık ailesinin yakın dostu olan Erminio Disini tarafından imzalanması üzerinde Batı basını bu işde dolgun rüşvetlerin rol oynadığı savıyla yaygarayı koparıncaya, hükümet, firmanın bazı kuruluşlarındaki aksiyoner sermayesi payını derhal geri aldı. Ama basının bu kampanyası, çokuluslu korporasyonların (ÇUK), Filipinler'de büyük iş çevrelerinin rekabet yeteneğini yazıflatma ve yoketmeye yönelik uyumlu eylemlerinin bir halkası olarak kabul edildi. ÇUK'un özellikle fiyatlarla

oynama ve böylece ilâç endüstrisinde alabildiğine büyük kazançlar elde etme gibi yolsuzluklarının yolunu kesmek için patentler yasasında cumhurbaşkanının onayladığı bazı düzeltmeler yapıldı. Değişen yasa, yabancı yatırımcıların Filipinler'e teknoloji vermelerini sağlayan hükümler de getirdi.

Şimdi yine seçim kampanyası konusuna dönelim. Kampanyanın başlangıcında, hükümet yanlısı politik parti – Kilosan Ng Bagong Lipunan –, yaptığı propagandada, sıkıyönetimin beş yılı boyunca elde edilen kazanımları vurguluyordu. Ama seçimönü savaşımı kızışınca, bu parti, dikkatini yabancıların Filipinler'in içişlerine karışma girişimlerinin içyüzünü daha büyük ölçüde açığa vurmaya yöneltti ve Büyük Manila'da etkili olan muhalefet partisine dışarıdan destek gördüğü yolunda direkt suçlamalarda bulunmaya başladı. Seçim kampanyası artık kapanış safhasına girince, cumhurbaşkanı da, ABD ile Japonya'nın politik ve ekonomik ayrıcalıklarını koruma amacıyla baskıda bulduklarını söyledi. Markos, özellikle Birleşik Amerika'nın yukarıda sözünü ettiğimiz denemelerinin, askersel üsler konusunda bir anlaşma ve bir de ekonomik anlaşma bağlanması yönündeki görüşmelerde Filipinler'in konumunu «yumuşatma» amacını güttüğünü vurguladı. Başkan aynı zamanda, balatalama eylemi yürüttüğü için cezaevine gönderilen muhalefetin ünlü bir politikacısının sırtını Amerikan hükümetine dayadığını kanıtlayan örnekler gösterdi.

Bu politikacı eski senatörlerden Benigno Akino'dur. Batı basını onu, «insan hakları»nı çiğnemekle suçladığı rejimin en değerli «kurban»larından biri sayıyor ve «fedai» olarak göstermeye çalışıyor. Ne var ki, seçim kampanyası sırasında, bu tanınmış politikacının özyaşamına ilişkin bir hayli ilginç ayrıntılar ortaya çıktı. Kaldı ki, bu politikacı geçmişte CIA'le işbirliği yaptığını, Endonezya albaylarının Amerikan casuslarının kışkırtmalarıyla giriştikleri karşı-devrimci isyana katıldığını (1958), CIA'in seminerlerine gittiğini, «uluslararası komünizm, örgütler ve sendika hareketi» konulu kurslardan da geçtiğini, Filipinler'in Tarlak bölgesinden, ABD'nin, kendisi için, özellikle «Vietnam'a karşı savaş yürütme» bakımından «çok gerekli» saydığı 1.100 hektar arazi satın alınmasına yardım ettiğini tanımaktan çekinmedi. Bugün orada, San Migel kentinde tüm Büyük Okyanus ve Hint Okyanusu için olağanüstü önemli sayılan bir Amerikan askersel merkezi, ABD Yedinci Filosu'yla bağlantı merkezi yer alıyor. Bundan başka, B. Akino'nun yalnız CIA'le değil, aynı zamanda yerel Maocularla ve bunların silâhlı terör örgütü «Yeni Halk Ordusu»yla ilişkili olduğunu gösteren birçok hükümet belgeleri ortaya çıktı. Askersel çevrelerden edinilen verilere göre, bu politikacı, CIA'le sıkı bir işbirliği yaparken, Filipinler'de Maocu hareketi bol keseden finanse etmiş ve bu hareketin silâhlı örgütlerinin genişletilmesine yardım etmiş bulunuyor.

Çelişkilerin Kaynakları

1978 yılının ilk üç ayında, yönetimin, Filipinler'in egemenliğini böylece herkese duyuracak biçimde savunmaya geçmesi, kuşkusuz ileri bir olaydır. Bu savunma, eski hükümetlerin kalıtımı olan geleneksel yüzkarası bağımlılık ve dilencilikle hertürlü ilişğin kesilmesi anlamına geliyor. Filipinler'in savaştan sonraki tüm politikasını ve bunun tamamen ABD emperyalizminin belirlediğini hatırlıyacak olursak, olayların gösterdiği son gelişmenin birçok sorun doğurduğu söz götürmez. Örneğin, cumhurbaşkanı Markos ile Birleşik Amerika arasındaki görüş ayrılığı nelerden kaynaklanıyor? Markos gerçekte kimlerin çıkarlarını savunmaya çalışıyor? Yönetimi ele almasının ilk döneminde ve giderek sıkıyönetimin ilk safhasında kendisi ABD emperyalistlerinden destek görmüş değil midir? Amerikan çıkarları açısından ondan ayrılma gereği hangi nedene dayanıyor? ABD emperyalistlerinin son seçimler sırasındaki eylemlerinin daha derin gerekçeleri nelerdir?

Her şeyden önce belirtmeliyiz ki, Markos da, kendisinden önceki cumhurbaşkanlarının yaptığı gibi, yönetimin ilk döneminde (1965–1969), hiç de istemeden Amerikancılık çizgisinden yürümek zorunda kaldı. O zaman ki yönetim, yedi devlet arasında Manila'da yapılan yüzkızcırtıcı tepe toplantısının örgütçülerinden biri oldu. Hatırlardadır, ABD Başkanı L. Jonson, bu toplantıdan, Vietnam'da yürütmekte olduğu savaşta daha öte tırmanma ve ABD'ye iyiden iyiye bağlı Asya, Avustralya ve Okyanus ülkeleri arasında kendi politikası için destek kazanma yönünde propaganda siperi olarak çok yararlandı. (1) Aynı dönemde (1967'de), yabancı sermaye yatırımlarını teşvik yasası çıkarıldı. Bu yasa ÇUK'ın önünde Filipinler'in kapılarını ardına kadar açtı. Ülkeye sokulma ve zengin doğal kaynaklarını, bol ve ucuz işgücünü sömürmede bütün sınırlamalar kaldırıldı. Ama yabancı tekeller için, sözkonusu yasanın yarattığı «vergi cenneti» az geldi; 1969 yılında Uluslararası Para Fonu'nun baskısıyla hükümet pesoyu devalüe etti ve böylelikle yabancı tekelcilerin ülke içindeki eylemlerini daha az harcamayla gerçekleştirmelerine olanak verdi, Filipinler'de belini doğrultmaya başlayan endüstriyi kendilerine bağlama ve yutmalarına olanak doğdu.

1972 yılında, sıkıyönetimin ilân edilmesinden, grevler ve politik gösteriler yasaklanmasından sonra, ülkede yabancı yatırımcıların istedikleri gibi çalışmaları için daha elverişli koşullar yaratıldı.

Ne var ki, Markos, sıkıyönetimle bağlı olağanüstü yetkilerini kullanarak ve Filipinler cumhurbaşkanlarının en güçlü ve kararlılarından biri olarak, ülkede Amerikan yenisömürgecilik baskı ve etkisini zayıflatmaya yönelik

(1) 1966'da yapılan Manila toplantısına, ABD, Avustralya, Yeni Zelanda, Filipinler, Tayland hükümet başkanları, aynı zamanda Güney Kore ve Saygon rejimleri temsilcileri katıldılar. (Redaktör Notu.)

politik ve ekonomik bazı değişiklikler yapabileceğini gösterdi. Dış politikada, ABD'ye gereğinden fazla bağımlılık niteliğindeki geleneksel çizgi bırakılarak, toplumsal sistemlerdeki ayrılıklara karşın bütün ülkelerle dostluğu geliştirmeyi öngören daha gerçekçi çizgiye kesinlikle geçiş başladı. Filipin sosyalist devletlerde ve geçerli adıyla üçüncü dünya ülkelerinde yeni yeni pazarlar edindikçe, bu çizgi, dış ticari yönde oluşan değişimlerle pekişiyordu.

Geçen yıllarda ekonomik planlamada hükümetin rolü arttı, endüstrileşmeye hız verildiği görüldü ve toprak reformuna başlandı. Hükümet, ulusal ekonomik planların hazırlanmasında ve gerçekleştirilmesinde belirli ileri adımlar attı, ekonominin petrol sanayii, ulaştırma, şeker ticareti, pirinç üretimi ve sürümü gibi bazı önemli kolları üzerinde kısmen kontrol kurdu.

Devlet yönetiminde batı örneği politik biçimlerden geri durmaya çalışıldığı görülüyor. Savaşın sonraki yıllarda, emperyalistlerin, pomeşçiklerin ve kompradorların birliğı tarafından ülkeye dayatılan yapmacık iki partili sistem ortadan kalktı ve yerine «barangay»lardan veya komşu birliklerden oluşan yeni politik mekanizma getirildi. (2)

Demek oluyor ki, hükümetin daha bağımsız bir gelişme yolu seçmeye çalıştığını gösteren belirtiler ortadadır. Bu çabalarla ABD'nin yenisömürgecilik niyetleriyle ve aynı zamanda Japonya'nın benzeri tutumuyla çatışması, artık daha somut uğraklar, ABD emperyalizmi ile Markos yönetimi arasında çelişkiler doğurmuş bulunuyor.

Emperyalist Çevrelerin Konumu

Şunu da önemle belirtmeliyiz ki, Markos gerçekte ulusal burjuvazinin endüstrileşmeye katılmakta olan reformist katmanlarını temsil ediyor. Markos hükümeti, gerek iç, gerekse dış politikada pragmatik konumlardan harekete geçiyor. Bu tutum, genel çizgileriyle «aynı derecede uzak durma» ve «bağılantısızlık» yolunun izlendiği dış politika alanında açıkça kendini gösteriyor. Ve bu yol, pratikte, rejimin yaşama gücünün pekişmesine hizmet ettikçe, her ülkenin konumundan olanakların sınırında yararlar sağlama anlamına geliyor. Markos yönetimi, pragmatik yaklaşımı kılavuz edinirken, durum ve sorunların özelliğini dikkate alarak kararlara varmaya yatkın görünüyor. Nitekim, ülkenin güney kesiminde müslüman sorununun bir çözüme kavuşturulması ve ülkenin petrol gereksinmesini karşılama zorunluğu, Yakın-Doğu anlaşmazlığında İsrail yanlısı politikanın değiştirilmesine ve Araplardan yana bir tutum alınmasına yol açtı.

(2) *Barangay* (yerel ahali toplantıları), Filipinler'de bugünkü yönetim sisteminin temel politik-yönetimsel birimi. (R. N.)

Her ne olursa olsun, Filipinler'de bütünüyle savaştan sonraki dönemin anlamı açısından, Markos yönetiminin bugünkü pragmatik-merkezci politik çizgisi ileri bir adımdır. Bu çizgi, Filipinler'de daha önceki yöneticilerin güttükleri politikadan, yani emperyalizme açıktan açığa dalkavukluk politikasından apayrı bir şeydir. Tarihsel planda, hükümetin sözkonusu konununun sağdan merkeze, ortaya doğru bir dönemeç olduğunu belirtmemiz gerekir.

Kapitalizmin genel bunalımının gitgide derinleşmesi ve dünyada güçler oranının değişmesi koşullarında, şimdiki Filipin yönetiminin pragmatik konumu, kaçınılmaz olarak, emperyalizmle yeni yeni alanlarda çelişkilerin ortaya çıkmasına yol açıyor. Bunu dış ticarete bile görüyoruz. Bu alanda, sosyalist ülkelerle alışverişi – çok elverişli karakterinden ötürü – elden geldiğince artırma eğilimi belirginleşiyor. Filipinler'in gelişmiş kapitalist devletlerle ticaret ilişkileri ise bambaşka bir karakter taşıyor; bu ülkelerle ticaret günden güne daha eşitsiz bir nitelik alıyor. Gelişmiş kapitalist ülkeler ekonomik güçlüklerden kurtulabilmek için Filipinler'den tekyanlı üstünlükler koparmaya çalışıyorlar. Birleşik Amerika ve Japonya ile ticaret ilişkilerimizin acı deneyi de bunu gösteriyor. Örneğin, 1974–1975 yıllarında, Japonya, Filipinler'den bakır ve muz dışalımını tekyanlı bir kararla azalttı. Birleşik Amerika da, Filipinler'in geleneksel dışsattım mallarına – şeker ve kızıl ağaç – karşı gümrük duvarlarını yükseltiverdi.

Bütün olarak, emperyalist çevreler için, pragmatizminden ötürü Markos yönetiminin izlediği politikayı kestirme gitgide zorlaşıyor. Bu çevreler için durum gittikçe zorlaşıyor. Çünkü, politik egemenliğin cumhurbaşkanlığı makamının elinde bulunduğu askersel durum koşullarında, onların uzun vadeli bir eylem planlaması gerçekleştirme olanağı yoktur. Ülkenin daimi konduğu durumundaki Japon işadamları arasında yapılan bir soruşturmanın verilerine göre, Japonya'nın büyük tüccarları Filipinler'le alışverişin geleceğinden hiç de ümitli değildirler. Spekülatör tüccarlardan biri, Filipinler'de bir yıl sonra bile ne olacağının kestirilemediğinden yakınlıkla şöyle diyor: «Şimdiki global bunalımla örülüp giden bu kararsızlık, alt-yapıyı iyileştirme ve yetkinleştirme gibi, personel ile özel girişimciler arasındaki ilişkileri pekiştirme, yasa araştırmalarını düzenleme gibi alanlarda uzun programın erimli, beşyıllık her türlü hazırlanmasını güçleştiriyor.»

Böylece, Markos yönetimi, yabancı tekelleci sermaye için gerekli politik ve ekonomik iklimi yaratabilmiş olsa bile, emperyalistler bu durumun sürüp gideceğinden emin değildirler. İşte karmaşık sorun, erk gücünün nasıl el değiştireceği sorunu buradan doğuyor. Ülkede yabancı sermaye yatırımcılarının en büyükleri olan Birleşik Amerika ve Japonya patronları, Markos'un yerine kimin geleceğini, şimdiki hükümetin ensonu nasıl bir yol seçeceğini bilmek istiyorlar. Bu çevrelerin, politik sarsıntılar tehlikesine

karşı hiç olmazsa biçimsel garantiler istemeleri doğaldır. Gerekirse ve ellerinden gelirse, bu çevreler, kendi çıkarları için potansiyel tehlikeler oluşturacak politik olaylar yaratılmasını enerjik biçimde engellemek niyetindedirler; çünkü bu olasılıkla ilişkili sonuçlar onların Filipinler'deki ekonomik konumlarına çok büyük zararlar verebilir. Birleşik Amerika'nın ve aynı zamanda Japonya'nın Güneydoğu Asya'da ve bütün dünyadaki saygınlıklarının daha da düşmesi tehlikesiyle yüzyüze gelebilir. Tek sözle, bugünkü durumda, sözkonusu olan, içişlerine karışma veya karışmama sorunu değildir: emperyalistler için, bunun nasıl ve hangi ölçülerde yapılacağıının saptanması önemlidir.

Baruya kadar söylediklerimizin ışığında, Batı basınının ve Birleşik Amerika'nın desteklediği belirli muhalefet gruplarının, yani Filipinler'in bir an önce burjuva parlamentarizmi politik sistemine dönmesini isteyenlerin hükümete karşı giriştikleri kampanyaya, Carter'in «insan hakları»nı savunma gösterisiyle ilişkili palavraların perdesine bürünerek başlayan kampanyaya daha dolgun bir değer biçmek elbette kolaylaşıyor. Emperyalistlerin gerçek amacı, Birleşik Amerika'nın ekonomik ve politik diktasına boyun eğecek bir Filipin cumhurbaşkanı bulunup çıkarılmasına yardım etmektir.

Kısacası, emperyalizmin Filipinler konusundaki genel stratejisi bugün şöyle özetlenebilir: Devlet erki üzerinde yenisömürgeci kontrolü artırarak ekonomik egemenliğini pekiştirmek. Bu amaçlar, emperyalistler için, yalnızca Markos rejiminin yarın neler yapacağını kestirilemeyeşi yüzünden değil, aynı zamanda Çin-Hindi'nin kurtuluşu sonucunda Güney-doğu Asya'da oluşan değişimlerin etkisinden ötürü özel bir önem kazanıyor. Güney-doğu Asya'da Birleşik Amerika'nın yenilgiye uğratılmasından sonra, bölgenin diğer devletleri gibi Filipinler de, giderek Japonya da, Amerikan askersel strateji uzmanlarının gözünde «cephe kıyısı devletler» statüsü kazanır oldular. Kaldı ki, Filipinler kesiminde Amerikan stratejik üslerinin varlığı, Amerikan yönetici çevreleri için o bölge üzerinde politik kontrolün değerini daha çok artırıyor.

Şimdi, yukarıda söylediğimiz gibi, bu üslerin geleceği sorunu, Markos yönetimi ile ABD emperyalizmi arasındaki çelişkilerin konularından biri olmuştur. Filipin yönetici çevreleri, toplumsal düzeninin ne olduğuna bakmaksızın bütün ülkelerle dostluğu geliştirme yoluna girerek, Filipinleri bir «üçüncü dünya» devleti ve bağlantısızlık hareketinin bir ögesi sayarak, bu sorun üzerinde de daha bağımsız bir konum aldılar. Üsler konusunda, sınırlı bir amaç, yani bunların kullanılması üzerinde daha büyük bir kontrol sağlama, ulusal toprakların ABD silâhli güçleri tarafından kullanılmasına karşılık «yardım» biçiminde ödeme yerine kira alma amacı güdülmekte olsa bile, üsler antlaşmasının yeniden gözden geçirilmesini isteme girişiminde bulundular. Bu görüşmeleri sürüncemede bırakmayı öngören Amerikan taktiği, hükümet içinde öyle bir tedirginlik yarattı ki,

Markos bile, birçok fırsatı kullanarak Amerikan emperyalistlerinin bağımsız ve egemen Filipinler devletine karşı «küstahça» davranmasını açıkça eleştirdi.

Istikrarsızlık Yaratma Amacı

Yukarıda söylediklerimizin ışığında, emperyalist çevrelerin, Markos rejimini istikrarsızlığa düşürme planları yapmakta olmaları, onun yerine kimin geleceği sorununu çözüme kavuşturmada kendileri için elverişli bir sonuç almaya çalışmaları hiç de şaşılacak şeyler değildir. Cumhurbaşkanı Markos'a karşı suikast denemelerinden bazılarını Birleşik Amerika'nın da gizli ajanlarıyla katıldığını gösteren kanıtlar vardır. Bunlar, Markos yönetimini ortadan kaldırmayı amaçlayan çeşitli eylemlere daha açık biçimde katılmaktadırlar.

Maoculardan tutun da, geniş ekonomik ayrıcalıkları sıkıyönetimin yürürlüğe girmesiyle epey zedelenen tutucu burjuva-pomeşçik oligarşisinin temsilcilerine kadar her soydan ve boydan muhaliflere, Markos'un politik düşmanlarına Birleşik Amerika'nın sığınak verdiği biliniyor. ABD Dışişleri Bakanlığı, tutuklanma korkusuyla Filipinler'den kaçmış olan nice tanınmış zenginlere kucak açmış bulunuyor. Birleşik Amerika elçiliği, Amerikan hükümeti adına, Markos rejiminin hapsedilmiş düşmanlarından bazılarını açıktan açığa arka çıkıyor, kayırıyor. Yukarıda sözünü ettiğimiz eski senatör Akino da bunlar arasındadır. Ve Markos'un politika sahnesinden uzaklaştırılması halinde cumhurbaşkanı olarak görmek istedikleri bu adam etrafında büyük bir yaygara koparılıyor.

Yine yukarıda belirttiğimiz gibi, Amerikan basınında Markos'a karşı amacı belirli bir kampanya yürütülüyor, «insan hakları»nı çiğneme suçlamasıyla cumhurbaşkanı ailesinin şeref ve onuruna dokunan nice kötücül uydurmalarla dolu «açıklama»lar, sıkıyönetim koşullarında ülkenin yaşamına ilişkin diğer olumsuz nitelikte haberler gazete sütunlarını dolduruyor. Yapılan seçimler, Filipinler'de Markos'un düşmanlarına emperyalist çevrelerin ne büyük bir destek olduğunu yeniden ortaya koymuş bulunuyor. Bazı bilgi ve verilere göre, Amerikan yetkilileri, Markos hükümetine karşı bir kampanya açma fırsatı elde etmek üzere, sözkonusu seçimlere gidilmesini hükümetten düpedüz istediler. Bundan başka, ülkeye tamtaksim gelen batı muhabirleri, muhalefetin bütün savlarını geniş ölçüde yaydılar ve aydınlattılar.

Seçimler Neyi Gösterdi?

Ne var ki, cumhurbaşkanı Markos'un sabrı tükendi. Ensonu, o da, muhalifleri yabancı çıkarlara hizmet etmekle suçlayarak, Amerika'nın ve

Japonya'nın Filipinleri'in içişlerine karışmasının içyüzünü açıklıyarak harekete geçti. Emperyalist güçlerin genel baskısı koşullarında ülkenin bağımsızlığını savunmayı amaçlayan bu cesur çıkış, Markos yönetimi ile Amerikan emperyalizmi arasında gitgide artmakta olan çelişkilerin, anti-emperyalist savaşımanın daha ileri götürülmesi yolunda objektif olarak yeni olanaklar açan çelişkilerin mantık yordamlı en yüksek noktası oldu. Böylece, ülkenin tarihinde ilk defa olarak, hükümetin kontrolü altındaki gençlik örgütünün üyeleri, askersel polisin eşlik ettiği gençler, ABD Elçiliği önünde anti-emperyalist yürüyüş ve gösteriler yaptılar. Kuşkusuz, ülkede şimdiki durum ve koşullar, sıkıyönetimin yürürlüğe girmesinden önce, Amerikan emperyalizmine karşı hertürlü gösterilere katılanları polisin kıyasıya ezdiği zamanların koşullarından büsbütün ayrılmıdır.

Öte yandan, yapılan seçimler, bugünkü rejimin muhalefet adaylarına iyice kullanılan zayıf noktalarını, eksikli yerlerini de gözler önüne serdi. Yiğınların ekonomik durumunun kötüleşmesi, devlet yönetim aygıtının çeşitli düzeylerinde yolsuzlukların alıp yürümesi, belirlenmiş reformların suya düşmesi, tümüyle, elbette gerçek sorunlardır. Ama muhalefet adayları, bunların çözümü için bir alternatif program ileri sürebilecek durumda değildiler. Bu eksiklik muhalefetin gerçek niyetleri konusunda bizleri daha çok kuşkuya düşürüyor, ve kafalarda bu adamların sırf rejimi istikrarsızlığa düşürecek bir yapay bunalım yaratma peşinde olup olmadıkları sorusunu yaratıyor.

Ve hemen kaydedelim ki, Markos'un düşmanları, tam seçimler öncesinde, Şili'de erkin aşırı sağcılarca ele geçirilmesinden önce girişilen kampanyalara benzer bir saldırgan propaganda yaygarasının koparıldığı sıralarda, onun erk gücünü temelinden sarsabilecek duruma çok yakın bulunuyorlardı. Bu çevrelerin, hükümete karşı yiğınsal ajitasyonlar sonucu bir «devrim durumu» belirlemesini hesapladıklarına ilişkin kanıtlar vardır. Ama istenilen «devrim durumu» belirmedi, hükümet, zora başvurularak işbaşından, uzaklaştırılması deneyini daha çekirdek halindeyken sonuçsuz bırakmak üzere hızlı ve kararlı korunma önlemleri aldı. Seçim kampanyasının son günlerinde böyle bir komplo olasılığının varolduğu, daha o gerici yaygaranın başlamasının ertesi günü bazı Amerikan gazetelerinin dikine başlıklar ve manşetler atarak Filipinler'den «devrim» haberleri vermiş olmalarına bakılarak da kestirilebilir.

Sayıdığımız olaylar ve gerçekler, kara bulutları ülkenin üzerine çöken tehlikelerin, Markos hükümetinin daha bağımsız bir konuma geçmekte, ya da durumun zoruyla geçmiş olduğuna bağılı olarak artan tehlikelerin varlığını gösteriyor. Ve gelecekte, tuttuğu yoldan ayrılmadığı sürece, bu hükümetin yolu üzerinde nice engeller yaratılacağı, rejime karşı zora başvurma eylemlerine de girişilebileceği apaçık ortadadır.

Partimizin Konumu

Politik parti haklarıyla son seçimlere FKP'nin de katılmasına hükümetçe izin verilmemiş olmasına karşın, komünistler, emperyalizmin özülüğünü ve Filipin toplumundaki rolünü açıklama yönünde geniş bir eğitim kampanyası yürüttüler. Çeşitli bildirilere bakılırsa, bu kampanya ülkede iyi karşılandı ve anti-emperyalist hareketin sıralarına yeni güçlerin çekilmesine yardım etti.

Şimdiki hükümetin yabancıların Filipinler'in işçilerine karışmasına karşı eylemleri FKP'nce tamamen desteklendi. Seçimlerin artık çoktan geride kaldığı günümüzde, ana ödev halk yığınlarını aydınlatmak, emperyalizme karşı savaşımını güçlendirmektir. Komünistler, ülkenin gerçek bağımsızlığının ancak sıralarına yığınların çekileceği savaşım ile elde edilebileceğine inanıyorlar. Filipinler'de ulusal bağımsızlık akağında eylem gösteren toplumsal evrim çağdaş eğilimlerini yalnız halkın birleşik gücü geliştirebilir ve sağlamaştırabilir.

Yine İnsan Hakları Konusu

Andreas Fantis

Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL)
Genel Sekreter Yardımcısı

Değerli dostlar,

Ürdün'lü bir okuyucunuzun insan haklarını kimin ve nasıl anlayıp koruduğu konusundaki sorusuna yanıt olarak derginizde çıkan yazıyı büyük bir ilgiyle okudum. (!) Bu nedenle ben de bazı düşüncelerimi ortaya koymak istiyorum. J. Carter Birleşik Amerika cumhurbaşkanı seçildiğinden beri, ülkemizde ve genellikle Batı kapitalist dünyasında, sosyalist ülkeleri her vesileyle ve uluorta eleştirmek, insan haklarını her biçimde çiğnemekle suçlamak iyice moda oldu. Oysa, bizim ülkelerimizde en ilkel insan haklarının nasıl çiğnendiğini görebilmek için komünist olmak da gerekli değil, ülkemizde her işsiz kişi, kendi payına «insan hakları»nın pratikte nasıl görüldüğünü söyleyebilecek durumdadır.

Ben bir sosyal-demokratım. Size bu mektubu yazdığımdan ötürü partiden çıkarılmayı da olası sayıyorum ve bunu göze alıyorum. Yaptığım ve doğru saydığım çıkarım şudur: Herkes için insan haklarını tanımayan ve çiğneyenler kapitalistlerden başkası değildir. Ve ne Carter, ne Shmidt, ne de Giscard d'Estaing beni bunun tersine inandırabilir. O halde başkasının evinin düzenine dil uzatarak ne diye yaygara koparıyorlar? Kendi evinin düzeni konusundan dikkatleri saptırmak için mi? Yoksa bizi, insan için her yerde durumun kötü olduğuna ve buna boyun eğmekten başka yapacak bir şey olmadığına mı inandırmak isterler?

Beni yanıtız bırakmıyacağınızı umuyorum.

Dostça selâmlarla
Klaus-Peter Verner

Federal Almanya.

★

Yazı Kurulu'muz, Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL) Genel Sekreter Yardımcısı Andreas Fantis'ten, bu Federal Almanya'lı okuyucumuzun mektubunu yanıtlamasını rica etti.

Sayın Verner yoldaş,

Gerçekten 1976 yılından bu yana birçok kapitalist ülkede sosyalist ülkelerin «insan hakları» konusundaki tutumunu konu edinen çok yaygaralı

(!) Bkz. İ. Blişenko, A. Koen, «İnsan haklarını kim ve nasıl koruyor?», Barış ve Sosyalizm Sorunları, 1977/7.

bir itfira kampanyası yürütüldü. Başkan Carter'in seçimönu söylevleri, daha sonra da ABD cumhurbaşkanlığı görevine başlarken verdiği söylev, artık bundan böyle ABD'nin güdeceğı politikanın temelinde özgürlük, demokrasi ve insan hakları gibi moral ilke ve değerlerin yer alacağı yolundaki çıkışları, sosyalist ülkelerde ve somut olarak Sovyetler Birliğı'nde insan hak ve özgürlüklerinin güya çignendiğı savlarıyla eşi görölmedik bir propaganda isterisinin başliayacağını haber veren kendine özgü bir sinyal anlamındaydı.

Bu durum nasıl açıklanabilir? Emperyalistler ve onların propaganda-cıları – özgürlük ve demokrasinin azılı düşmanları – niçin birdenbire insan hakları konusuna sarılıyor ve insan hakları savaşçısı pozuna giriyorlardı?

Evet, eğer kapitalist devletlerin iç politikası sözkonusu olursa, sizinle aynı düşüncedeyim ve «insan hakları kampanyası», dikkatleri saptırma niteliğindedir diyebilirim. Ama bunun dış politik, uluslararası yanı da dikkate değer sanıyorum. İşte artık 60 yıldan beri, iki toplumsal sistem – sosyalizm ve kapitalizm – arasında savaşım yürütölüyor. Bu savaşım, dünya durumuna bağılı olarak, kâh bir alanda, kâh diğere alanda gittikçe gerginleşiyor. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yıllar boyunca savaşımın yürütölüğü başlıca alan karşılıklı askersel yeralım oldu; ve bunun, emperyalist çevrelerce yirmi yıldan fazla sürdürülen «komünizmi defetme», kaba kuvvetle dünya sosyalizmini ezme yeltenişlerinden oluşun «soğuk savaş»da simgeleştiğı göröldü.

En kör ve aşırı görünümünü ABD'nin makkartizminde bulan anti-komünizm, o dönemde, emperyalist çevrelerin resmi ideolojisiydi. Bu ideoloji adına, ilerici eylem adamlarını kanılarından ötürü kovuşturma gibi, Rosenberg'leri politik cinayet örneğine dönüşen bir kararla elektrik sandalyesine gönderme gibi, Kore, Guatemala, Kongo halklarına (bugün de Zaire halkına) karşı, Dominik Cumhuriyeti'ne, Vietnam'a ve diğere Çin-Hindi halklarına karşı saldırı savaşları ve «uslandırma» hareketi gibi nice yüzkartıcı cinayetler işiyorlardı.

Barışsever güçlerin savaşımı, yüzkarası sömürgeciliğın çökmesi birçok genç bağımsız ülkenin belirmesi, bağlantısız devletler hareketinin ortaya çıkması, her şeyden önce Sovyetler Birliğı'nin ve tüm sosyalist topluluğun barışı sağlamaştırmaya, uluslararası yumuşamaya, toplumsal sistemleri ayrı devletlerin barış içinde yan yana yaşamasına yönelik açık, kesin ve ilkesel Leninci politikası, «soğuk savaş» politikasının batıp gitmesine yol açtı. Sosyalizmin savunma potansiyelinin sosyalist ülkelerin büyük ölçüde ekonomik ilerlemesiyle bağdaşık biçimde artması, dünyada güçler oranının değışmesi, tümüyle, yönetimdeki emperyalist çevreleri, sosyalizmi silâh gücüyle yoketme planlarının suya düştüğünü tanımak zorunda bıraktı. 1960'ların sorunda ve 1970'lerin başında, uluslararası ilişkilerde uluslar-

arası yumuşama politikasına doğru bir dönüm oldu. Avrupa'da güvenlik ve işbirliği amaçlı Helsinki Toplantısı (Temmuz – Ağustos 1975), bu dönümün en yüksek uğrağıydı.

Emperyalizm, sosyalizmle ekonomik yarışta da üstünlüğünü koruyamadı. Üretimde artış hızı bakımından sosyalist ülkeler kapitalist ülkelere üstün durumdadır. 1976 yılında bu ülkelerin üretim hacmi aynı kesimde 1937 yılında elde edilen ürünün yaklaşık 20 mislini buldu; bu dönemde kapitalist ülkelerin sanayi ürünleri hacmi yalnız 5,5 defa artış gösterebildi. Sosyalist ülkelerin sanayi üretimi 1951'den 1976'ya kadar 11,5 defa arttı; ekonomik bakımdan gelişmiş kapitalist ülkelereyse ancak 3,4 defa artış görüldü. Sosyalist ekonomi, kendine özgü bir karakteristik çizgi olarak, sağlıklı bir gelişme gösteriyor; kapitalist ekonomide gelişme ise, eskisi gibi, devresel bir nitelik taşıyor. 1970'lerin ortalarında başlayan bunalım, kapitalist dünyayı, sözgeşi çelik üretiminde 6 defa, otomobil üretiminde 5 yıl geriletmiş bulunuyor.

Bundan başka, sosyalist ülkelerde genellikle yalnız üretim artış tempoları değil, tüketimin artış tempoları da kapitalist ülkelere oranla daha yüksektir. Bunu, sosyalist ülkelere defalarca gitmiş, gözlemler ve oranlamalar yapmış olduğumuz için, göz tanığı olarak söylüyoruz. Kaldı ki, istatistikler de bunu kanıtıyor. Örneğin 1975 yılında EYK üyesi ülkelerde toplam tüketim fonu yaklaşık 4,9 defa arttı ve yalnız son beş yılda üçte bir oranında artış gösterdi. Şunu da önemle belirtelim ki, sosyalist ülkelerde iyelik (mülkiyet) durumu bakımından kesin ayrılaşma, kapitalizme özgü olan katmanlaşma giderilmiş bulunuyor. Bu ülkelerde tek tek toplumsal katmanlar arasında tüketim düzeyi ayrılıkları büyük değildir. İşsiz kalan yoktur. Konut ve taşıt sorunu planlı biçimde çözülmektedir. Sağlık, eğitim, sosyal yardım alanlarında tüm topluma hizmet edilmektedir.

Sosyalist ülkelerde, bütün toplumsal katmanlar, üretim güçlerinin sürekli ve dinamik yükseliş sonuçlarını kendi yaşamlarında görüyorlar. Bu ülkelerde, kapitalist düzene özgü dehşet verici yoksulluk ile alabildiğine varsıllık arasındaki büyük ayrılık giderilmiş bulunuyor.

Egemen emperyalist çevreler, serüvenci «soğuk savaş» politikasında yenilgiye uğradıktan sonra, sosyalizmle ekonomik rekabette kaybettiklerini gördükçe, sosyalizme karşı yürüttükleri savaşımın ağırlık merkezini ideolojik cepheye kaydırma, sosyalist düzenin üstünlüklerini küçümseme ve karalama çabasına düştüler. Bu ideolojik savaşımında yeni uğrak, insan hak ve özgürlükleri alanının savaşımında en çetin bölümlerden biri haline gelmiş olmasındır.

Özgürlük, demokrasi ve insan hakları düşünceleri tüm insanlık için kutsalıdır. Bu uğurdaki savaşımında milyonlarca insan kan dökmüş ve niceleri

canlarını da esirgememişlerdir. Komünistler, hep bu savaşçıların ön sıralarında yer almışlardır. Bununla ilgili olarak, faşizm boyunduruğuna karşı halkların çetin savaşlar verdikleri yılları hatırlamamız yeter. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, çok geçmeden, 10 Aralık'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen İnsan Hakları Bildirisi'nde ve buna ilişkin antlaşmalarda, geniş politik, toplumsal ve kültürel özgürlüklerden yararlanmanın insanın değişmez hakkı olarak uluslararası düzeyde tanınmış olması rastgele değildir. 1975 yılında Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'na katılan devletler de, bu belgelerinde ilân edilen insan hak ve özgürlüklerini korumaya hazır olduklarını bildirmişlerdir.

Halk yığınları, bugün, temel insan haklarını kullanabilmek için tek yurtaşın ve tüm toplumun özgür ve çok yönlü gelişmesinin gerek olduğunu gitgide daha iyi anlıyorlar. Emperyalizmin propagandacıları böyle bir «özgür gelişme»yi yalnız kapitalizmin sağladığını ispatlamak için ellerinden geleni yapıyorlar. Kanıt olarak da, birçok kapitalist devletin anayasalarında veya diğer yasa belgelerinde bu hakları ilân eden maddeler bulunduğunu ileri sürüyorlar.

Evet, çoğu burjuva anayasalarında bu haklar ilân ediliyor, ama ilân edilmiş olması henüz bunların korunduğu anlamına gelmez. Örneğin gelişmiş kapitalist ülkelerde, resmi verilere göre, işsizlerin sayısı 17 milyona varmışken, emek hakkından nasıl söz edilebilir? Fransız burjuva dergilerinden Le Monde Diplomatik'in yazdığı gibi, «... bunalım sırasında, kapitalizm, insanların yazgısını ne dereceye kadar kendi iradesince belirlediğini, onların yaşam koşullarını ne kadar az dikkate aldığını her zamankinden daha fazla açıklıkla ortaya koyuyor. Kazanç hakkı daha az güvence altında görünmeye başladı mı, anayasada yazılı emek hakkı hemen kuşku götürür duruma düşüyor.» (2) Şu da var ki, kapitalizm, dinlenme hakkı, tıbbi yardım, eğitim-öğretim konusunda, tek sözle insana yarasız bir yaşam konusunda da buna benzer biçimde hareket ediyor.

Biz bu konuda henüz emperyalizmin eski «ayır-buyur» ilkesini uygulayarak milyonlarca insana dayattığı cins, ırk ve deri rengine ilişkin aşırı sınırlamalara değinmiş değiliz. Biz bu sınırlamalar üzerinde durmayacağız. Zira mektubunuzda sözünü ettiğiniz, dergide yayımlanan yazı bunlara yeterince ayrıntılı olarak değiniyor.

İnsan haklarının anayasaya geçirilmiş olması hiç de yeterli değildir. Bu hakların eylemde garantilenmesi gerekiyor. Bunun için de maddesel önkoşullar gereklidir, ve böyle koşullar olmadıkça, en yüksek perdeden çıkışlar da boş laftan başka birşey değildir. Anayasası da yüksek kazanç yarışı olan bir dünya, bu gibi önkoşulları yaratmaz, daha doğrusu yaratamaz.

Sizin de sözünü ettiğiniz işsizler bu gerçeği kendi acı deneyleriyle an-

(2) Le Monde diplomatique, 1977, s. 10.

lamışlardır. Biz, kapitalist gelişmeyi çözümlenmeye dayanarak ve gayet haklı olarak, işsizlerin yazgısının bir rastlantı sonucu, kişisel başarısızlık veya bir patronun kötü iradesi sonucu olmadığını güvenle söyleyebiliriz. Bu doğrudan doğruya kapitalist toplumun bir yasallığıdır.

Emperyalizm kendi ülkesinde yurttaşların haklarını çiğnerken, diğer devletler halklarının haklarından, yaşamından ve özgürlüğünden söz etmeye hakkı, yoktur. Bir örneğini 1974'te bizim yurdumuz Kıbrıs'ta da gördüğümüz gibi, emperyalizm çeşitli ülkelerde yasal hükümetlerin düşürülmesi amacıyla komplolar ve darbeler örgütüyor, finanse ediyor, onların iç işlerine pervasızca karışıyor. Çılgın silâhlanma programları, nötron bombası, birçok halka karşı açılan savaşlar bu dediklerimizi yeterince kanıtlıyor.

Gerçi sermaye dünyasında politik hak ve özgürlüklerin – düşünce özgürlüğü, legal politik eylem, örgütlenme vb. – şu veya bu derecede tanındığı ülkeler vardır. Ama, birincisi, bu özgürlük ve haklar daima görecelidir ve bunların genişliği örgütlü işçi hareketinin bu hakları savunma ve pekiştirme olarak Şili'deki acı deneyin, bir yere kadar Kıbrıs ve diğer ülkeler deneyinin) gösterdiği üzere, kapitalist ülkelerde halk yığınları yasadaki haklarını ancak sermayenin egemenliğini sınırlamadığı sürece kullanma özgürlüğüne sahip bulunuyorlar. Halk yığınlarının savaşımı böyle bir tehlike yarattı mı, yönetici sınıf artık egemenliğini korumak için hiç bir zorbalıktan geri durmaz, cinayete eşit suçlar işlemeye kadar varır.

Bu konuda, yukarıda sözünü ettiğimiz Le Monde Diplomatik dergisinin kanısını kısa bir alıntı ile buraya aktarmamız yeterlidir sanıyoruz. Dergi, «Demokrasiye karşı kapitalizm» başlıklı yazısında şöyle diyor: «Kapitalizm ne ekonomik, ne de toplumsal demokrasi kurdu ve gerçekleştirdi. Ama kurmuş olduğu politik demokrasi bu adına yaraşık sayılabilir mi? Politika gibi bir temel sektörün, tüm kapitalist sistemin işlev ilkelerinden ayrılmı ilkelere göre işlev göstermesi düşünülebilir mi? Sistemin, politik erki gerçekleştirme konusunda, en önemli ekonomik çıkarlarıyla çelişen bir biçimde katlanabileceği akla sığar mı?»⁽³⁾ Böyle bir durumda, tarihin ve zamanımızın acı deneyinin gösterdiği üzere, kapitalizm, ne insan hakları, ne de demokrasi tanır.

Uluslararası emperyalist çevreler ve onların yüksek aylıklı ajanları ve propagandacıları, insan hakları, özgürlük ve demokrasi diye gırtlakları yırtılırcasına bağırıyorlar. Nitekim, emperyalist devletlerin temsilcileri, Belgrad Toplantısı'nda da, görüşmeleri, Avrupa'da ve dünyada güvenlik gibi ana sorunlardan saptırmaya çalışarak aynı yaygaracılığı yaptılar. Ne var ki, diplomatik manevralar manevra olarak, gerçekler de gerçek olarak kalıyor. Kapitalist sistemin kendi özlüğüyle en ilkel hakların, insana

⁽³⁾ Agy.

yaraşır yaşama koşullarının yadsınması olduğu gerçeğini hiç bir diplomasi değiştiremez. Geçen yılın Aralık ayında, Birleşmiş Milletler Örgütü Toplumsal ve İnsan Hakları Sorunları Komitesi'nde, temel insan haklarının çiğnenmesine son verilmesinde ısrar eden kararın kabul edilmesine karşı oy kullanan 11 ülke arasında kapitalist dünyanın önde gelen devletlerinin de – ABD ve FAC – bulunması rastgele değildir.

Şimdi sorunun bir başka yanı üzerinde duralım. Siz, Verner yoldaş, çok ilginç bir olguya değiniyorsunuz. Gerçekten de, şimdi sosyalist ülkelerde «insan haklarının çiğnendiği» yollu savlarla koparılan propaganda yaygarasının amaçlarından biri de, olağan emekçiyi, sıradan yurttaşı, durumun »her yerde kötü» olduğuna ve bu yüzden de toplumu devrimci yoldan değiştirmek için savaşımın gereği olmadığına, dünyayı nasılsa öyle kabul etmek gerektiğine inandırmaktır. Bu gayet ince ve kurnaz yaklaşım biçimidir, çünkü kapitalist dünyanın adaletsizlikleriyle bunalıp ezilen insan için, şu veya bu ülkede insanların bu gibi güçlükler altında ezilmeden, yarın korkusu duymadan yaşamakta olduklarına inanmak bir hayli zordur. (4) Bu nedenle biz burada ilkin sosyalizmde herşeyden önce insan hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesi için maddesel ön koşulların ve güvencelerin var olup olmadığına bakalım.

Kapitalist ülkelerde bu sorun birçoklarınınca yeterince açıklıkla kavranmadığı için, biz burada onu daha ayrıntılı biçimde ele alacağız. Sosyalizm, insanın insanı sömürmesine ve üretim araçları üzerinde özel iyeliğe son veriyor. Yeni toplumsal düzen, körükörüne ve amansız kazanç yarışı yerine, insanın maddesel ve tinsel gereksinmelerini olanağın sınırında gidermeyi, bu en yüksek yasağı getiriyor. Ve bu yasa, bütün sosyalist ülkelerin benimsediği ortak ilkede, «her şey insan adına ve insanın iyiliği için» ilkesinde ifadesini buluyor. Sosyalizm tarihte ilk defa olarak, gitgide artan tinsel, entellektüel ve ahlâksal gereksinmeleriyle insanı, kişiyi, tüm toplumsal yaşamın orta göbeğine oturttu. Ve SSCB'nin, gelişmiş sosyalizmin ilk ülkesinin yeni Anayasasında, komünistlerin idealinin «her kişinin özgür gelişmesi herkesin özgür gelişmesinin koşuludur» biçiminde tanımlanmış olması tamamen yasalıdır.

Sosyalizmin toplumsal sistemi, kendi karakteri gereği, insana, onuruna yaraşır bir varoluş ve gelişme için, yani sürekli ve kesintisiz çalışma, nice-lik ve niteliğine göre emeğin hakça ödenmesi, parasız sağlık yardımı ve

(4) Örneğin geçenlerde Federal Almanya Cumhuriyeti'nde yapılan bir kamuoyu yoklaması, bu ülke yurttaşlarının % 46'sının gelecekte korktuklarını gösterdi. Burjuva yorumcuları, bunun, bütün tarihleri boyunca Almanların ulusal karakterine özgü tipik bir çizgisi, bir «kültürel karamsarlık» olduğunu savlıyorlar. O halde sorarız: Oyleyse, sık sık gidip görme olanağını bulduğum Demokratik Almanya yurttaşları bu tarihsel «karamsarlık»ı yitirmiş mi bulunuyorlar? Yanıtı gayet basit: Toplumsal yaşam koşullarında.

eğitim, ilerici bir sosyal yardım sistemi için sağlam ve gitgide genişleyen guvenceler veriyor. Bunun her işin başı olduğunu herhalde siz de kabul edersiniz, Verner yoldaş. Evet, doğal olarak, kuruluş halindeki sosyalist toplumun da kendi yetersizlikleri vardır. Ama, buğun, sosyalizmi konu edinen burjuva eleştirmenleri bile, sosyalizmin, pratikte, kendi yurttaşlarına en geniş toplumsal ve kiltirel haklar – alışma hakkı, dinlenme, renim, sosyal yardım, konut vb. – tanıdığını, ulusal sorunu ozduğunu, kadınlara hak eşitliği sağladığını kabul etmek zorunda kalıyorlar.

Sosyalist toplumun yurttaşları, kapitalizmde insanı yıpratana kuşku ve dertlerden kurtulmuş olarak, politik ve toplumsal yaşamın btitun biçimlerine etkenlikle katılıyorlar. Sovyetler Birliği'nde ve diğer sosyalist ülkelerde milyonlarca insan, devlet erk organlarının – yerel, bölgesel ve merkezsel – alışmalarına hergün katılıyorlar. Sosyalizm, üretimsel demokrasi dediğimiz, ekonomik sorunların ozmne, üretimin yönetimine btitun çalışanların doğrudan doğruya katılımı anlamına gelen yeni bir görüngü doğurmuş bulunuyor.

Kapitalizmin savunucuları, sosyalizmin, insanı eleştirme hakkından, dşncesini serbestçe belirtme hakkından yoksun ettiğini, sendikalara grev yapma olanağı vermediğini savlıyorlar. Yukarıda belirttiğimiz gibi, biz sosyalist ülkeleri defalarca görmüş bir kimse olarak ve edindiğimiz izlenimlere dayanarak söyliyebiliriz ki, bu gibi savlar maksatlıdır, doğru da değildir. Sosyalist ülkelerde çıkan merkezsel gazetelerden – Pravda, Tribuna Ludu, Nepsabadşag, vb. – bölgesel gazetelere büyük fabrikalarda ve yapıcılık beklerinde, sovhoz ve kolhozlarda çıkan gazetelere kadar, hangisini alırsanız alın, belki de, eleştirinin eksik olduğu, herhangi bir yurttaşın, sıradan bir işçi veya köylünün, devlet, parti, ekonomi organlarının ve yöneticilerinin şu veya bu eylemi vesilesiyle ne düşündüğünü serbestçe ve açıkça söylemediği bir tek sayı bulamayacaksınız.

işçi toplantılarına, sendika ve parti plenumlarına, kongrelere katılan dinleyici olarak, buralarda, en güncel, en yaşamsal sorunlarla ilgili öyle sert, ilkesel ve tarafsız eleştirilere, öyle serbest konuşmalara tanık olacaksınız ki, böylesinin en yetkin burjuva demokrasisi koşullarında da bulunabileceği kuşku götürür. İtiraf ederiz ki, bizde, Kıbrıs'ta, en kk bir bakkaliye sahibini, bir zanaati ustayı veya yazıhane şefini bile açıkça eleştirmeden önce, sıradan işçi, eleştirenin başına neler gelebileceğini tekrar tekrar düşünür.

Sosyalizmde grev hakkına ve diğer sendikal haklara gelince, bu sorun üzerinde, geçenlerde yapılan 9. Dünya Sendikalar Kongresi'nde, Macaristan Sendikaları yöneticisi şandor Gaşbar yoldaş çok iyi ve isabetli bir konuşma yaptı; sosyalist ülkelerdeki meslek birliklerinin, emekçilerin çıkarlarını savunmada bazı savaşım biçimlerinin, kapitalist lkerler sendikaları

tarafından geniş ölçüde başvuru boykot ve grev gibi biçimlerin sosyalizm koşullarında amaca uygun olmadığını dikkate almaları gerektiğini belirtti. Giderek, bunların savaşım biçimi olarak zarar da verebileceğini, çünkü sosyalizmde devlet erki çıkarları ile emekçilerin çıkarları arasında uzlaşmaz çelişkiler bulunmadığını söyledi. Sosyalizmde, devlet, sendikaların istek ve emellerine uygun düşen amaçları gerçekleştirmeye çalışıyor. Ama bu dediğimiz, ortada hiçbir tartışma veya çatışma çıkmadığı anlamında değildir. Şu var ki, bunların çözüme bağlanması biçimi kapitalizmde olduğundan apayrı ve çok daha sonuç vericidir. Bununla ilgili olarak, L. İ. Brejnev yoldaşın yakın geçmişte verdiği şu örneği hatırlatmadan geçemeyeceğiz: Bir yıl içinde, sendikaların isteğiyle, emek yasalarına aykırı hareket ettikleri ve işçilerin sosyal gereksinmelerini yeterince düşünmedikleri gerekçesiyle, 10 bin kadar yönetici görevlerinden uzaklaştırılmış bulunuyor. (5) Biz bu örneğin ayrıca yorumlamaya yer bırakmadığı kanındayız.

Bundan başka, komünistler, sosyalizmin, bugün en hakça düzen olsa bile, insanların tam hak eşitliğini henüz sağlayamadığını hiç de gizlemiyorlar. Sosyalizm belgisi şudur: «Herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre». Sosyalizm sadece gelecek sınıfsız komünist toplumun temelini atıyor. Geleceğin sınıfsız komünist toplumu, üretim güçlerinin son derece gelişmesi, insan bilincinin de en azından bu boyutlarda gelişmesi temeli üzerinde, «herkesten yeteneğine göre, herkese gereksinmelerine göre» belgisini gerçekleştirecektir. Bu böyleyken, kapitalizmin avukatlarının yaptıkları gibi, «her yerde durum kötü» demeğe kalkmanın aka kara demekten ayrılmı olamaz. Burada bütün sorun şudur: Kimin için durum kötüdür. Sosyalizmin toplumsal düzeni ve tüm devlet sistemi ise, işçi sınıfının, milyonlarca emekçinin, bütün emekçi halkın yararına kuruluyor ve eylem gösteriyor.

Doğal olarak, her sürünün içinde, elbette bir marazlı da vardır. Sosyalist toplumun yurttaşları arasında da, her zaman politik olmayan bazı nedenlerle bu düzenden hoşnut olmayanlar da bulunabilir. Örneğin spekülâtörler, terlemeden kazanma meraklıları, emeğe göre dağıtım ilkesinden herhalde hoşnut değillerdir. Ensonu, kapitalist propagandanın, moralin, ideolojinin, davranış biçiminin de dolaysız bir etkisi vardır. İşte, sosyalist düzeni herşeye başvurarak karalayan sözümona hoşnutsuzlar, yani «hak»larını kapitalist dünya basın, radyo ve televizyonlarının savuna savuna bitiremedikleri dönekler, hep bu ortamda türemektedir. Ama işçi sınıfı, emekçi halk, kapitalistlerin övebileceği bir «sosyalizm» için savaşım yürütmüş değildirler. Üstelik, siz de takdir edersiniz ki, böyle bir «sosyalizm»in, bu adı taşımaya da hakkı olmasa gerektir.

(5) Bkz. L. İ. Brejnev, «Komünizm yolunda tarihsel aşama», Barış ve Sosyalizm Sorunları, 1977/12.

Şimdi bazı sonuçlar yapalım. Birincisi, insan hakları savunuculuğu kafasına girmeye can atan emperyalist politikacı ve propagandacıların, yeni toplumsal düzen, yani sosyalizm tarafından ortaya konulan çekici örneği emekçilerin gözünden düşürmeyi amaçladıklarını görmezlikten gelemeyiz. Bunu yaparken, insanın politik ve toplumsal-ekonomik hakları gibi geniş bir bütünsel kompleks oluşturan soruna eğilmek yerine, sosyalist düzenin şu veya bu muhalifinin politik haklarının güya çiğnendiği savlarıyla ortalığı gürültüye boğmak istedikleri gözden kaçmıyor.

Tanınmış uluslararası hukuk uzmanı S. Pizar'ın (ABD) belirttiği üzere, insanlığın çoğu bölümünün, yani dünyanın sosyalist olmayan kesimindeki insanların henüz emek, konut, öğrenim, sağlık yardımı, vb. haklarına kavuşmadığı bir zamanda bu gibi kampanyalar pek de mantıksal görünmüyor.

Emperyalizmin ideologları, neden bir toplumda bütün üyelerinin maddesel ve tinsel gereksinmelerini gitgide daha dolgun biçimde gidermenin ana politik çizgisi olarak benimsendiğini, öteki toplumda ise bir avuç sömürücünün çıkarına olanağın da üstünde kazançlar sağlamanın başlıca amaç olduğunu; neden toplumun birinde arkadaşça işbirliği, karşılıklı yardım ve toplumsal iyimserlik hüküm sürdüğü halde, ötekinde düşmanlık aşıl原因an kurt kanunu ile aşırı bireyciliğin ve yarı korkusunun hüküm sürdüğünü açıklayabilecek durumda değildirler ve böyle bir istek de göstermiyorlar. İşte bu nedenle, pratikte, «insan hakları savunuculuğu»na özenen burjuva çevrelerinin bütün kampanyası, «derin moral konumlar»dan hareket ederek sosyalizmin üstüne yürüme biçiminde geniş ölçüde reklam edilen kampanya, sırf kapitalizmi arkalamak üzere bir savunma eylemi olarak kalıyor.

Bugün birbirinin karşıtı iki yaşam biçimi, uluslararası alanda ideolojik savaşımın merkezi oluyor. Son çözümlemede, zamanımızın fikirler ve idealler uğrundaki global savaşımında, başarıyı, «insan hakları» konulu demagojik ve yaygaralı kampanyalar, uluslararası ilişkileri zehirlemekten ve uluslararası gerginliği azaltma sürecini yavaşlatmaktan başka bir şeye yararıyacak olan kampanyalar değil, şu veya bu toplumsal sistemin insan için en elverişli yaşam koşulları yaratma yeteneği belirleyecektir.

Biz, Verner yoldaş, sizin tuttuğunuz yolun – akılcı ve gerçeği arama yolu –, bugün kapitalist dünyada birçokları tarafından benimsendiğini düşünüyoruz. Size bu yolda büyük başarılar dilerim.

Lefkoşe, Kıbrıs

A. Fantis

Global Modeller Oluşturma: Dünyadaki Gelişmelerin Tümünün İrdelenmesi

Jermen Gvişiani

SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi

Dergimizin sayfalarında çağımızın global sorunlarının çeşitli ideolojik ve politik yönlerini ele alan yazılar yayınlanmaktadır. Bu yazılarda dünyadaki gelişmelerin modellerinin oluşturulması, yani global modeller oluşturma da ele alınmakta, böylelikle yeryüzündeki gelişmelerin eğilimlerini izlemek, bunlar arasındaki çelişkileri ortaya çıkarmak mümkün olmaktadır. Bu yöntem nasıl bir şeydir, genel ve metodolojik teorik temelleri nelerdir? SSCB Bakanlar Konseyi ve SSCB Bilimler Akademisi'ne bağlı Devlet Bilim ve Teknik Komitesi Sistemli Araştırmaları İnceleme Merkezi Yönetmeni D. Gvişiani'nin yazısında bu konular ele alınıyor.

Dünyadaki gelişmelerin karmaşık, çok faktörlü ve birbirine bağlı süreçlerinin modellerinin oluşturulması, yani global modeller oluşturma son on yıl içinde ortaya çıkan yeni bir bilim koludur. 70'li yılların başından beri çeşitli ülkelerde dünya kamuoyunun ilgisini çeken yüzelli dolayında global model meydana getirilmiştir.

İnsanlığın gelişmesindeki global eğilimlerin ve bunların doğa ile karşılıklı olarak etkileşmelerinin önemi ne ölçüde kavranırsa, dünyadaki gelişmeler sürecinin yeterli titizlikle çözümlenmesine, dolaysız ve uzak sonuçlarının değerlendirilmesine, olası alternatiflerinin izlenmesine elverişli bilimsel araç ve metotlardan yararlanma gereksinimi o ölçüde artmaktadır. Felsefi ve sosyolojik görüşler, büyük sistemler üzerinde yapılan teorik ve uygulamalı araştırmalar, biçimlendirilmiş veya biçimlendirilmemiş modeller oluşturma metotları temeli üzerinde, insanla ilgili genel sorunların tümüyle araştırılması için yeni bir bilimsel araç olan global model oluşturmaya başvurulmaktadır.

★

Global modeller oluşturma, gerçeğin tanınmasının özel bir tarzıdır, ve doğal olarak, çeşitli doğa ve toplum bilimlerinin hazırladığı teorik görüşlerin tümüne dayanmaktadır, ama her model gibi nitel teorik analizden kökten farklıdır.

Bilgi edinme metodu olan modeller oluşturma, bilimsel olgu ve sonuç-

ların tamamlanması ve sıralanması olan teori ile yarışacak durumda değildir. Ondan ancak, şu veya bu nedenle bir teori oluşturulamadığı durumlarda yararlanılmaktadır. Bu gibi durumlarda bilimin, sadece modeller oluşturma olgularının yasal, tekrarlanan unsurlarını tanımlama ile yetinmesi, bunlara teorik bir açıklık getirmekten uzak kalması gerekir.

Modeller oluşturma, global gelişmenin çözümlenmesinde en geniş açılara sahip bir metod halini almaktadır. Global gelişme henüz matematik titizlikle biçimlenmiş bir teori olarak belirlenmemekte, bu ise dünyadaki gelişmelerin gerçek dinamiğinin bu gelişmelerin modelleri üzerinde yer almasını zorunlu kılmaktadır. Şu da var ki, global sistemin işleyişi ve gelişme eğilimlerindeki değişikliklerin izlenmesine ve bu temele dayanılarak insanın buna karşı pratik tutumuyla ilgili stratejinin çizilmesine olanak tanıyan da bu durumdur.

Modeller oluşturmada çeşitli yaklaşım ve metotlara başvurulmaktadır. Örneğin bazı durumlarda, incelenen nesnelerin somut benzeri olan ve şu ya da bu deneyde kullanılmasını sağlayacak ölçüde küçültülmüş fiziksel modellerden yararlanmak olanaklıdır. Fakat global sistem gibi karmaşık ve çok faktörlü deneyimlerde benzerliği sağlayacak fiziksel ve maddesel modeller kullanmak olanaksızdır. Bu gibi durumlarda, bilgi edinme sürecinde, benzer rolünü ancak matematik model, yani dünyadaki en önemli süreçlerden bazılarını tanımlayan denklemler sistemi kullanılabilir.

Global süreçlerin izlenmesi için matematik modelin seçilmesi, sürecin incelenmesi biçimini de belirlemektedir: Bu modelin dinamiği elektronik hesap makinesinde işlenmesinden sonra ortaya çıkmaktadır.

Fakat elektronik hesap makinesiyle incelenen global model ne kadar karmaşık ve ince olursa olsun, araştırmacı ile karşılıklı olarak etkileşim edemez ve geçerli sonuçlar veremez. Modelin yönetilmesi gereklidir ve ondan faydalanılırken diyalog ilkesine dayanılmalıdır. Araştırmacı sorular «sorar» ve kendisini ilgilendiren parametredeki değişimleri izler. İnsanın alete soru sorması, global modelin parametredeki değişikliklere göre göstereceği gelişmelerin olası biçimini alan ve senaryo adı verilen unsur yardımıyla sağlanmaktadır. Modeldeki parametrede görülen değişiklikler şu tip sorularla belirlenir: «Eğer şu olursa, nasıl bir sonuç meydana gelir...?» Örneğin: «Eğer yeryüzünde silâhlanma harcamaları yılda % 5 oranında azaltılırsa, 20 yıl sonra insanların yaşamından ne gibi değişiklikler olabilir?»

Modelle «görüşmeleri» kolaylaştırmak için (ki böylelikle bu iş bir uzman işi olmaktan çıkmaktadır) araştırmacılar birkaç tip senaryo hazırlamaktadır ki, bunlar en önemli sayılan süreçlerin gelişmesini ve sistemin en önemli elemanlarının değişme olasılıklarını karakterize etmektedir. Elektronik hesap makinesiyle kurulan diyalogda bu gibi senaryolar için değişik bir

zaman aralığı belirlenebilmekte, her birinin kapsadığı parametreler değiştirilebilmektedir. Hesaplamaların tamamlanmasından sonra, elektronik hesap makinesinin ekranında seçilen gelişme değişkeninin sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç sözlü olarak belirtilebildiği gibi, grafik veya çizelge biçiminde de gösterilebilir. Karşılaştırma yapmak amacıyla ekranda daha önceki hesaplamaların sonuçları da gösterilebilir.

Marksist araştırmacıların **global model oluşturmaya karşı** tutumlarını ortaya koyarken, metodun kendisi ile bu metodun yardımıyla burjuva bilim adamlarınca hazırlanan global modeller sorunu arasındaki ayrımı açıkça belirtmeliyiz.

Bu modellerin eleştirilmesi ve bunların gerici sosyal-politik tutum ve sonuçlarının reddedilmesi, global model oluşturma metodunun olumlu bir şekilde değerlendirilmesine engel değildir. Tersine, bu, metodun Marksist-Leninist konumlardan kalkınarak verimli olarak uygulanmasının koşullarından biridir.

Marksist araştırmacıların global model oluşturma sorunlarına gösterdikleri ilgi ve dikkat birçok nedenlere bağlı bulunmaktadır.

İlk olarak şunu belirtmeliyiz ki, yeni metodun çekiciliği şundan ileri gelmektedir: Bu metod global, yani yapıları gereği insana özgü genel sorunların incelenmesi için meydana getirilmiştir.

Tarihsel süreçte yer alan insana özgü genel faktörler sorunu, dünyanın tüm insanlığın çıkarları temelinde, devrimci yönde değiştirilmesi zorunluluğu komünistler için hem ideolojik-teorik, hem de pratik-politik çalışmaları bakımından özel bir önem taşımaktadır. Marksist-Leninist öğretide toplumsal gelişmenin sınıfsal irdelenmesi, proletaryanın dünya ölçüsündeki tarihi görevinin ortaya konması, insana özgü genel sorun ve süreçlerin incelenmesine, insanlığın komünist toplumsal-ekonomik formasyonun gelişmesine bağlı olarak güçlendiği fikrinin işlenmesine bağlıdır.

Bu fikir ilk olarak «Alman İdeolojisi»nde yer almıştır. ⁽¹⁾ Bu yapıtta komünist toplumun kurulmasının dünya çapındaki tarihsel önemi belirtilmektedir. Bu fikir Marksizm-Leninizm klasiklerinin daha sonraki birçok yapıtlarında geliştirilmiştir. Bugün global model oluşturma metodlarına göre incelenen sorunlar komünistlerin insanlığın tarihi gelişmesi ile ilgili olarak belirledikleri açınımlar için onların formüle ettikleri politika için yararlıdır. SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri ve SSCB Yüksek Sovyeti Prezidyumu Başkanı L. İ. Brejnev bununla ilgili olarak şunları söylemiştir: «Zamanımızda dünya toplumsal açıdan homojen değildir, farklı toplumsal

(1) Bkz. Marks-Engels, Yapıtları, Dietz Verlag, Berlin, 1959, c. 3, s. 33–36.

düzenlere sahip devletlerden oluşuyor. Nesnel olgu budur. Dünyanın sosyalist kısmı iç yaşamındaki gelişmelerle ve uluslararası ilişkilere karşı yaşadığıyla insanlığın karşı karşıya bulunduğu büyük sorunların hangi yoldan çözülebileceği konusunda iyi örnekler veriyor. Fakat, kuşkusuz bu işi bütün insanlık adına çözmesi olanaklı değildir. Bu alanda her bir ülkenin halkı için saptanmış hedeflere yönelik çabalar harcanmasına, bütün ülkelerin ve halkların geniş ve yapıcı bir işbirliği kurmalarına gereksinme vardır.»⁽²⁾

İkinci olarak, global model oluşturma, çağımızın baş çelişkisinin, kapitalizmle sosyalizm arasındaki çelişkinin farklı parametreler üzerinden incelenmesine yararlı metotlardan biri olarak ilginçtir.

Kapitalizmle sosyalizm, iki toplumsal sistem arasındaki karşıtlık, global bir topluluk olan insanlık sisteminin tüm yapılarında yer almaktadır.

Kişisel düzeyde ise, insanın kapitalizmde çok çeşitli yabancılaşması ile, sosyalizm ve komünizm koşullarında, bu yabancılaşmanın, kişinin uyumlu olarak gelişmesi yoluyla ortadan kaldırılması, eksiksiz bir insan yetiştirilmesi eğilimleridir.

Şu veya bu toplum ölçüsündeki toplumsal süreçler düzeyinde bunlar, kapitalizme özgü, toplumsal eşitsizliğin derinleşmesi, özel iyelik temeli üzerine kurulan ekonominin kendiliğinden ve orantısız olarak gelişmesi eğilimleriyle, bunun tam zıddı sosyalizme özgü eğilimlerdir; yani gittikçe daha tam bir eşitliğin gerçekleşmesi ülküsü, üretim araç ve aletlerinin toplumsal iyeliği temelinde ekonominin planlı ve dengeli gelişmesi ilkesinin gitgide daha eksiksiz olarak gerçekleşmesi eğilimleridir.

Ülkeler ve halklar arasında ilişkiler düzeyinde ise, bu, gerginliği ve az gelişmiş ülkelerde yenisömürgeciliğin sömürsünü sürdürmek (ki bunun sonucu olarak bu ülkelerde geri kalmışlık süregenleşmektedir) eğilimiyle yumuşama, eşitliğe ve karşılıklı yarara dayanan bir işbirliğini sağlama eğilimi arasındaki savaşımdır. Bu eğilimler dış politikaya, kapitalizmle sosyalizm arasındaki savaşım şeklinde yansır.

Çeşitli toplumlarla doğa arasındaki ilişkiler düzeyine gelince, bu, en yüksek kâr hırsı üzerinde kurulmuş kapitalist ekonominin özellikleri olan doğa kaynaklarını çarçur etme, çevrenin kirlenmesine yol açma eğilimleriyle, bunun tam karşıtı olan, insanın, toplumun tüm üyelerinin, mutluluğunu sağlamayı baş amaç edinen sosyalist halk ekonomisinin eğilimleri olan çevreyi koruma, verimli duruma getirme, doğal kaynaklardan rasyonel olarak yararlanma eğilimleridir.

Üçüncü olarak, Marksist araştırmacıların global model oluşturmaya ilgi

⁽²⁾ Bkz. L. İ. Brejnev, Lenin'in Yolunda, Moskova, Politizdat, 1978, c. 6, s. 598.

duymalarının bir nedeni de, bu bilimin başlıca görevlerinden birinin dünyanın gelişmesindeki alternatifleri ortaya çıkarmak olmasıdır.

Gerçeğin önceden yansıtılmaya çalışılması, tarihsel gelişmenin yasalarını bilimsel açıdan gözönünde bulundurma temeline dayanarak, dünyanın işçi sınıfı ve tüm emekçilerin çıkarları adına devrimci yoldan değiştirilmesi görevini ortaya koyan Marksizmin ayrılmaz parçasıdır. Marksizmin, diğer araçlarla incelediği sorunları ele almakta yeni bir metot olan global model oluşturma, Marksist-Leninist bilim sisteminde yer almakta ve bu sistemin uygulanan bir ögesi haline gelmektedir.

Global model oluşturmanın son derece önem taşıyan metodolojik temelini, sistemli yaşama oluşturmaktadır.

Burjuva bilim adamları bunu kendi bilimsel başarıları olarak göstermeye kalkışmakta, ilkelerinin XX. yüzyılın ortalarında tespit edildiğini iddia etmektedirler. Oysa sistemli yaşamda, sistemlilik ilkesinin kendisi de, temel unsurlarıyla, bundan yüzyıl önce K. Marks ve F. Engels'in yapıtlarında işlenmiştir.

Örneğin, Kapital'de Marks, kapitalist sosyal-ekonomik formasyonları irdelerken, sistemlilik ilkesini (gelişme ilkesi ile diyalektik birlik kurarak) kullanmakta ve böylelikle sistemli yaşama büyük katkıda bulunmaktadır. Daha sonraları, nesnel gerçeğin çeşitli sistemlerini inceleyen bilimin yeni başarılarının genelleştirilmesi temeline dayanılarak geliştirilen bu ilke global modelleştirmenin başlangıcını oluşturmuştur.

Marksist-Leninist öğretisi, global modellerin meydana getirilmesi metodolojisinde de ne kadar önemli bir yer aldığını göstermektedir.

Temel öğelerin – kurulacak sistemin parametrelerinin – seçilmesi ve bu öğelerin bağlarının ve bağımlılıklarının kavramsal bir şekilde doğrulanması model oluşturmanın başlangıç evresidir. Daha sonra ise modelin elektronik hesap makinasında matematik olarak oluşturulup yeniden çizilmesi gelir.

Fakat model, nesnel gerçeğin bir benzeri, bir yansıması olduğu için, onun sadece belirli karakteristiklerini kapsayabilir (çünkü modelleştirilen görünümün çerçevesinin genişlemesi halinde modelin etkisi önemli ölçüde azalmaktadır). Bu konuda ortaya önemli bir sorun çıkıyor: Modelde yenden oluşturulan parametrelerin hangi ilkeye göre seçileceği. Global modellerin temel faktörlerinin seçilmesindeki ilkeleri araştırmacıların ideolojik ve teorik anlayışları belirliyorlar. Örneğin burjuva araştırmacılar tarafından hazırlanan modeller sınırlı sayıda sorunu kapsamaktadır. Bu ise çok ciddi bir hesap hatasıdır, çünkü böylelikle modelin aslına uygun-

luğunu sağlayan birçok önemli sorunların biryana itilmesi tehlikesi doğmaktadır. Açığıdır ki çevrenin korunması, doğal kaynakların yağmalanması, yiyecek maddeleri sıkıntısı çekilmesi gibi sorunlar önemli olmakla birlikte, yeni bir dünya savaşının önlenmesi, uluslararası ekonomik ilişkilerde eşitlik sağlanması, sosyal adaletsizliği yaratan sömürünün ortadan kaldırılması vb. gibi toplumsal, ekonomik ve politik sorunlar bütününden yalıtılmış olarak bilimsel çözülemeye kavuşamaz. Ama bu faktörler, şimdiye kadar hazırlanan modellerin yapısında yer almamıştır; çünkü bu modeller için parametre seçimi, burjuva dünya görüşü, burjuva ideolojisi ilkelerine göre yapılmaktadır. Bu faktörlerin seçilmesine yalnız Marksist-Leninist öğretisi olanak sağlamaktadır.

Burjuva bilim adamlarının hazırladıkları global modellerde dünyanın bölgelere bölünmesinde kullanılan ilke için de daha iyi birşey söylemek mümkün değildir.

Forester ile Midauz'un modellerinde genellikle dünya, bölgeler arasında fark gözetilmeyen, bölünmez bir bütün olarak alınmaktadır. Daha sonraki modellerde bu ilkel noksanlık kısmen ortadan kalkmaktadır. Erera'nın Latin Amerika modelinde dört bölge, Mesaroviç-Pestel modelinde on, Leontiyef'in modelinde ise onbeş bölge belirlenmektedir. ⁽³⁾ Fakat bu bölgeleştirme öncelikle, kaynaklarla ilgili coğrafya göstergelerine ve kişi başına düşen gelir gibi bazı diğer somut ekonomik göstergelere göre yapılmıştır.

Oysa bilindiği gibi Marksistler için bölgelere ayırmada başlıca üretim araçlarının iyelik biçimi, toplumun toplumsal yapısı gibi toplumsal ve ekonomik ölçütleri ön plana almak gerekir. Bütün diğer önemli ölçütlerin de ek olarak gözönünde bulundurulması gereklidir.

Burjuva bilim adamlarının global modellerindeki bölgeleştirmenin diğer bir hatası da, bölgelerin değişmez gibi gösterilmesidir. Oysa çağımızda dünya gitgide daha dinamik bir durum almaktadır. Ekim Devrimi insanlığın sosyalizme, komünizme geçişi dönemini açtı ve hiç kuşku yok ki, bu yola koyulan halklar birbirini izleyecektir. Global bir gelişme modelinin hazırlanmasında çağımızın dinamikmi gözönünde bulundurularak, gerektiğinde bölgelerin sayısı da, bileşimi de değiştirilebilir.

Aynı bir bölgenin yapı modeline hiç de daha az önemli olmayan şeyler eklemek gerekir. Bölgelerde nüfus sayısı, doğal kaynaklar, sanayi ve tarım üretimi ve benzeri gibi artık geleneksel sayılan elemanlar belirtilmelidir. Fakat modelin daha gerçek olabilmesi için yapısında toplumsal, kültürel ve politik süreçler de yer almalıdır. Bu süreçlerin bölgelerin modellerinde

⁽³⁾ Bkz. Latin American World Model, Buenos Aires, 1974; M. Mesarovic. — E. Pestel, Mankind at the Turning Point, New York, 1974; W. Leontief, The Future of the World Economy, Birleşmiş Milletler, 1978.

belirtilmesi, global gelişme modelini Marksist açıdan hazırlayan uzmanların önünde duran çok karmaşık bir görevdir.

Bölgelerin modellerinde «yönetim mekanizması» gibi bir elemanın yer alması son derece önemlidir. Bu elemanın içeriği (amaçları, metotları, yapısı) kapitalist ve sosyalist ülkeler açısından büyük bir farklılık göstermektedir.

Global modeller sisteminin temelini oluşturan parametrelerin başlangıçtan seçilip yerleştirilmesi bu modellerin senaryo olanaklarını belirlemektedir. Dünya görüşü ve metodolojik yaklaşımın derin etkisi global modelleştirmenin bu yanında da yansımaktadır.

Özellikle burjuva araştırmacıları tarafından hazırlanan global modellerdeki teorik temel noksanlığı, ileri gelen bir noksanlık da, senaryo olanaklarının kısıtlılığı şeklinde kendini göstermektedir. Bu yapı ve içerikteki modellerle ancak, nispeten dar bir çerçeve içinde kalan somut ekonomik, demografik, doğal ve diğer bazı faktörlerdeki değişikliğin değişik biçimlerini yansıtan senaryolar hazırlanabilir. Bu gibi modeller üzerindeki toplumsal ve politik faktörleri devreye sokup, senaryolarla araştırmalar yapılması pratikte olanaksızdır.

Örneğin Forester ile Midauz, modelleri üzerinde deney yaparken, varolan eğilimler karşısında akla uygun strateji olarak bir «büyüme hızı sıfır» stratejisine vardılar. Ama ideolojik konuları yüzünden bu eğilimlerin, ekonominin yönetimindeki toplumsal mekanizmaların kökten değiştirilmesi yoluyla değişikliğe uğratılıp uğratılmayacağı sorusunu sormadılar.

Sovyet uzmanları Forester'ın «Dünya-2» adlı modeliyle oldukça inandırıcı bir deney yaptılar. Deneyimler sırasında şu sonuca varıldı: Yatırımların planlı olarak bölüşülmesi mekanizması bu modele uygulanırsa toplu bir felâketten kaçınma olanağı ortaya çıkmaktadır. (4) Hiç kuşku yok ki bu mekanizma kapitalist ekonomiye değil, sosyalist ekonomiye özgüdür. Söz konusu modeli hazırlayanların bundan kaçınmasının nedeni de budur.

Marksist araştırmacılar model oluşturma sistemine toplumsal ve sosyal-politik faktörlerin katılmasının gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Ve bu görevi yerine getirmek için Marksist-Leninist öğretinin gerek genel, gerekse özellikle bu sorunla ilgili ilkelerine dayanmaktadırlar.

(4) Bkz. V. Gelovani ve diğerlerinin, Forester'ın dinamik global modelinde, yönetimin bir görevi konusunda yaptıkları araştırma: SSCB Bilimler Akademisi Raporları, 1975, 8220, fasikül 3.

Nitekim toplumsal ve politik süreçlerin senaryolar aracılığıyla incelenmesi sadece ilk bakışta metodolojik bir yenilik sayılabilir. Aslında bu yaklaşımın teorik-metodolojik temelleri Marksist-Leninist öğretinin kurucuları tarafından kaleme alınan yapıtlarda yer almıştır. V. İ. Lenin, komünist partisinin devrimci savaş stratejisini ve taktiğini biçimlendirirken bunların incelenmesine ve uygulanmasına özel bir önem vermiştir.

Lenin'in ilk Rus devrimi yıllarındaki faaliyetlerini gözden geçirelim: Yıl 1905. Bolşeviklerin önderi sosyal-demokratların geçici devrim hükümetinde yer almaları konusunda menşeviklerle savaş halindedir. Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi'nin III. Kongresi'nde ve daha sonra Demokratik Devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği adlı yapıtında Lenin, Menşeviklerin böyle bir hükümete katılmanın partinin ödün vermesi demek olduğu, bunun partiyi yığınlardan uzaklaştıracağı cinsinden kısır «delilleri»ni reddederek hükümete katılmanın zorunluğunu kanıtlıyor ve şunları belirtiyor: «Rusya'daki burjuva-demokratik devrimi için iki yol vardır: Ya iş, devrimin çarlık üzerinde kesin etkusuyla sonuçlanacak, ya da böyle bir zafer için gereken güç yetmeyecek ve iş çarlığın burjuvazinin en tutucu katlarıyla yapacağı pazarlıkla sona erecektir. Bu sorunun çözümünü «çeşitli toplumsal güçlerin eylemlerinin nesnel birleşimi belirleyecektir.»⁽⁵⁾

Bu güçler hangileriydi? Bunların karışımı ve niteliği daha devrimden önce yapılan teorik irdelemelerle ortaya konmuştu. Bununla beraber, şunları belirtmek hiç de boşuna olmaz: V. İ. Lenin, 1905 yılının Temmuz ayında, yani «İki Taktik ...» yapıtını kaleme almadan biraz önce, somut duruma yeniden gözden geçirerek, yayınlamak için değil de, sorunu kendisi için aydınlatmak amacıyla, bir geçici devrim hükümetinin kurulması olasılığı karşısında başlıca toplumsal güçlerin nasıl bir tutum alacakları konusunda şöyle bir «tablo» (aslında senaryo) hazırlamıştır:

«Güncel durum, Çarlık sanki Petersburg'da ezildi. Mutlakiyet hükümeti yıkıldı, ezildi, fakat öldürülmedi, yokedilmedi, kökü kazınmadı.

Geçici devrim hükümeti halka çağrıda bulundu. İşçiler ve köylüler girişimlerde bulunuyorlar. Tam özgürlük ...

Daha sonra, kurucu meclis. Eğer halk ayaklanırsa, o ...⁽⁶⁾ (hemen olmasa bile) çoğunluğu elde edebilir (köylüler ve işçiler). Ergo⁽⁷⁾ proletaryanın ve köylülüğün devrimci diktatörlüğü ...

Eğer devrimci diktatörlük sorunu Marksist açıdan incelenirse, onu sınıf savaşımının irdelemesine vardırmaq gerekir.

Ergo. Hangi ana toplumsal güçler hesaba katılmalı?

⁽⁵⁾ V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, c. 9, s. 50.

⁽⁶⁾ Elyazmasında bu kelime okunamamıştır, (R. N.)

⁽⁷⁾ Demek ki, dolayısıyla. (R. N.)

Ordre de bataille? ⁽⁸⁾

- a) bürokrat-asker-soylu ögeler ... artı halk yığınları arasındaki işlenmemiş elemanlar ...
- b) az veya çok büyük burjuvazi, ılımlı-liberal ...
- c) küçük-burjuva ve köylü tabakası ...
- d) proletarya ...

Savaşın hedefi = cumhuriyet (buna bütün demokratik özgürlükler, program, ve ciddi toplumsal reformlar dahil).

- a) tam karşı olanlar.
- b) anayasadan yana, cumhuriyete karşı 1/2-1/2. (Pazarlık unsuru).
- c) devrim-evresinde cumhuriyetten yana (sıkı bir şekilde değil) (savaş-taki kaypak elemanlar).
- d) tamamiyle ve kesinlikle cumhuriyetten yana.» ⁽⁹⁾

V. İ. Lenin'in yapıtlarında bu türden bir hayli not – aslında senaryolar – yer almakta ve bunlar metodoloji bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Bu önem sadece partinin pratik ve politik eylemleri için değil, matematik bir model aracılığıyla irdeleme yapılmasını amaçlayan, global veya bölgesel, toplumsal ve siyasal süreçlerin senaryolarının oluşturulmasının bilimsel bir şekilde biçimlendirilmesi için de geçerlidir. Global gelişme modellerinin oluşturulması için aslına uygun senaryolar ancak Marksizm-Leninizm klasiklerinin metodolojik çalışmalarına dayanılarak hazırlanabilir

Marks, Engels ve Lenin'in bıraktıkları mirasın bu yanını öğrenmekle varılacak olan önemli bir sonuç şudur: Dünya çapındaki gelişme sürecinin modellerinin oluşturulması sisteminde şu veya bu ülkenin ya da bölgenin sosyal-politik ve diğer süreçlerinin yön ve tempolarını etkileyen temel güçlerin dağılışı ve karşılıklı ilişkilerinin incelenmesine olanak sağlayan planlar hazırlanması olasılığı gözönünde bulundurulmalıdır. Bu da ilgili parametrelerin model oluşturma sisteminin sadece biçimlendirilmemiş değil, biçimlendirilmiş kısımlarına da – yani matematik modelin kendisine de – uygulanmasını gerektirmektedir.

Hiç kuşku yok ki bu istemin yerine getirilmesi son derece güç bir görevdir. Ama bunun gerçekleştirilmesi olanaklıdır ve Marksist araştırmacılar bu yönde çalışmalara başlamışlardır.

⁽⁸⁾ «Hangi savaş düzeni?» Aslında metinde de fransızcadır. (R. N.)

⁽⁹⁾ V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, c. 8, s. 542-544.

Dinamik olan, olaylarla dolu bugünkü dünyamızda global modeller oluşturma yöntemi geniş çaplı politik durumların hızla irdelenmesinde önemli bir ek araç durumuna gelebilir.

Bu metodun üstün yanı, şu veya bu politik olayın alınan kararlara, seçilen taktiğe göre gelişme tablosunu önemli ölçüde gerçeğe uygun bir şekilde elde etmeyi sağlamasıdır. Böylelikle çözüm yollarının çeşitli varyantlarının sonuçlarından oluşan geniş yelpazeyi daha büyük bir güvenle irdeleyip değerlendirebilir, böylelikle de en işimize gelen çözüm yolunu seçeriz. Bununla beraber model oluşturmanın şimdiki rolünü büyümek son derece tehlikeli bir hayal olabilir. Yapılan veya yapılacak olan değişikliklerin toplumsal anlamını ortaya koymak, bunların giderek gelişmesindeki doğrultuyu belirlemek gibi sorunlar ancak Marksizm-Leninizm'in teorik ve metodolojik ilkeleri temelinde çözülebilir.

★

İnsanlığın tarihsel gelişmesindeki global sorunların öneminin artması ve bu sorunları etkileyen, kendiliğinden gelme ve yönetilemez bir gelişmeden, sıkı bir toplumsal denetim altında bulundurulmuş ve tüm insanlık için önem taşıyan amaçlara hizmet eden gelişmeye geçilmesi zorunluluğu, global model oluşturmanın geliştirilmesini çağdaş bilimin ivedi ödevlerinden biri haline getirmektedir.

Global modeller oluşturma metodlarının hazırlanması ve uygulanması sadece teorik bakımdan değil, komünistlerin uzun erimli görevleri bakımından olduğu gibi, barış ve sosyalizm uğrunda günlük savaşları bakımından da, pratik ve politik açıdan önem taşımaktadır. Bu durum Marksist araştırmacıların bu alanda, bununla ilgili teorik ve metodolojik sorunları Marksist-Leninist öğretinin temel ilkelerine göre çalışmalarını gerektirmektedir. SSCB ile diğer sosyalist ülkelerde bu sorunlar bütünü üzerinde araştırmalara girişilmesi bu çok önemli ve gerekli işin başlangıcını oluşturmaktadır.

Kültür' Değerler Sistemi, Yaşam Biçimi

Bela Köpetzi

*Akademisyen, Macar Bilimler Akademisi Prezidyumu
Genel Sekreter Yardımcısı*

Macar bilim adamları araştırma çalışmalarında, kültürle yaşam biçiminin birbirini etkilemesi, sosyalist toplumda değerler ve gereksinimler sisteminin oluşması, okulların rolü, yığınsal kültürün yeri gibi sorunlara önemle eğilmektedirler. Biz bu sorunları, ülkemizde gelişmiş sosyalist toplumun kurulması görevine sıkı sıkıya bağlı olarak ele almaktayız. Bu yazıda son zamanlarda Macaristan'da yapılan araştırmalardan bir kısmının sonuçlarını sözkonusu edeceğiz.

Bilindiği gibi kültürün birçok tanımlamaları vardır. Bu kavrama, duruma bağlı olarak, Marksistler de çeşitli anlamlar vermektedirler. Bazıları kültürü tinsel değerlerle bir tutmakta, kimileri de yalnızca edebiyat ve sanata bağlamaktadırlar. Kanıma göre bu dar çerçeveyi benimsemek doğru değildir, çünkü bu tanımlamalarda birçok önemli karşılıklı ilişkiler gözönünde bulundurulmamakta ve kültürün hümanist ve toplumsal görevleri sınırlandırılmaktadır. Bana göre kültür hem tinsel hem de maddesel değerlerin tümünü kapsamaktadır ve sosyalizmdeki amacı, kişinin gelişmesini sağlamaktır. Başka bir deyimle kültür toplum üyelerinin yalnızca bilgi düzeyini ve estetik zevkini değil, aynı zamanda onların dünya görüşünü, tutumlarını ve yaşam biçimini de etkilemektedir.

«Yaşam biçimi» kavramı tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Fakat ne biçimde yorumlanırsa yorumlansın, kültürle bağları temel olarak ele alınmaktadır. Macar sosyologlarının, uzun tartışmalardan sonra vardıkları sonuca göre, yaşam biçimini insanlar, sistem olarak çalışma ve davranışlarıyla, yaşam anlayışlarıyla, çeşitli gereksinimlerini karşılama yoluyla, şu veya bu ölçüde bilinçli olarak çizmektedirler. Elbette ki yaşam biçiminin oluşmasını ekonomik, politik, toplumsal ve doğal nesnel etkenler de etkilemektedir. Ama bu alanda, kültürün etkisini küçümsemek yanlış olur, çünkü yaşam biçiminin oluşmasında bilinç önemli bir rol oynamaktadır.

1977 yılının sonbaharında Macaristan'da kültürle yaşam biçimi arasındaki bağların incelenmesini amaçlayan bir uluslararası konferans düzenlendi. Konferansta bu bağın önemli olmasına karşın, yaşam biçimine nereye kadar ve hangi yöntemlerle, kültür kurumu sisteminin hangisiyle daha yetkinli etkide bulunabileceğimiz sorusunu her zaman yanıtlama olanağımızın olmadığı belirtildi.

Ülkemizde yapılan araştırmalardan anlaşıldığına göre, insanların tüketiminin yapısı, emeğin karakteri ve serbest zamandan yararlanma biçimi geniş ölçüde gördükleri öğrenime bağlıdır.

Son otuz yıl içinde Macaristan'da halkın genel öğrenim düzeyi önemli ölçüde yükseldi. 1960–1961'de yüksek okullarda okuyanların sayısı 44.600 iken, 1970–1971'de 80.500'e, 1976–1977'de ise 111.000'e yükseldi. Aynı yıllarda orta öğretime devam edenlerin, sayısındaki artış da sırayla şöyle oldu: 101.000, 179.000, 227.000. (1) Günümüzde Macaristan'da 15 yaşından büyük olanların % 60 kadarı 8 yıllık okul, % 18 kadarı orta öğretim, % 5,1'i de yüksek okul bitirmiş durumdadır.

Öğrenim düzeyindeki ayırım yaşamın «niteliğini» ya da biçimini etkilemektedir. Örneğin Macaristan Merkezi İstatistik Dairesi'nin (M. İ. D.) bazı vatandaş tabakalarının tüketimiyle ilgili verilerine bir göz atalım (Çizelge-1).

Çizelge-1

MACARISTAN'DA 1976 YILINDA NÜFUS BAŞINA DÜŞEN KİŞİSEL TÜKETİM HARCAMALARI (emekçi kategorilerine göre)

Harcamaların cinsi	işçiler		kooperatif üyesi köylüler		kafaemeğiyle geçinenler	
	Forint	Yüzde	Forint*	Yüzde	Forint	Yüzde
Kişisel gereksinimler harcamaları (Toplam)	21,402	100,0	21,141	100,0	29,256	100,0
Yiyecek maddeleri	9,038	42,3	9,445	44,7	10,051	34,4
Sanayi malları	7,625	35,6	7,242	34,2	11,336	38,8
Giyim	2,789	13,0	2,598	12,3	3,515	12,0
Uzun süre kullanılabilir mallar	1,950	9,1	1,993	9,4	3,039	10,4
Konut kuruculuğu, taşınmaz mallar	2,110	9,8	2,792	13,2	2,531	8,6
Kültürel-yaşamsal hizmetler	2,629	12,3	1,662	7,9	5,338	18,2
Kültür, dinlenme, eğlence	1,259	5,9	921	4,4	2,644	9,0

* Forint = Maçar para birimi

Kaynak: Kösponti Statisztikai Hivatal: «Hartzartasstatistika 1976»

(1) EYK'ne üye ülkelerin yıllık istatistiği, Moskova 1977, s. 411, 413.

Çizelge-1'de görüldüğü gibi çeşitli toplumsal grupların kültürel gereksinimler için yaptıkları harcamalar arasında önemli farklar vardır. İşçiler bu alanda % 5,9, köylüler ise % 4,4 oranında harcama yaptıkları halde, kafa emekçilerinde bu oran % 9'dur. Oysa bu grupların yiyecek maddeleri, ya da uzun süre kullanılabilir mallar alanındaki harcamaları arasındaki fark azdır.

Elbette ki vatandaşların toplumsal ve mesleki gruplara ayrılması öğrenim düzeyine sıkı sıkıya bağlı değildir. Böyle olsa da köylüler arasında öğrenim düzeyi en düşük düzeyde, kafa emeğiyle geçinenler arasında ise, en yüksek. Çizelge-1'de yer alan veriler kültürel gereksinimler için yapılan harcamaların bu düzeylere uygun olduğunu göstermektedir.

Kültürel istatistik verileri, halkın çeşitli katmanlarının kültürel istemleri arasında gözle görülür farkların bulunduğunu göstermektedir.

M. İ. D. 1974 yılının sonunda 8.600 Macar ailesinin kültürel çıkarları ile ilgili bir araştırma yaptı. Elde edilen veriler on yıl öncekilerle karşılaştırılınca, televizyonun ailelerin serbest zamanları üzerindeki rolünün önemli derecede arttığı anlaşıldı. Radyoya karşı ilgi aynı düzeyde kaldı. Yazınsal yapıtlar ve gazete okuyanların sayısı azaldı. Tiyatro ve sinemaya gidenlerin sayısındaki azalmanın daha da büyük oranlar aldığı görüldü. Çizelge-2'den anlaşıldığına göre, araştırmaya cevap verenlerden hemen de yarısının kültür kaynağını yığınsal haberleşme araçları oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra nüfusun % 24 kadarı sürekli olarak yığınsal yapıtlar okumakta, % 7'si tiyatroya ve konserlere gitmekte, % 3 kadarı – özellikle yaşlı kişiler – kültür hizmetlerinden hiç yararlanmamaktadır.

Ayrı ayrı tabakaların kültürel gereksinimlerini karşılamalarını özetlersek, tarım alanında kol emeğiyle geçinenlerin genel olarak radyo ve televizyonla yetindiklerini görürüz. Tarım dışında kol emeğiyle geçinenlerde, özellikle kalifiye işçilerde kültürel gereksinimlerin arttığı görülmektedir. Diplomalı kafa emekçilerinde ilgi çerçevesi çok genişleyerek, tüm kültür alanlarını kapsamakta ve en yüksek oranlara ulaşmaktadır. (Bkz. Çizelge-2).

Kişide kültürel ilgilerin oluşmasında okul belirleyici bir rol oynamaktadır. Bunu özellikle serbest zamanın kullanılmasıyla ilgili araştırmaların sonuçları ortaya koymaktadır.

Televizyon yayınlarını seyretme süresinin öğrenim düzeyine ne derece bağlı olduğu sorusunu yanıtlamak için Macar radyo ve televizyonuna bağlı araştırma merkezi özel bir anket düzenlemiştir. Gördüğümüz gibi, televizyon tüm katmanlar arasında yaygındır. Ancak bu anket, sekiz sınıftan daha az öğrenim görenlere oranla sekiz sınıflı okulları bitirenlerin 1,6, orta öğrenim görenlerin 1,9, yüksek öğrenim yapmış olanların ise 2,1 kat fazla televizyon seyrettiklerini göstermektedir.

Çizelge-2
MACARİSTANDA BAZI VATANDAŞ TABAKALARINDA
KÜLTÜRE KARŞI İLGI

Vatandaş kategorileri	100 kişi hesabıyla								
	Televizyon seyredenler	Radio dinleyenler	Gazete okuyanlar	Yazınsal yapıtlar okuyanlar	Sinemaya gidenler	Tiyatroya gidenler	Konsere gidenler	Müzelere gidenler	Kültür evlerine gidenler
Tarımdaki kol emeği işçileri	68	82	55	15	14	6	10	0	3
Tarım dışındaki kol emeği işçileri	86	89	76	41	36	14	12	3	7
Kalifiye işçiler	91	91	84	49	42	18	13	5	9
Diplomasız kafa emekçileri (üretim işleri yöneticileri dahil)	93	94	88	71	48	32	18	10	7
Yönetici kadrolar ve kafa emeği alanında çalışan diplomalı işçiler	90	95	95	85	51	42	31	22	12
Zanaatçılar	71	84	64	25	27	13	15	2	4
Öğrenciler	93	89	48	74	76	27	21	13	14
Diğer kişiler	72	82	56	22	15	8	10	1	2
Toplam (%)	84	88	70	46	38	18	14	6	7

Kaynak: Központi Statistikai Hivatal: «datok és ve'lemények 8.600 esalad lakaseészségügyi-és kulturalis helyzetéröl», 1976.

1974 yılında yapılan araştırmalar kafa emeğiyle geçinenlerden % 87'sinin, kalifiye işçilerden % 56'sının, tarım işçilerinin ise % 25'inin okumaya zaman ayırdıklarını ortaya koymuştur. Okumakla ilgili verilere, bu verilerin yardımıyla insanların kültüre yönelme ayrımını daha belirli bir biçimde ortaya çıkarmak için başvurduk.

Daha ayrıntılı araştırmalar, çeşitli kategorilere bağlı emekçilerin kültür eğilimleri arasında nitelik bakımından önemli farklar olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta, serbest zamanı kullanma veya bundan yararlanma yapısı karşılaştırıldığında bile, nicel değerlendirmede bu farklar göze

çarpıyor. Bu farklar herşeyden önce öğrenimdeki değişik düzeyden ileri gelmektedir.

Örneğin vatandaşların bilgi düzeyi ile ilgili araştırmaların gösterdiği gibi, cinsiyet, meslek, çevre gibi etkenlerin etkisine karşın tarih alanında olduğu gibi politika, ekonomi, coğrafya, doğa bilgisi alanlarında bilgi edinilmesinde genel öğrenim birinci dereceden önemli etkindir.

Aynı şey kendi kendine öğrenim yapmak konusunda da söylenebilir. Bizim değerlendirmelerimize göre sekiz yıllık öğrenim yapmış olanlardan % 34,5'inde okunanların benimsenmesi zayıf, % 57'sinde orta, % 8,5'inde iyi düzeydedir. Orta öğrenim görmüş olanlarda bu oran sırayla % 13,5, % 61 ve % 25,5'dir. Okunan metinleri özümlemeye iyi alışkanlıkların sistematik bir okuma yaparak, okulda tek başlarına çalışma yapma alışkanlığını kapmış olmaları şartıyla, daha yüksek bir bilgi düzeyine varmaları sağlanabilir.

Yaşam biçiminin oluşmasında okulun oynadığı rolün önemini, genel davranış normlarından sapma olaylarının incelenmesi de ortaya koymaktadır. Bundan bir süre önce M. İ. D. ile Macar komünist gençlik örgütü gençlerin toplumla kaynaşmaları konusunda ortak bir anket düzenlediler. Bu ankette, özellikle, genç insanların toplumumuz normlarından sapma davranışları ve genel eğitim hazırlığı düzeyi olayları arasındaki bağ incelenmiştir. Açıklandığına göre, bu normları bozanların, sekizinci sınıfı bitirmiş olanlara oranla iki mislinden daha fazlası sekizinci sınıfı tamamlamamış olanlardır. Doğal olarak, öğrenim düzeyi düşük olanlarca işlenen suçlar daha ciddi biçimler almıştır. Aynı zamanda bunlar arasında ergenlik çağına girmiş olanların % 4'ünün erkekler, % 2'sinin de kızlar olduğu görülmüştür.

Demek ki kültürün yaşam biçimi üzerindeki etkisinin her şeyden önce öğrenimle ilgili olduğu söylenebilir. Bu bakımdan halkın genel öğrenim düzeyinin yükseltilmesinin, okulda edinilen kültürün içeriğinin zenginleştirilmesinin önemi ortadadır.

Macaristan Sosyalist İşçi Partisi (MSİP) Merkez Komitesi'nin 1972 yılında aldığı özel bir kararda halk eğitiminin gelişmesiyle ilgili görevler belirlenmiş, bu arada okul programlarının içeriğinin çağımızın istemlerine cevap vermesi konusuna büyük bir önem verilmiştir. Aynı zamanda eğitim sisteminde reformların yapılmasını içeren önerilerin saptanması ve halk eğitimi sisteminin yetkinleştirilmesine yönelik kararların hazırlanması için pedagojik deneylerin yapılması ödevi verilmiştir. Şimdiye kadar, yeni ders programları ve yeni ders kitapları hazırlanmış durumdadır. Bunlar Macar Bilimler Akademisi'ne bağlı öğretim komisyonunun hazırladığı program tasarısının sadece bir bölümünü oluşturmaktadır. Günümüzün kültür-öğrenim istemlerine cevap veren bu program tasarısında, dil, matematik,

doğa bilimleri, tarih, toplumsal bilimler, estetik ve beden eğitimi gibi bütünleşmiş büyük bloklar çerçevesinde yapılması öngörülmektedir. Bu yaklaşım gelişmekte olan kuşakların doğa ve toplum bilimlerinde daha iyi yönlennemelerini, çeşitli bilim kolları arasındaki karşılıklı bağları daha derinden kavramalarını kolaylaştıracak, dünya görüşlerinin daha organik bir biçimde oluşmasını, kısacası gençlerin davranış ve yaşam biçimlerinin gerçekteşmesinde kültüre düşen görevin tam olarak yerine getirilmesini sağlayacaktır. Bilginlerin ve öğretim sistemindeki emekçilerin bundan sonraki ödevi uygun pedagojik metotlarla öğrenim sistemine uygun programlar hazırlamak olacaktır.

Kültürün gelişmesinden söz ederken sosyalist ülkeler için de güncel bir sorun olan yığınsal kültür konusu üzerinde durmamak mümkün değildir. Günümüz kapitalist toplumunda yığınsal kültürün nasıl bir rol oynadığı biliniyor. Yığınsal kültürü tüketim malı haline getirebilen kapitalizm, bu kültürü kendisini savunmada en önemli ideolojik araçlardan biri yapmayı başarmıştır. Yığınsal kültürün, sözkonusu ettiğimiz görevi ne kadar etkili bir biçimde yerine getirdiğini anlamak için, «yeni solcuların» protestolarını, kapitalist toplumun, çıkarları uğrunda kullanmayı başarabildiğini gözönünde bulundurmalıyız.

Sosyalist ülkelerde yığınsal kültürden söz etmek olanaklı mıdır? Benim kanıma göre, şu koşullar içinde olanaklıdır: Birinci olarak, yığınsal kültür, tüketim kültürü denen şeyle bir tutulmamalıdır, çünkü biz böylesini, ideolojik-estetik bir değer taşıyamaması ve kapitalizmin korunmasına hizmet etmesi dolayısıyla reddediyoruz. İkinci olarak, sosyalist toplumda yığınsal kültürün karşısında «seçkinler kültürü» yoktur.

Biz, doğal olarak, çeşitli kültür nimetlerinin benimsenmesi gibi, şu veya bu kültüre verilen değerin de birbirinden farklı olduğunu, kişisel bir nitelik taşıdığını ve birçoğ etkenlere bağlı bulunduğunu kabul ediyoruz. Böyle olsa da bu fark yüksek kültür değerlerinin herkesin malı olmasını önlememelidir.

Sosyalist düzenin büyük başarılarından biri de şudur: Sosyalizm kültürün demokratikleştirilmesini sadece ilân etmekle kalmamakta, toplumun tüm üyelerinin kültürün kaynaklarına ulaşabilmeleri için maddesel ve örgütsel koşullar sağlamakta ve böylelikle kültürü gerçekten yığınsal hale getirmektedir. Sosyalizmin yarattığı olasılıklardan herkesin yararlanması bambaşka bir sorundur. Sosyalist toplumda kültürü gerçekten yığınsal yapan diğer bir etken de, tüm halk katmanlarının kültürünün belirli ortak yanları bulunmasıdır.

Bundan bir süre önceki araştırmaların gösterdiği gibi Macaristan'da, kendi kültür düzeyini yükseltmek ve öğrenimini artırmak için, sekiz yıllık okulları bitirenlerin % 10'u büyük bir çaba harcamakta, % 30,4 orta

derece çaba göstermekte, % 60'ı az çaba harcamaktadır. Bu veriler, karışımızda emekçilerin çağdaş istemlere uygun olarak bilgi dağıcıklarını aralıksız doldurma ödevinin durduğunu, yaşamın onlardan genel öğrenim, mesleksel hazırlık istediğini göstermektedir. Bizim sözkonusu ettiğimiz yığınsal kültürün amacı halkın en geniş katmanlarının kültür bakımından yükselmelerini sağlamaktır. Bu da sadece öğrenim düzeylerinin yükselmesini değil, aynı zamanda dünya görüşünün, davranış ve yaşam biçiminin oluşturulmasını gerektirmektedir.

Sosyalist toplumda yığınsal kültürü başka biçimde anlayan görüşler de vardır ve kanımızca bunlar sözkonusu kavramın içeriğini bir hayli daraltmaktadır. Örneğin Polonyalı sosyologlardan A. Kloskovska yığınsal kültürü büyük yaygınlık kazanmış davranış normları ve örneklerinin bir toplama olarak tanımlıyor. Aslında gözönünde iki alan bulundurulmaktadır. Bunlardan birincisi «büyük tüketici yığınları için, az sayıda kaynaktan elde edilen aynı cins haberlerin yayılmasını» kapsamaktadır. Yani aslında yığınsal haberleşme araçları tarafından yayılan haberler sözkonusudur. İkinci alanda ise, «geniş yığınlar için aynı cins eğlenceler ve oyunlar» yer almaktadır.

Hiç kuşku yok ki, yığınsal haberleşme araçları, okuldan sonra, halkın kültür düzeyinin yükselmesinde çözümleyici bir rol oynamaktadır. Bunu bizim verilerimiz de doğrulamaktadır. Ne var ki yığınsal kültürü buraya bağlamak doğru değildir, çünkü okullarda öğrenilenlerin kültür üzerindeki etkisi belirleyicidir. Bize göre kültürün «geniş yığınlar için aynı cins eğlence ve oyunlar» tanımlanmasına sıkıştırılması da doğru değildir. Bu alanın yığınsal kültürün yapısında oynadığı rolü küçümsemek anlamına gelmez. Sosyalist düzende yığınsal kültürün karakteristik bir yanı, kültürün çeşitli biçim, eleman ve olguları arasında karşılıklı ilişkiler bulunması, toplumsal bilincin yer almasıdır ve bunların bir bütün olarak ele alınması gereklidir. Böyle olsa da bu söylenenler gerek yığınsal haberleşme araçlarının, gerekse genel olarak yine bu araçlarca yayılan serbest zaman kültürü adı verilen kültürün özel önemini azaltmaz.

Bizim toplumumuzda, daha önceki köylü veya işçi kültüründeki eğlence unsurlarından sadece kısmen yararlanılmaktadır ve öyle de olması gereklidir. Bugün Macaristan'da halk müziği yeniden çok popüler hale geldiği halde geniş yığınlar için «kent» eğlencelerinden olan operet gibi eğlence biçimleri, ya da modern batı müziği daha çekicidir. Bize göre şu veya bu kültür olgusuna sırf ayrı toplumsal sistemlere bağlı ülkelerin vatandaşları arasında yaygınlık kazandıkları için sert politik-ideolojik ölçülerle karşı çıkmak doğru değildir. Sorunun özü şu veya bu eğlence biçiminin sosyalist toplumun çıkarlarına uygun olup olmadığıdır. Sosyalist kültür, kendi temelinde dayanan ve doğal olarak daha önceki toplumların yarattığı kültür değerlerini gözönünde bulunduran yeni eğlence biçimleri

buluncaya kadar, sosyalist kültür devriminin amaçlarına eriştiğimizi söylememiz olanaklı olmayacaktır. Yeni kültür ancak, eğlence alanı dahil, toplumsal yaşamın tüm alanlarını kapsadığı zaman tam olarak gerçekleşebilecektir.

MSİP yığınsal kültür sorunlarına bu açıdan yanaşmaktadır. Bunu, Merkez Komitesi'nin 1974 yılında, kültür-öğrenim çalışmalarının görevleriyle ilgili olarak aldığı kararlar kanıtlamaktadır. MSİP yeni kültür değerlerinin doğması, bunların en geniş yığınlar arasında yayılması için gerekli olan tüm koşulları yaratmak için çabalar harcamaktadır.

Kültür sorunları toplumun çeşitli katman ve grupları tarafından tüm olarak kabul edilen değerler sistemine, değerler sistemi ise gereksinimler ve ilgiler sistemine bağlıdır. K. Marks, «Gereksinimlerin, tıpkı mamuller ve çeşitli emek alışkanlıkları gibi üretildiğini» (2) belirtmiştir. Gereksinimleri, toplumun teknik-ekonomik gelişmesinin düzeyi, geçmişin mirası, veya toplum üyelerinin yeni istem ve emelleri belirlemektedir. Her toplumda, egemen olan gereksinimler ve değerler sistemi yaratılmaktadır.

Sosyalist toplumun kuruluşundaki ciddi sorunlardan biri, tüm yaşam alanlarını kapsayacak bir gereksinimler ve değerler sisteminin miras alınmaması, alınamamasıdır. Ama sosyalizm kuruculuğunun çeşitli alanlarındaki uygulamalar ve kültür devrimi yeni bir gereksinimler ve değerler sisteminin doğmasına olumlu etkilerde bulunmuştur. Bu yeni sistem, emekçilerin yükselmekte olan politik bilincinde görülmekte ve edebiyat ve sanat yapıtlarında yankısını bulmaktadır.

Macaristan'da, halkın çeşitli katmanları için karakteristik olan değerler sisteminin incelenmesine büyük bir önem verilmektedir. Bu incelemelerden anlaşıldığına göre bugüne kadar halkın birçok temel gereksinimleri karşılanabilmiştir ve şimdi nicelik yerine niteliğin ön plana alınması gerekmektedir. Boyutların, niceliğin artmasında eksiklikler de vardır ki, bunlar özellikle alt-yapı alanında ve vatandaşlara konut sağlama işinde görülmektedir. Tüketim alanında da kendi sorunları vardır (örneğin fazla miktarda içki içme alkolizme yol açar). Bu cins yozlaşmalar ve bunun yanı sıra tüketim konusunda prestij sağlamak amacı, emeğe ve serbest zamana karşı sorumsuzca davranışlar dikkatimizi öznel etkenlere çekmektedir. Bu tür yozlaşmaları belirlemek için bu konuya özgü göstergeler hazırlamaya çalışmaya daha yeni başlamış bulunuyoruz.

Şimdi ülkemizde toplumun ayrı ayrı gruplarının maddesel, toplumsal, politik ve kültürel nimetler karşısındaki, kendilerinin dışında kalan çevrelerin karşısındaki öznel değerlendirmelerinin modellerini ve ayrıca bu değerlendirmelerin nedenlerini, dayandıkları temeli ve kaynağı belirleyecek araştırmalar yapılmaktadır. Marksist dünya görüşünün değerler siste-

(2) K. Marks ve F. Engels, Tüm Yapıtlar, c. 46, s. 18.

minin biçimlenmesi üzerindeki etkisini (bu etkinin her zaman bilincine varılmamasına karşın) ortaya koyan veriler elde edilmeye başlanmıştır. Öğrenciler arasında yapılan bir araştırmada değerler şöyle sıralanmıştır:

1. Öğrenim ve emek;
2. Sosyalist yurtseverlik;
3. Kollektivizm duygusunun gelişmesi;
4. Görev ve sorumluluk duygusu.

Bu genel kavramlar birçok şeyleri kapsamaktadır; bunların sıralanışı bile toplumumuzda değerler sisteminin olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Bununla beraber şunu belirtmek gerekiyor ki, sorulara cevap verenlerden birçokları sosyalist hümanizm, Marksist dünya görüşü konularında tam bir açıklığa kavuşmamışlardır; kendi kendini eğitime, fiziksel gelişme, serbest zamandan yararlanma konularında belirli bir tutumları yoktur ve bu da, bu değerlerin aydınlatılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar bugün Macar toplumunun tümü için karakteristik olan şu değerleri ortaya çıkarmaktadır: Yarına güvenle bakma, eşitliğin gerçekleşmesi emeli, sosyal adalet istemi, emek gereksinimi, toplum yaşamına katılma isteği, bilinçli kişisel gelişme. Doğal olarak bu değerlere toplumun çeşitli katman ve gruplarında aynı gözle bakılmakta ve uygulamada ayrımlı yansımaktadır. En büyük ayrımlar kişisel yaşamın değerlerini, aile yaşamına karşı tutumu, erkek ve kadın ilişkilerini, dostluğu ve iş arkadaşlığını, yaşam anlayışını kapsamaktadır.

Ülkemizde gentryizm⁽³⁾ üslubu, küçük burjuva etkileri, tüketim kültürü ideallerinin yayılması konularında yapılan tartışmalar gerçek kazanımlarla onların toplumsal değerlendirmeleri arasında belirli uyumsuzluklar olduğunu, yaşam biçiminde bazı çelişkileri ortaya koymaktadır. Biz burada da dayanak noktamıza dönüyoruz. Yaşam biçimi belirli değerler sisteminden yararlanmaktadır ve bu sistem alelâde bilinci etkileyen bilinçli dünya görüşüne dayanmaktadır.

Demek ki sosyalist yaşam biçiminin gelişmesi ve etkinleşmesiyle ilgili olarak çözdüğümüz ödevler Marksizmin, her şeyden önce bilimin, edebiyatın, sanatın en son başarıları temelinde, toplumsal yaşamın çeşitli alanlarında sosyalizm kuruculuğunda elde ettiğimiz deneyler temelinde, yaratıcı biçimde gelişmesini gerektirmektedir. Bu, eğitim-pedagoji çalışmalarının daha yüksek düzeye erştirilmesini, bu amaçla da ekonomik, politik, hukuksal ve kültürel etkenlerin tümünün kullanılmasını gerektirmektedir. Bizler yaşam biçiminin böyle bütünsel olarak oluşması yanışından henüz daha çok uzaktayız, ama bunlara ulaştığımız zaman, hiç kuşku yok ki kültür, yaşam biçimine en verimli etkilere bulunacaktır.

(3) Gentry: İngiltere'de küçük mülk sahibi soylulara verilen ad.

Tekelci Firmalar-Ahtapotlar

Tekeller kapitalist dünyanın baş egemeni olarak adlandırılıyor. Bu deyim günümüzde, her şeyden önce tekeller arasında en güçlü olan çokuluslu tekeller için geçerlidir. (1) Kendi ülkelerinin sınırlarını aşan bu çokuluslu tekeller, üretim güçlerinin önemli bir bölümünü başka ülkelere aktararak bu ülkelerde geniş bir şube sistemi oluşturmuşlar, pratikte kapitalist dünyayı kendi eylem alanları içine almışlardır. Avrupa kapitalist ülkeleri komünist ve işçi partilerinin, çokuluslu tekellerin eylemleri konusunda Brüksel'deki konferansından (1974) sonra yayınlanan bildiriye belirtildiği gibi, bu durum dev tekelere «emekçiler üzerinde sömürüyü daha da artırmak, emekçi yığınlarının çalışma ve yaşam koşullarını daha ağırlaştırmak için yeni ek olanaklar sağlamaktadır.» Bu bildiriye «çokuluslu ahtapot firmaların bu eylemleri, dünyanın kapitalist kesimindeki birçok ülkenin ekonomik, hatta politik bağımsızlığına dolaysız bir saldırı» olarak nitelendirilmiştir.

Okuyucularımızın isteklerini gözönünde bulundurarak dergi, bu sayısından başlayarak, merkezleri belli emperyalist ülkelerde bulunan çokuluslu tekel-lerin eylemleriyle ilgili istatistik veriler yayınlıyor.

ABD'de Çokuluslu Tekeller

Kapitalist dünyada çokuluslu tekellerin en yoğun olduğu ülke Amerika Birleşik Devletleri'dir (ABD). Dev tekellerin ezici (sayı bakımından) çoğunluğunun merkezleri ABD'de bulunmaktadır. Bunların sayısı İngiltere'dekilere oranla 6 kat, Federal Almanya Cumhuriyeti'ndekilere oranla 8 kat daha fazladır. (2) Ekonomik güç bakımından da en büyük tekeller yine ABD'dedir ve bunlardan sadece 12'sinin yıllık alış-veriş hacmi 10-50 milyar dolardır. ABD'deki 500 büyük şirketin ezici çoğunluğu çokuluslu tekel niteliğindedir.

Çokuluslu tekeller arasında «global» diye adlandırabileceğimiz dev tekeller ise birinci derecede önemi olan konumlara sahiptirler. Bunlardan

(1) Uluslararası çapta ekonomik çalışmaları, bir veya birkaç ülkenin mali sermayesini kontrolunda tutan bu dev tekel grupları günümüzde bilimsel literatürde değişik olarak adlandırılmaktadır: Çokuluslu, Uluslar-ötesi, Uluslarüstü. Bu yazıda dergimizce en çok kullanılan Çokuluslu Tekeller terimi alınmıştır.

(2) Un. Multinational Corporations in World Development, New York 1973, s. 127, 129.

her birinin sahip olduğu aktif sermaye bir dizi ülkenin ulusal gelirini kat kat aşmakta, ekonomik-ticaret işlemleri ise dünya kapitalist ekonomisinin tüm alanlarını kapsamaktadır. Örneğin «Exxon» 1972 yılında dünyanın 34 ülkesinde jeolojik araştırmalar yapmış, 34 ülkenin petrol işleme endüstrisine egemen olmuş, 100'den fazla ülkede sürüm işletmeleri bulundurmıştır: «IBM»nin 126 ülkede işletme ve büroları vardır; «Gulf Oil» 61 ülkede işletmeye sahiptir. «Mobil Oil», «Standart Oil» gibi firmaların yabancı ülkelerdeki işlemleri toptan alış-veriş hacminin % 80'ini oluşturmaktadır. (Bak: Çizelge-1)

Çizelge-1

ABD'NDEKİ 12 «GLOBAL» ENDÜSTRİ TEKELİNİN 1975 YILINDA YABANCI ÜLKELERDEKİ İŞLEMLERİ (milyon dolar)

Firma	Toplam	Yurtdışında	Yurtdışında (%)	Net kâr
Exxon	47,746	33,218	96,6	2,503
General Motors	35,725	6,807	19,1	1,286
Texaco	25,584	19,630	76,7	847
Ford	24,009	94,93	39,5	323
Mobil Oil	20,620	16,950	82,2	810
Standard Oil (California)	17,523	10,546	82,2	773
Gulf Oil	16,047	8,722	54,4	700
IBM	14,437	8,316	57,6	1,990
General Electric	13,399	3,747	27,9	581
Chrysler	11,598	5,569	48,0	—
ITT	11,368	5,900	51,9	254
Standard Oil	9,555	4,330	43,5	787

Kaynak: Fortune, Mayıs 1976; Industrial Manual, 1976; Public Utility Manual, 1976. Ayrıca adı geçen tekellerin finans bültenlerinden yararlanılmıştır.

Ancak sorun, adı geçen dev tekellerin diğer tekeller arasında baş yerleri almasında değildir. Bu tekellerin ekonomik-finans potansiyellerinin, öteki rakip tekellere oranla daha güçlü olması önemli bir olgudur. 1974'de, her birinin toplam cirosu 5 milyar dolardan fazla olan 49 dev kumpanyadan 24'ü ABD'nin «iş yaşamı»na egemendi.

Amerikan tekellerinin diğer yabancı rakiplere oranla üstünlüğü, her-şeyden önce bunların ekonomik yaşamın tüm alanlarında daha etkin bir denetim sistemi oluşturmalarından ileri geliyor. Bu da ABD tekellerine sürüm pazarı, hammadde kaynakları, daha elverişli üretim koşulları için öteki tekellerle boğuşmada çeşitli yöntemlere başvurma, bilimsel-teknik devrimin en yeni buluşlarından geniş ölçüde yararlanma olanakları sağ-lamaktadır. Sermaye yatırımları için kendi «ülke»lerinde değil de, yabancı ülkelerde daha elverişli koşullar aramak, dolayısıyla yeni aşırı kâr elde etme olanağı bulmak çokuluslu ABD tekellerinin yurtdışına yayılmasının başlıca amacını oluşturmaktadır.

Son yıllarda bu yayılma çok geniş boyutlar almıştır. 1961–1973 yılları arasında yurt dışında ABD tekellerince kurulan veya ele geçirilen işlet-melerin sayısı 5.476'ya yükselmiştir. Oysa söz konusu döneme kadar ABD tekellerinin yabancı ülkelerdeki işletme ve firma sayısı 1.445'di. (3) Dev tekellerin yurtdışındaki sermaye birikimleri ve üretim güçleri artık ülke içindekini aşmaya başlamıştır. Günümüzde ABD elektronik endüstrisi te-kellerinin toplam sermayelerinin % 75'i, petrol şirketlerinin % 50'si, kim-ya tekellerinin % 30'u ve geniş tüketim malları üreten tekellerin toplam sermayesinin de % 40'ı ABD sınırları dışında bulunmaktadır. (4)

Ayrıca, 60'lı yıllarda ve 70 yıllarının başlarında Amerikan tekelleri tara-fından kurulan yan şirketlerin en az % 60'ında hisse senedi şeklindeki sermayenin yüzde yüzünün bu büyük tekellerce yatırıldığını belirtelim. Bu şekilde, şimdi dış ülkelerdeki yan şirketlerin üçte ikisi (% 64,9'u) bu tekel-lerin kendi öz malıydı. Bu yan şirketlerin % 67'si gelişmiş kapitalist ülke-lerde, % 60,6'sı da gelişmekte olan ülkelerdedir.

ÇUT, yan şirketlerini en çok kâr getirecek faaliyet alanlarına «yerleştir-meye» dikkat ederler. Böylece, üretim süreci coğrafi açıdan, bölünmüş ve çeşitli ülkelere dağılmış duruma gelmiştir. Nitekim, en basit aygıtların, en basit maddeleri üreten ve çok sayıda iş gücü gerektiren işletmeler gelişmekte olan ülkelerde, iş gücünün ucuz olduğu ülkelerde yoğunlaş-mıştır. Halbuki, büyük yatırımlar ve muazzam teknolojilere başvurmayı gerektiren ürünlerin imali sanayileşmiş kapitalist ülkelerde, yani, yüksek nitelikte iş gücünün ve çok sayıda tüketicinin bulunduğu yerlerde yoğunlaşmıştır. Çokuluslu Amerikan tekellerinin sermayesinin ana uygulama alanı hep gelişmiş kapitalizm bölgesinde kalmakla beraber, gelişmekte olan ülkelerin tekel kârı kaynağı olmak bakımından taşıdıkları önem geç-tiğimiz son 5 yılda artmıştır. (Bak: Çizelge-2)

(3) The Columbia Journal of World Business, 1974, s. 102.

(4) R. Barnet, R. Müller, Global Reach, The Power of The Multinational Corporations, New York, 1974, s. 17.

Çizelge-2

	bütün bölgeler		gelişmiş ülkeler		gelişmekte olan ülkeler	
	1970	1975	1970	1975	1970	1975
Doğrudan yatırımların hacmi (milyar dolar)	75,5	133,2	51,9	91,1	19,2	34,9
Kârlar (milyar dolar)	8,2	17,6	4,5	9,7	3,0	7,5
Kâr normları (yüzde)	11,4	14,0	9,1	11,2	16,1	23,6

Kaynak: Survey of Current Business, Eylül 1976, Aralık 1971; US Direct Investment Abroad, Ağustos 1976.

Çizelge-3

ÖNDE GELEN 12 AMERİKAN TEKELİNİN YABANCI ÜLKELERDEKİ GİRİŞİMLERİ

Şirketler	Mevduat (milyon dolar olarak)				
	Toplam tutar	Toplam gelir (Dış ülkelerde)			
		Dış ülkelerdeki tutar	(%)	(milyon dolar olarak)	Net kâr
Bank America Corp.	56.545	22.618	40,0	4.743	303
Citicorp.	44.681	25.155	56,3	2.087	350
Chase Manhattan C.	33.928	15.030	44,3	3.232	174
Manufacturers Hanover	23.471	7.323	31,2	1.858	142
J. P. Morgan and Co.	19.938	10.527	52,8	1.961	184
Chemical NY Corp.	19.392	6.669	34,5	1.797	96
Bankers Trust NY Corp.	16.945	6.558	38,7	1.495	63
Continental 111.	15.300	5.936	38,8	1.441	113
First Chicago Corp.	14.193	4.627	32,6	1.447	107
Charter NY Corp.	9.861	2.929	29,7	709	45
Marine Midland Bank	9.568	4.420	46,2	851	15
Mellon Bank	7.008	1.890	27,0	309	61

Kaynak: Fortune, Temmuz 1976; Bank and Finance Manual, 1978. Aynı zamanda, banka tekellerinin mali bilançoları da kullanılmıştır.

Uluslararası banka tekelleri, Amerikan emperyalizminin dış ülkelerdeki mali işlemlerinde ve çokuluslu sanayi tekellerinin finansmanında çok önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu banka tekelleri, son yıllarda özellikle hızlı bir şekilde geliştiler. 1965 yılında dış ülkelerde 7,5 milyar dolar mevduatı ve 211 şubesi bulunan 13 Amerikan bankası vardı. 1974 yılında ise bu bankaların sayısı 100'ü aşmıştır, mevduatları 100 milyar doları geçmiştir, 700'ün de üstünde şubeleri vardır.

Amerikan çokuluslu tekellerinin yabancı pazarlara girmeleri, özellikle, ABD içerisinde gelişmelerini kısıtlayıcı engellerin de üstesinden gelmesini sağladı. Örneğin, kayıtlı buldukları eyaletler sınırları dışında yan şirketler açma ve sanayi işletmelerinin hisse senetlerine sahip olma yasağından kurtuldular. Bunun sonucu olarak onların yabancı ülkelerdeki sermayesi aktif bir biçimde sanayi ile içiçe girdi. Böylece, mali yatırım temelinde ABD çokuluslu tekellerinin yabancı ülkelerdeki işletmelerinde uluslararası üretimin, dünya kapitalist üretiminin önemli, başlı başına bir bölümünü oluşturduğu ortadadır. Çizelge-3, ABD'nin dev bankalarının yabancı ülkelerdeki çalışmalarının ölçüsünü açık olarak gösteriyor.

Büyük üretim ve mali kaynaklara sahip olan çokuluslu tekeller, iş yerlerini daha fazla kısıtlamakla, ücretleri azaltmakla, emekçiler üzerindeki sömürüyü artırmakla ek kazançlar elde etmeye çalışıyorlar. 1972-1976 dönemi içinde 500 dev tekelin toplam satış ve geliri, çalışanların sayısının aynı düzeyde kalmasına karşın iki kat artmıştır. Yapım sanayiindeki işçilerin ücretleri ise düşmüştür. (Bak: Çizelge-4)

Çizelge-4

ABD'NDEKİ 500'DEN FAZLA SÜPER
TEKELİN İŞ DURUMU

	1972	1973	1974	1975	1976
Döner sermaye (milyar dolar)	558	667	834	865	971
Personel (milyon)	14,6	15,5	15,2	14,4	14,8
Kâr (milyar dolar)	27,8	38,7	43,6	37,8	49,4
Bir işçinin ortalama kazancı (işleme endüstrisinde 1967 = 100)	123,5	124,5	119,4	117,6	117,4 (Nisan)

Kaynaklar: Fortune, Mayıs 1976, Mayıs 1975, Mayıs 1974; Us Statistical Abstract, 1976, s. 377.

Ulusal üretimin önemli bir bölümünün başka ülkelere aktarılması ABD emekçilerinin durumunu da etkiliyor. Çeşitli malların Amerika'nın yabancı ülkelerdeki işletmelerinde üretilmesi ve bu malların ABD'ye ithal edilmesi yüzünden yalnız 1975'de 1 milyon 250 bin işyeri yok edilmiştir. Amerika'nın ihraç ettiği geleneksel malların yabancı ülkelere üretilmesi sonucu da yukarıda verilen rakama yakın işyeri kaybedilmiştir.

Bunun yanısıra, çokuluslu tekeller, fiilen onların egemenliği altında olan devletin gücüyle gelirlerin yeniden dağılım işlemlerinin başlıca girişimcileridir. Devlet, gittikçe artan vergi yükünü emekçilerin sırtına yüklüyor. Bu vergiler de, aslan payının tekellerin kasasına aktığı askersel harcamaları sağlıyor. Başka ülkelere «yardım» olarak ayrılan para da vergi ödeyenlerin cebinden çıkıyor.

Burada özellikle, ABD çokuluslu tekellerinin kendi ülkelerine sızmasını özendiren hükümetler söz konusudur. Tekellerin giderek daha sık bir biçimde kendilerini vergi ödemekten kurtardıkları karakteristik bir olgudur. (Bak: Çizelge-5)

Çizelge-5

TEKELLERİN ÖDEDİĞİ VERGİLERİN GÖRELI PAYININ AZALMASI
(TOPLAM FEDERAL GELİRLERE GÖRE % HESABIYLA)

	1965	1970	1975	1976
				Değerlendirme
Tekellerin ödediği vergiler	21,8	16,9	14,5	13,5
Emekçilerin ödediği vergiler	41,8	46,7	43,6	44

Kaynak: Us Statistical Abstract, 1976, s. 230.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki çokuluslu tekeller yabancı ülkelere yapacakları yatırımlar için çok açık bir sistem hazırlamışlardır. Çoğu zaman yatırım yapılmadan önce, bu ülkelere ABD askersel üsleri kurulu-
yor, ya da buralara Amerikalı danışman gurupları gönderiliyor, aynı za-
manda bu ülkelere ağır yükümlülükler getiren ikili anlaşmalar dayatılıyor.
ABD'nin çokuluslu tekelleri, ABD tekellerinin yatırımlarına ilişkin «açık
kapı» politikası izleyecek hükümetleri erke getirmek amacıyla askersel ve
ekonomik baskıdan yararlanıyor.

Çokuluslu tekelleri «kabul eden» ülkelere elde edilen kârın önemli bir bölümü dolaysız ve dolaylı gelir biçiminde transfer ediliyor, bu ülkelerin iç gelişmesi için zorunlu hammaddeleri ihraç ediliyor ve her yola baş-

vurularak işçilerin hakları kısıtlanıyor. Bir ülkeden diğerine büyük miktarlarda sermaye transferi yapan çokuluslu tekeller ekonomik istikrarı baltalıyor, «verimli olmayan» işletmeleri kapatıyor, onbinlerce işçiyi işten çıkararak sendikalara kaba baskı yapıyor, köklü, hatta ılımlı reformlar yapılmasına meydan vermemek amacıyla politik şantaja başvuruyorlar.

Çokuluslu tekellerin az gelişmiş ülkelerdeki şubelerine ait işletmelere başlıca yerel sermaye yatırımı yapılır, bunlardan elde edilen kârların en büyük bölümü, ana şirketlerin yabancı ülkelerdeki banka hesaplarına aktarılır. Gelişmekte olan ülkelerin «teknolojik bağımlılığı»nı korumakta çıkarı olan çokuluslu Amerikan tekelleri bu ülkelere ya ikinci kalitede teknoloji getirir, ya da gereksinimlerini başına buyruk karşılayamayacak bir teknolojiyi dayatır. Fiyat politikası da tekellerin çıkarlarına öncelik verilerek dikte edilir. Bazı verilere göre, tekelci firmaların gelişmekte olan ülkelerdeki şubeleri, ilâç endüstrisi ürünlerini, dünya fiyatlarından % 155, elektronik endüstrisi ürünlerini % 60, kauçuk ve lastik sanayi ürünlerini ise % 40 daha pahalıya satıyorlar. ABD'ye oranla Kolombiya'da bir transistörlü radyonun fiyatı 11 kat, Şili'deki ithal mallarının fiyatları ise % 30–700 oranında daha fazladır. (5) Bu kâr dolapları, gelişmekte olan ülkelerin zaten istikrarsız durumda bulunan ekonomisinin temellerini baltalıyor. Bundan başka, çokuluslu Amerikan tekelleri kendi koşullarını dayatmakla politika alanına da en kaba biçimde karışıyorlar. Bunun en belirgin örneği, en büyük uluslararası tekellerin, en başta çokuluslu Amerikan şirketlerinin devlet aygıtını kullanarak yasal hükümetin devrilmesini, halkın seçtiği cumhurbaşkanının öldürülmesini sağladığı, ilerici yöneticiler yerine, faşist idarecilerin erke geçirildiği Şili'dir.

Çokuluslu Amerikan korporasyonlarının kendi «yurtları»nda ve diğer ülkelerdeki kaba eylemlerine karşı kapitalizm bölgesindeki bağımlı ülkelerin tümünde milyonlarca emekçi ve onların sınıf örgütleri giderek artan bir direniş göstermektedirler. Bu ülkelerin ilerici kamuoyu çokuluslu şirketlerin egemenliğine, yasadışı eylemlerine son verilmesini, onların yırtıcı yayılma yoluna set çekilmesini istiyor.

Halklar, uluslararası dev şirketlerin ve özellikle çokuluslu Amerikan tekellerinin kişiliğinde bunların avukatlarının iddia ettiği gibi dünyanın dönüşümcülerini değil, zamanımızdaki bunalımların gerçek yaratıcılarını görüyor.

(5) R. Barnet, R. Müller, *Global-Reach. The Power of the Multinational Corporations*, New York, 1974, 158–159.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi Redaksiyonu'na

Değerli yoldaşlar,

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin 20. yıldönümünü Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün Türkiye komünistleri en devrimci dilekleriyle kutlar.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi 20 yıl boyunca dünya devrim sürecinin ilerleyişini, sosyalist dünya sisteminin, uluslararası komünist ve işçi hareketinin, ulusal kurtuluş hareketlerinin gelişip güçlenmesini, yeryüzünde barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm için verilen savaşımını canlı olarak yansıtmıştır. Marksizmin-Leninizmin yüce ülkü ve ilkelerini bu savaşlarla bağlı olarak yaymış, yığınlara mal olmasına yardım etmiştir. «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, komünistlerin, tüm ilerici, barışsever güçlerin elinde emperyalizme, gericiliğe karşı savaşta keskin bir ideolojik silâh oluşturuyor. Dergi, dünya komünist hareketinin Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi ilkeleri temelinde birliğini somut olarak savunuyor, bu birliğin daha güçlenmesi için günümüzde önemli bir forum oluşturuyor.

Emperyalizm, NATO'ya egemen çevreler sosyalist ülkelere, dünya devrim güçlerine, barış ve yumuşama sürecine karşı saldırılarını yoğunlaştırıyorlar. Halkların kurtuluş savaşlarını kanla, kurşunla boğma girişimlerini sürdürüyorlar. Pekin yöneticileri, bu saldırılarında onlarla elele veriyor.

Sovyetler Birliği, sosyalist ülkeler topluluğu sürekli barış, yumuşama, toplu insan kırma silâhlarını yasaklama, silâhlanmayı azaltma, bir nükleer savaş önleme politikasını şaşmaksızın izliyor. Ulusal kurtuluş savaşını veren halklara yardım elini uzatıyor. İşçi sınıfının savaşlarına güç kaynağı oluyor. Barış ve sosyalizmin ayrılmazlığı böylelikle somut olarak gözler önüne seriliyor.

TKP, emperyalizmin gerginliği arttırma, «soğuk harp»çiliği körükleme politikasına karşı ardıcıl bir savaş yürütüyor. Türkiye'nin NATO'dan çıkması, topraklarımızdaki Amerikan üslerinin sökülüp atılması, ikili anlaşmaların yırtılması, barışçı yansız, aktif bir dış politikanın yürütülmesi için savaşıyor. Emperyalizmin, NATO'nun, CIA'nin körüklediği faşist tehlikeye karşı işçi sınıfını, geniş halk yığınlarını, ulusun ezici çoğunluğunu eyleme

sürmek politikasını izliyor. TKP bu savaşta tüm ulusal demokratik güçlerin cephe birliğini kurmak için çalışıyor.

TKP, barış ve güvenliğin sağlanması, yumuşamanın geliştirilmesi sürecini böylesi savaşlarla bağlamak yolundan yürüyor.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi, partimize, işçi sınıfı ve halkımıza bu savaşlarda önemli bir destek olmuştur. 15 yıldan beri «Yeni Çağ» dergisi çıkıyor. Komünistlerin, sempatanların teorik bakımdan yetişmelerine büyük katkıda bulunuyor, Marksizmin-Leninizmin teori ve pratiğini işleyen yazılarıyla onlara engin bir çevren açıyor, savaş yolunu aydınlatıyor.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin legal olarak Türkiye'de yayınlanması, ilerici güçlerin bir kazanımıdır. Derginin her sayısı derin bir ilgiyle okunuyor.

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisinin 20. yıldönümünde dergi redaksiyonunda çalışan ve dergiye emeği geçen tüm yoldaşları değerli çalışmalarından dolayı yürekten kutlar, savaşınızda yeni yeni, büyük başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

22 Ağustos 1978

Venezuela Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne

Değerli yoldaşlar,

Kardeş savaş selâmlarınız ve partimizle, Türkiye işçi sınıfı ve halkımızla gösterdiğiniz dayanışma için candan teşekkür ederiz. Ülkelerimiz halkları emperyalizme karşı ortak savaş veriyor. Partilerimiz Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizminin temelinde birbirleriyle bağlıdır. Venezuela Komünist Partisi'ne, Venezuela işçi sınıfı ve halkına barış, ulusal bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm savaşında bundan böyle de yeni yeni başarılar dileriz.

*Komünist selâmlarımızla
Türkiye Komünist Partisi
MK Genel Sekreteri
İ. Bilen*

1 Ağustos 1978

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçıılardan satın alabilirler:

Adam-Kuckhoff-Buchhandlung

5100 Aachen

Löhergraben 4

Buchhandlung Ludwig Feuerbach

8600 Bamberg

Obere Brücke 3

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

5070 Bergisch-Gladbach

Bensberger Straße 128

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

4800 Bielefeld

Feilen Straße 10

Progress-Buchhandlung

5300 Bonn

Oxford Straße 17

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

3300 Braunschweig

Adolfstraße 1

Dein Buch Volksbuchhandlung

2800 Bremen 1

Richtweg 4

Wissen und Fortschritt Buchhandlung

6100 Darmstadt

Leuteschläger 3

Büchershop Angela Davis

4600 Dortmund

Kampstraße 80

Heinrich-Heine-Buchhandlung

4000 Düsseldorf

Ackerstraße 3

Libresso-Buchzentrum Sabine Weber

8520 Erlangen

Schiffstraße 5

Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4300 Essen 1
Viehofer Platz 14

Tat-Buchhandlung «Johanna Kirchner»
6000 Frankfurt/Main
Schumannstraße 56

Buchzentrum in der Goethestraße
6000 Frankfurt/Main
Goethestraße 56

Buchhandlung Walter Herbst
7800 Freiburg
An der Mehlwaage 2

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
6300 Gießen
Schiffenberger Weg 1

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3400 Göttingen
Burgstraße 24

Internationale Buchhandlung GmbH.
2000 Hamburg 13
Johnsallee 67

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
3000 Hannover
Hamburger Allee 37

Buchhandlung kollektiv GmbH.
6900 Heidelberg
Plöck 64a

Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3500 Kassel
Werner-Hilpert-Straße 5

Kollektiv-Buchhandlung
2300 Kiel 1
Falckstraße 16

Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5000 Köln
Fleischmengergasse 31

Buchhandlung Rosa Luxemburg
4150 Krefeld
St.-Anton-Straße 86

Bücherzentrum Süd-West
6500 Mainz
Bilhildisstraße 15
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
6800 Mannheim
U 2, 3
Wissen und Fortschritt Buchhandlung GmbH.
3550 Marburg
Am Grün 56
Buchhandlung Libresso
8000 München 40
Türkenstraße 66
Karl-Liebknecht-Buchhandlung
4400 Münster
Steinfurter Straße 15
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8500 Nürnberg
Weinmarkt 12 a
Dein Buch Volksbuchhandlung
2900 Oldenburg
Am Damm 26
Libresso-Buchzentrum Sabine Weber
8400 Regensburg
Glockengasse 7
Lenchen Demuth-Buchladen
6600 Saarbrücken
Nauwieser Straße 13
Wissen und Fortschritt Buchhandlung
5900 Siegen
Freudenberger Straße 18
Buchhandlung Hornung und Steinbach
7000 Stuttgart
Wilhelmsplatz 1
Buchhandlung W. A. Bastigkeit
5500 Trier
Lindenstraße 10
Friedrich-Engels-Buchhandlung
5600 Wuppertal-Elberfeld
Gathe 55–57

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Federal Almanya'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini ve TKP'nin diğ er yayınlarını, listesini yayınladığımız kitapçılardan satın alabilirler.

1. «Yeni Çağ» 1,- DM
2. «Atılım» 0,50 DM
3. L. İ. Brejnev, «Lenin'in 100. yıldönümü, SBKP'nin XXIV. Kongresi, SSCB'nin 50. yılı» 5,- DM
4. Nazım Hikmet, Bütün Eserleri (8 cilt) ciddi 7,50 DM
5. Bilimsel komünizm 7,- DM
6. Lenin (biografisi) 5,- DM
7. Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Programı 3,- DM
8. Büyük Ekim 50 yaşında 3,- DM
9. S. Üstünel, «Savaş Yolu» 10,- DM
10. S. Üstünel, «Günümüzde TKP» 5,- DM
11. S. Üstünel, «Güneşli Dünya» 5,- DM
12. S. Üstünel, «Türkiye Olayları – 1973» 1,- DM
13. A. Saydan, «Sınıf savaşında yeni aşama» 5,- DM
14. A. Saydan, «Alman Demokratik Cumhuriyeti» 3,- DM
15. A. Saydan, «Yedi Sosyalist Ülkede Dün-Bugün-Yarın» , , 3,- DM
16. A. Saydan, «Sovyetler Birliğinde 12 Gün» 2,- DM

Ayrıca dergimize abone olmak ve TKP'nin diğ er yayınlarını edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler:

Yeni Çağ – Stredisko pro rozširovani tisku
Praha 6
Thakurova 3
Czechoslovakia

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Komünist basının geleneklerini sürdürerek «Barış ve Sosyalizm Problemleri» – «Yeni Çağ» dergisi sürekli olarak okurlara başvuruyor ve derginin daha ilginç, içeriğinin daha zengin olması için önerilerini bildirmelerini rica ediyor.

Aldığımız mektuplardaki tavsiyeler, dilek ve istekler, eleştiriler çalışmalarımızı ayarlamamızda bizlere büyük yardımda bulunuyor.

Sizlere tekrar başvurarak aşağıdaki soruları yanıtlamanızı rica ediyoruz:

- Dergide yayımlanan yazılardan hangileri sizde derin bir iz bıraktı ve niçin?
- Hangi yazıları beğenmediniz ve niçin?
- Dergide hangi konularda yazılar okumak istiyorsunuz?
- Derginin sayfalarında kimlerin yazılarını okumak istiyorsunuz?
- Dergide ne gibi yeni bölümler görmek istiyorsunuz?
- Başka önerileriniz var mı?

Okurlarımızın bu sorularımızı yanıtlamalarını bekliyor, mektuplarını aşağıdaki adrese göndermelerini rica ediyoruz.

Adresimiz: Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,

Praha 6, Thakurova 3
Czechoslovakia

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Boris Ponomaryov</i> Tehlikeli bir yol	683
<i>Enrique Pastorino</i> Uluslararası sendikal hareketin yeni aşaması	694
<i>Antonin Kapek</i> Gelişmiş sosyalizmi kurmada önemli bir etken	702
<i>Pieter Keuneman</i> Savaşan yığınların birliği	713
<i>Felisisimo Mahapagal</i> Amerikan emperyalizmi ve Filipinlerin bağımsızlığı	725
<i>Andreas Fantis</i> Yine insan hakları konusu	735
<i>Jerman Gvisiani</i> Global modeller oluşturma: Dünyadaki gelişmelerin tümünün ir- delenmesi	744
<i>Bela Köpetzi</i> Kültür, değerler sistemi, yaşam biçimi	754
xx: Tekelci firmalar – Ahtapotlar	763

ÖZEL SAYFALAR

xx: TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın «Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi redaksiyonuna mesajı	770
xx: TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri İ. Bilen yoldaşın Vene- zuela Komünist Partisi Merkez Komitesine mesajı	772